

**Öğretmen Liderlik Davranışları ile
Öğrencilerin Öz Yeterlik Düzeyleri
Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**

Erkan ÖZALP

Yüksek Lisans Tezi

Eskişehir, 2023

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

**ÖĞRETMEN LİDERLİK DAVRANIŞLARI İLE ÖĞRENCİLERİN
ÖZ YETERLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Erkan ÖZALP

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Hamit ÖZEN

Eskişehir, 2023

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Erkan ÖZALP tarafından hazırlanan **Öğretmen Liderlik Davranışları ile Öğrencilerin Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi** başlıklı bu tez, 14/04/2023 tarihinde *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği* 'nin ilgili maddeleri uyarınca yapılan **Tez Savunma Sınavı** sonucunda **başarılı** bulunarak, jürimiz tarafından oy birliği ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

<u>Görevi</u>	<u>Unvanı Adı SOYADI</u>	<u>İmza</u>
Jüri Başkanı :	Prof. Dr. Selahattin TURAN	
Danışman :	Doç. Dr. Hamit ÖZEN	
Üye :	Doç. Dr. Gökhan KILIÇOĞLU	

Prof. Dr. Mustafa Zafer BALBAĞ
Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Öğretmen Liderlik Davranışları ile Öğrencilerin Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı tezin bizzat tarafımda hazırlanan, özgün bir çalışma olduğunu; bu çalışmanın tüm aşamalarında (hazırlık, veri toplama, analiz, bilgilerin sunumu ve raporlaştırma vb.) bilimsel etik ilke ve kurallara uygun olarak hareket ettiğimi; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri, bilgi vb. için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara çalışmanın kaynakçasında yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı”yla tarandığını ve hiçbir “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, herhangi bir biçimde bu çalışmamla ilgili yukarıdaki beyanıma aykırı bir durumun saptanması halinde, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçların sorumluluğunu kabul ettiğimi bildiririm.

14/04/2023

Erkan ÖZALP

Teşekkür

Bu çalışmamda bana her türlü bilgi ve birikimini aktararak, bana yol gösteren ve değerli katkılarıyla tezimi bitirmemde büyük destek olan değerli hocam Doç. Dr. Hamit ÖZEN' e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca yüksek lisans eğitimim süresince bilgi ve birikimlerinden yararlandığım değerli öğretim üyelerine teşekkür ederim.

Veri toplama sürecinde araştırmama gönüllü katkıda bulunan değerli öğrencilerime, bana yardımcı olan değerli çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Her zaman bana destek olan ve çalışmalarımda bana zaman yaratan değerli eşim Başak Özalp'e ve canım oğullarım Ege ve Efe'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İçindekiler

Teşekkür	i
İçindekiler.....	ii
Tablolar Listesi.....	v
Şekiller Listesi.....	vii
Özet	1
Abstract	3
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. Giriş	5
1.1. Problem Durumu	6
1.2. Araştırmanın Amacı.....	9
1.3. Araştırmanın Önemi	9
1.4. Varsayımlar.....	10
1.5. Sınırlılıklar	10
1.6. Tanımlar.....	11
1.7. Kısaltmalar.....	11
İKİNCİ BÖLÜM	12
2. Kavramsal Çerçeve.....	12
2.1. Liderlik Yaklaşımları.....	13
2.1.1. Özellikler yaklaşımı	13
2.1.2. Davranışsal yaklaşım.....	13
2.1.3. Durumsal yaklaşım.....	14
2.1.4. Liderlik kavramında yeni yaklaşımlar.....	15
2.1.4.1 Dönüşümcü liderlik	15
2.1.4.2 Dağıtımçı liderlik	16
2.1.4.3 Hizmetkar liderlik	17
2.1.4.4 Otantik liderlik	17
2.1.4.5 İtibak ettirici liderlik	18
2.2. Öğretmen Liderliği	19
2.2.1.Öğretmen liderliği rolleri	20
2.3. Öz Yeterlik.....	22
2.3.1. Öz yeterlik kaynakları	23
2.3.2. Öz yeterliği harekete geçiren süreçler.....	24

2.3.3. Öğrenci öz yeterliği.....	25
2.3.3.1 Öğrencilerin öz yeterlik özellikleri	27
2.3.3.1.1 Yüksek öz yeterlik düzeyindeki davranışlar	27
2.3.3.1.2. Düşük öz yeterlik düzeyindeki davranışlar	27
2.4. İlgili Araştırmalar	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	32
3. Yöntem	32
3.1. Araştırma Deseni	32
3.2. Evren ve Örneklem/Çalışma Grubu.....	32
3.3. Veri Toplama Araçları.....	35
3.3.1. Kişisel bilgi formu	35
3.3.2. Öğretmen sınıf liderliği ölçeği	35
3.3.3. Akademik öz yeterlik ölçeği	37
3.4. Verilerin Toplanması	38
3. 5. Verilerin Çözümlemesi.....	38
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	39
4. Bulgular	39
4.1. Öğretmenlerin Liderlik Davranışlarını Gerçekleştirme Düzeyleri	39
4.2. Öğrencilerin Öz Yeterlik Düzeyleri.....	40
4.3. Öğretmenlerin Liderlik Düzeyleri ve Öğrencilerin Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkiler	40
4.4. Öğretmenlerin Liderlik Davranışlarının Öğrencilerin Öz yeterlik Düzeyine Yordama Düzeyi.....	42
4.5. Öğretmen Liderlik Algıları ve Öğrenci Öz Yeterlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Bulguları.....	48
4.5.1.Yaş değişkenine ilişkin bulgular	48
4.5.2.Not ortalaması değişkenine ilişkin bulgular	49
4.5.3. Doğduğu yerleşim birimi değişkenine ilişkin bulgular.....	51
4.5.4. Mezun olduğu okul türü değişkenine ilişkin bulgular	52
4.5.5. Mezun olduğu puan türü değişkenine ilişkin bulgular.....	53
4.5.6. Baba mesleği değişkenine ilişkin bulgular	54
4.5.7. Anne mesleği değişkenine ilişkin bulgular	56
4.5.8. Kardeş sayısı değişkenine ilişkin bulgular.....	57
4.5.9. Okul tercih nedeni değişkenine ilişkin bulgular	58

BEŞİNCİ BÖLÜM.....	60
5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	60
5.1. Araştırma Problemine İlişkin Sonuçlar	60
5.1.1. Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin sonuçlar	60
5.1.2. Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin sonuçlar.....	61
5.1.3. Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin sonuçlar	61
5.1.4. Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin sonuçlar.....	62
5.2. Tartışma	64
5.3. Öneriler	66
5.3.1. Araştırmacılara öneriler	66
5.3.2. Uygulayıcılara öneriler	66
KAYNAKÇA	68
EKLER	75
ÖZGEÇMİŞ.....	85

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
3.1.	Araştırma Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Veriler	33
4.1.	Öğretmen Liderliği ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	39
4.2.	Öz Yeterlik ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	40
4.3.	Öğretmenlerin Sınıf İçi Liderlik Davranışları ile Öğrencilerin Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkiler	41
4.4.	Değişkenler Arası Regresyon Analizi Sonuçları	42
4.5.	Öğretmen Liderliği Alt Boyutları ile Öz Yeterlik Algısı Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları	44
4.6.	Öğretmen Liderliği Alt Boyutları ile Öz Yeterlik Bilişsel Uygulamalar Alt Boyutu Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları	45
4.7.	Öğretmen Liderliği Alt Boyutları ile Öz Yeterlik Sosyal Statü Alt Boyutu Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları	46
4.8.	Öğretmen Liderliği Alt Boyutları ile Öz Yeterlik Teknik Beceri Alt Boyutu Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları	47
4.9.	Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	48
4.10.	Öz Yeterlik Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	49
4.11.	Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği Puanlarının Not Ortalaması Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	50
4.12.	Öz Yeterlik Ölçeği Puanlarının Not Ortalaması Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	50
4.13.	Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği Puanlarının Doğduğu Yer Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	51
4.14.	Öz Yeterlik Ölçeği Puanlarının Doğduğu Yer Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	52

4.15.	Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği Puanlarının Mezun Olduğu Okul Türü Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	52
4.16.	Öz Yeterlik Ölçeği Puanlarının Mezun Olduğu Okul Türü Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	53
4.17.	Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği Puanlarının Mezun Olduğu Puan Türü Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	54
4.18.	Öz Yeterlik Ölçeği Puanlarının Mezun Olduğu Puan Türü Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	54
4.19.	Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği Puanlarının Baba Mesleği Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	55
4.20.	Öz Yeterlik Ölçeği Puanlarının Baba Mesleği Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	55
4.21.	Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği Puanlarının Anne Mesleği Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	56
4.22.	Öz Yeterlik Ölçeği Puanlarının Anne Mesleği Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	57
4.23.	Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısına Göre ANOVA Analizi Bulguları	57
4.24.	Öz Yeterlik Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	58
4.25.	Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği Puanlarının Baba Mesleği Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	59
4.26.	Öz Yeterlik Ölçeği Puanlarının Baba Mesleği Değişkenine İlişkin ANOVA Analizi Bulguları	59

Şekiller Listesi

Şekil Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
1	Öğretmen Liderliği Roller	20
2	Öz Yeterlik Kaynakları	23
3	Öz Yeterlik Bölümleri	25

Özet

Öğretmen Liderlik Davranışları ile Öğrencilerin Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Erkan ÖZALP

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Hamit ÖZEN

2023

Amaç: Araştırmanın temel amacı öğretmenlerin sergiledikleri öğretmen liderlik davranışları ile öğrencilerin akademik öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Öğretmen liderliği ile öğrenci öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem: Öğretmen liderlik davranışları ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaya çalışan bu araştırma ilişkisel model ile yapılmış betimsel bir çalışmadır. Araştırma verileri İstanbul ilindeki bir devlet üniversitesinin İngilizce hazırlık sınıfında eğitim görmekte olan toplamda 221 katılımcıdan toplanmıştır. Verileri elde etmek için öğrenciler tarafından cevaplandırılan Öğretmen Sınıf Liderliği Ölçeği ve Akademik Öz Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. SPSS 26 paket programı verilerin analizinde kullanılmıştır. Çalışmada aritmetik ortalama, yüzdelik, standart sapma, tek yönlü varyans testi, Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı ve çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Bulgular: Öğretmen liderliği davranışlarının öğrenci öz yeterlik düzeyi ile arasında orta düzeyde olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiş ve öğretmen liderlik davranışlarının öğrenci öz yeterlik algısı üzerinde olumlu yönde bir yordayıcı olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca katılımcılardan elde edilen demografik bilgiler ile öğrencilerin öğretmen liderliği algıları ve öz yeterlik düzeyleri ile, yaş, doğduğu yer, mezun olduğu alan, okulu tercih nedenleri, kardeş sayısı, anne ve baba mesleği değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak not ortalamasına ve mezun olduğu lise türüne göre yapılan analizde öğretmen liderliği ve öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Öğretmen liderliği ile öğrenci öz yeterliği arasında karmaşık ve çok yönlü bir ilişki vardır. Öğretmen liderliği, destekleyici ve güçlendirici bir öğrenme

ortamı yaratarak öğrencilerin öz yeterliği üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir. Etkili öğretmen liderler, olumlu davranışlarla örnek olabilirler, öğrenci başarısı için fırsatlar sağlayabilir, teşvik edici olabilir ve destek sunabilirler. Tüm bu unsurlar, öğrencinin öz yeterliliğinin artmasına katkıda bulunabilir.

Anahtar kelimeler: Liderlik, öz yeterlik, öğretmen liderliği, öğrenci öz yeterliği

Abstract

Examining the Relationship Between Teacher Leadership Behaviors and Students' Self-Efficacy Levels

Erkan ÖZALP

Eskisehir Osmangazi University Institute of Educational Sciences

Department of Education Management

Advisor: Assoc. Prof. Hamit ÖZEN

2023

Purpose: The main purpose of the study was to examine the relationship between teacher leadership behaviors exhibited by teachers and students' academic self-efficacy levels. It is thought that this study, which aims to determine the relationship between teacher leadership and student self-efficacy levels, will contribute to the literature.

Method: This research is a descriptive study conducted in relational survey model. The research data was collected from a total of 221 participants who were studying in the English language preparatory class of a state university in Istanbul. The Teacher Class Leadership Scale and the Academic Self-Efficacy Scale, which were answered by the students, were used to obtain the data. SPSS 26 package program was used in the analysis of the data. In the study, arithmetic mean, percentile, standard deviation, one-way test of variance, Pearson product-moment correlation coefficient and multiple linear regression analysis were performed.

Results: It has been determined that there is a moderately positive and significant relationship between teacher leadership behaviors and student self-efficacy levels, and it has been determined that teacher leadership behaviors are a positive predictor of student self-efficacy perception. In the study, there was also no significant relationship between demographic information obtained from the participants, students' perceptions of teacher leadership and self-efficacy levels, age, place of birth, field of graduation, reasons for choosing school, number of siblings, and mother and father profession variables. However, in the analyzes made according to the grade point average and the type of high school he graduated from, a significant relationship was found between teacher leadership and self-efficacy levels.

Conclusion and Suggestions: There is a complex and multifaceted relationship between teacher leadership and student self-efficacy. Teacher leadership can have a

positive effect on students' self-efficacy by creating a supportive and empowering learning environment. Effective teacher leaders can set an example with positive behavior, provide opportunities for student success, be encouraging, and offer support. All these elements can contribute to the increase of the student's self-efficacy.

Keywords: Leadership, Self-efficacy, Teacher Leadership, Student Self-efficacy

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş

Liderlik, ortak amaç ve hedeflere ulaşmak için bireylere veya gruplara rehberlik etme, yönlendirme ve ilham verme süreci olarak tanımlanabilir. Eğitimde etkili liderler, başkalarıyla iletişim kurma, onları motive etme ve güçlendirme yetenekleriyle tanımlanırlar. Pozitif bir kültürü teşvik ederler ve öğrencilerin öğrenmesini ve öğretmen gelişimini destekleyen bir ortam yaratırlar. Ayrıca, eğitimdeki liderler bilgiye dayalı kararlar almak, paydaşlarla ilişkiler kurmak ve öğrencilerin eğitim başarılarını arttırmak için çeşitli verileri ve araştırmaları kullanırlar (Beycioğlu, 2009). Öğretmen liderliği ve öğrenci öz yeterlik kavramları bu araştırma kapsamında inceleyeceğimiz kavramlardır. Bu sebeple öğretmen liderliği ve öz yeterlik kavramlarını açıklamak gereklidir.

Öğretmenler eğitimin en önemli unsurları olarak yalnızca sınıfta sorumluluklarını yerine getirmekle kalmayıp, aynı zamanda okul çapında veya ülke çapında başarı sağlamak için ek roller ve sorumluluklar üstlendiklerinde liderlik davranışları sergileyeceklerdir. Bu özelliklere sahip lider öğretmenler, öğrencileri ve meslektaşları için çaba gösterirler ve eğitim politikasını ile uygulamalarını şekillendirmek için uzmanlıklarını kullanırlar. Diğer öğretmenlere rehberlik ya da rol modellik yapabilir, mesleki gelişimlerini kolaylaştırabilir, çalıştıkları bölümlere veya sınıflara liderlik edebilir ya da okuldaki karar alma süreçlerine katılabilirler. Öğretmen liderler genellikle etkili öğretim ve değerlendirme konusunda oldukça bilgilidirler, iyi iletişim kurarlar ve iş birliğine önem verirler. Deneyim ve becerilerini kullanarak, öğretmenlik mesleğini yüceltmekte ve öğrenci başarılarını arttırmada önemli role sahiptirler (Karataş, 2020).

Öz yeterlik, bireylerin çeşitli durumlarda başarılı olma veya bir görevi başarma becerisine olan inancıdır (Bandura, 1986). Bu kavram kişilerin hedeflerine ulaşmak için gerekli eylemleri gerçekleştirme yeteneklerine duyulan güvene ilişkin kişisel bir yargı olarak tanımlanabilir (Arseven, 2016). Öz yeterlik, bireyin düşüncelerini, duygularını, motivasyonunu ve davranışını etkileyebilir ve başarısında rol oynayabilir. Yüksek düzeyde öz yeterlik, zorluklar karşısında artan motivasyona yol açarken, düşük düzeyde öz yeterlik, kaçınma veya azalan çaba ile sonuçlanabilir (Bandura, 1999). Öz yeterlik, deneyimler, sosyal ikna, duygusal ve fizyolojik durumlar gibi çeşitli deneyimler yoluyla geliştirilebilir. Öğrenci öz yeterliliği ise, bir öğrencinin akademik görevleri başarıyla tamamlama ve hedeflerine ulaşma becerilerine olan inancını ifade eder. Bir öğrencinin,

istenen sonuçlara ulaşmak için gerekli eylemleri yürütme yeteneğine duyduğu güvendir. Öğrencilerin akademik başarısı, motivasyonu için öz yeterlik önemli bir etmendir (Bayrakçeken, Oktay, Samancı, Canpolat, 2021).

Bu bölümde liderlik, öğretmen liderliği ve öğrenci öz yeterliği kavramlarına ilişkin kısa açıklamalara yer verilmiştir. Bir sonraki bölümde çalışmanın problem durumuna yer verilecektir. Sonrasında, araştırmanın amacı ve alt amaçları, önemi belirtilerek, varsayımlar ve sınırlılıklar belirlenmiş ve araştırmayla ilgili temel terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Liderlik her alanda araştırmaların ilgi çekici bir konusu olmuştur. Alanyazın araştırmalarında liderlikle ilgili birçok tanıma rastlanmaktadır. Liderliğin bu kadar fazla sayıda tanıma sahip olmasının sebebi kişisel özelliklere, diğer kişiler üzerindeki etkisine, kişiler arası etkileşimlere, içinde bulundukları rollere, bulundukları yönetim konumlarına ve bu davranışlardan etkilenenlerin bu durumu nasıl algıladıklarına göre tanımlar yapılmasından kaynaklanmaktadır. Liderlik kavramı genellikle iş hayatı ve yöneticilik hayatıyla ilgili bir kavram olarak algılanmaktadır. Hayatın politika, şirketler, fikir akımları, askerlik ve eğitim gibi çeşitli alanlarında çok önemli bir unsur olarak yerini almıştır. Bu sebeple liderlik kavramı ile ilgili birçok tanım karşımıza çıkmaktadır. Etik liderlik, kültürel liderlik, ahlaki liderlik, vizyoner liderlik ve öğretim liderliği bu tanımlar arasında gösterilebilir ve bu tanımların hepsi etkili olduğu alanda başkalarını belli hedefler doğrultusunda etkileyebilme harekete geçirme sanatı olarak karşımıza çıkmaktadır (Şişman, 2002).

Liderlik örgüt kültüründe çok önemli bir konumdur ve çalışanlar arasında en alt kademeden en üst kademeye kadar önemli bir yere sahiptir (Dess ve Picken, 2000). Liderlik kavramı okullarda ele alındığı zaman, büyük ölçüde okul yöneticilerinin özelliği olarak çalışılmaktadır, ancak burada diğer önemli unsur olan öğretmenlerin çeşitli liderlik özelliklerine sahip olması ve bu özelliklerini eğitim öğretim faaliyetlerinde hedefe ulaşmak için ne ölçüde kullandıklarının tespit edilmesi üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

Eğitim alanında liderlik kavramı düşünüldüğünde; yeni kuşakların karakter ve kişiliklerinin biçimlendirdiği okullar ve bu okulların yöneticileri olan okul yöneticileri ilk olarak akla gelmektedir. Okuldaki eğitim ve öğretim süreciyle öğretmenler, öğrenciler ve öğretim programları okul yöneticilerinin başlıca sorumluluk alanlarıdır (Gümüşeli,

2001). Okul yöneticileri okuldaki tüm branş alanlarındaki öğretmenlerin bilgi ve deneyimine eşit ölçüde ve yeterlikte sahip olamayacağı için yönetim sürecinde sorunlarla karşılaşabilirler. Okuldaki çok sayıdaki öğretmeni gözlemlemek, öğretim konusunda ve programlarda eğitici ve liderlik rollerini gerçekleştirmek için yeterli zamana sahip olmak bir okul yöneticisi için mümkün olmayabilir (Hornig ve Loeb, 2010). Okullarda liderlik kavramının giderek yeni bir boyut kazanması bu sebepten kaynaklanmaktadır. Okul yöneticilerinin, okullarda sürekli artan görevlerini tek başına bir lider olarak yerine getirmekte zorlanması sonucunda, sınıfta öğretmenlerin rollerini arttırmakta ve liderlik vasıflarına sahip olmalarını gerekli hale getirmektedir. Bu açıdan yaklaşıldığında tüm çalışanlara yayılabilen liderlik kavramının, okuldaki gelişimlerin devamını sağlayabilmek ve yeniliklere uyum sağlayabilmek için yapılandırılması vazgeçilmez bir unsur olmaktadır (Balcı, 2014; Beycioğlu ve Aslan, 2010). Bu sebeple okulda lider konumunu üstlenmiş olan yöneticiler okulun, öğretmenlerin ve öğrencilerin başarılı olmaları için sorumluluklarını yerine getirirken her alanda uzman olmadıkları için başarılı bir eğitim öğretim faaliyetinin gerçekleşmesi için öğretmenlerin de liderlik davranışları göstermelerinin başarının artmasına çok fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Öğrencilerin değişen koşullara uygun bir şekilde eğitmek, gelişimlerinin sağlanması ve onları her türlü şarta hazır hale getirilmesi öğretmenin sorumluluklarındandır. Lider öğretmenler toplumun gelişmesine, örgütlerin hedeflerine ulaşmasına, öğrencilerin akademik açıdan başarılı olmalarının yanı sıra sosyal açıdan ve psikolojik yönden gelişme göstermelerine katkı sağlar ve okulda çok çeşitli görevleri yerine getirirler. Öğretmenlerin liderlik özelliklerini bu noktada göstermeleri önemlidir. Bu sebeple okullarda son zamanlarda güncel olan konuların başında öğretmen liderliğini gösterebiliriz (Akkurt, 2019). Öğretmenlerin mesleki gelişimini sürdüren ve diğer öğretmenlerin gelişimine katkı sağlayan, öğrencilere model olan ve öğrencilerini motive eden öğretmenler olması gerekmektedir. Öğretmenler sınıf içinde etkili bir yönetime sahip oldukları takdirde, lider bir öğretmen olarak mesleki gelişimlerini sağlamaları çok önemli olabilir (Altunay, 2017).

Sosyal öğrenme kuramında; kişinin kendini değerlendirmesi önemli ilkelerin başında gelir. Kişi planladığı eylemi gerçekleştirip, sonucunu değerlendirir ve bir yargıya ulaşır. Bu süreç içerisinde bireyin farkındalığı ve kapasitesi ile gerçekleştireceği eylemi değerlendirmesi öğrenme süreci için önemlidir. Bu kavram Bandura (1999) tarafından öz yeterlik kavramı ile açıklanmaktadır. Öğretmen sınıfta model konumundadır ve bu öğretmenin özellikleri ile doğru orantıdadır. Öğretmenin öğrencilere örnek olabilmesi için öğrencileriyle iyi ilişki düzeyine sahip olması gerekir. Aksi durumda öğrenciler kendilerine

sınıf dışında örnek ararlar (Korkmaz, 2009). Etkin bir öğretmen, sınıfındaki öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırır ve sınıfta her zaman etkili bir konumda yer alır. Böyle bir durumda öğrenciler öğretmenlerini her konuda yetenekli bir lider olarak görmeye başlarlar. Ancak bazen öğretmenler liderlik özelliklerini kullanmanın bir yolu olarak idari görevlerde rol almayı seçebilirler. Bu durumda öğretmenler sınıftaki öğrencileri ile kurdukları bağı kaybedebilirler bu sebeple sınıf içindeki liderliği daha ön plana çıkaran öğretmenler, öğrencilerine daha yakın kalarak onlara katkı sağlayacak liderlik rollerini üstlenmeye daha istekli duruma geçmektedirler (Altunay, 2017).

Öz yeterlik algısı bireyin bilişsel, güdüsel ve duyuşsal süreler ile bireyin karar vermesinde etkilidir ve öz yeterlik algısı hangi sorumlulukları yükleneceğimizi ne kadar vakit harcayıp ne kadar çabalayacağımızı, zorlukların ve başarısız olmanın bizi etkilemesini ve karamsarlığa kapılmamızı etkilemektedir (Bandura, 1993). Eğer bir kişinin öz yeterlik algısı yüksek ise, kendisine daha büyük hedefler seçer, aldıkları kararda daha tutarlı olur ve daha çok motivasyona sahip olur (Pajares, 1996). Akademik öz yeterlik kişilerin önceden tasarladıkları eğitim hedeflerinde başarı sağlamak amacıyla hareket biçimlerini organize etmeleri ve bu davranışları gerçekleştirme kabiliyetleri üzerindeki sonuca vardıkları düşünceler olarak tanımlanmaktadır (Linnenbrink ve Pintrich, 2003).

Eğitim alanında yapılan araştırmalar; eğitimin kalitesini arttırmaya, karşılaşılan problemleri ortaya koymaya ve bunlara çözümler sunmaya yönelik bulgular elde etmeye çalışmaktadır. Öğretmen liderliği ve öz yeterlik ile ilgili yapılan birçok çalışma öğretmenlerin liderlik özelliklerini ve öğrencilerin öz yeterlik algılarını farklı değişken ilişkileri ile açıklamıştır. Alanyazını incelediğimizde öğretmen liderliği ile ilişkisi üzerinde araştırılan kavramların; kurumsal itibar algısı (Özdoğru ve Güçlü, 2020), değişim eğilimleri (Korkmaz, 2019), öğretmen profesyonelliği (Kılınç, Cemaloğlu ve Savaş, 2015), okul iklimi (Aslan, 2011), öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları (Akkurt, 2019), sınıf yönetimi (Atman, 2010) gibi kavramlar olduğu görülmektedir. Alanyazında öz yeterlik kavramı ile ilişkisi araştırılan kavramların; Fen bilgisi dersi (Süzer, 2019), Matematik dersi (Durmaz, 2019), İngilizce dersi (Güneri, 2018), problem çözme becerileri (Yenice, 2012), mutluluk ve psikolojik sağlık (Cantez, 2018), sporda güdülenme (Şanlı, 2014) gibi kavramlar olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin çeşitli liderlik özelliklerine sahip olmaları ve bu davranışları göstermeleri eğitim alanındaki değişimlerin okul ve sınıf bağlamında ele alınıp değerlendirilmesini sağlayacaktır. Öğretmen liderliği bu sebeple öğretmenler açısından önemli bir kavram olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin öz yeterlik algılarının eğitimden yüksek

düzeyde faydalanmalarını sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bu sebeple öğretmen liderlik davranışlarının önemli etkilerinden olan öğrenci başarısını etkilediği düşünülen öz yeterlik kavramı ile arasındaki ilişkiyi üniversite öğrencileri düzeyinde araştıran bu çalışmanın bundan sonra yapılacak çalışmalara yol göstermek açısından yapılan bir çalışma olarak önemli olduğu düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin sergiledikleri liderlik davranışlarının öğretmenlik mesleğinin gelişiminde önemli bir etkiye sahip olduğu ve öz yeterlik kavramının öğrencilerin akademik başarıları ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu sebeple bu araştırmanın amacı öğretmenlerin sergiledikleri liderlik davranışları ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Öğretmenlerin liderlik davranışları ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri nedir?
2. Öğretmenlerin liderlik davranışları ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?
3. Öğretmenlerin liderlik davranışları, öğrencilerin öz yeterlik düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
4. Öğretmenlerin liderlik davranışları, öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri, (a) yaş, (b) not ortalaması, (c) doğduğu yerleşim birimi, (d) mezun olduğu okul türü, (e) mezun olduğu puan türü, (f) baba mesleği, (g) anne mesleği, (h) kardeş sayısı, (i) okul tercih nedeni değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de eğitim alanındaki liderlik kavramı ile ilgili araştırmaların çoğunlukla okul yöneticileri düzeyinde olduğu göze çarpmaktadır (Ayık ve Şayir, 2014; Kış ve Konan, 2014; Recepoğlu ve Özdemir, 2013). Ancak eğitim sisteminin en önemli unsurlarından biri olan öğretmenlerin sınıf içi ve dışında gösterdikleri liderlik davranışları, okul yöneticilerinin sorumluluk ve görevlerinin dışında farklı özellikler göstermektedir. Öğretmenler sınıf içerisinde öğrencilerin davranış ve tutumlarını etkileyebilen önemli bir role sahiptir. Öğrencilere bilgiye nasıl ulaşacaklarını ve bu bilgileri hayatlarında nasıl kullanacaklarını gösteren bir rehber konumundadırlar. Öğretmenler sergiledikleri bu liderlik davranışları ile öğrencilerin hayatına etki etmenin yanı sıra meslektaşlarının ve okul kültürünün gelişmesine de katkı sağlamaktadırlar (Beycioğlu, 2009). Liderlik

özelliklerine sahip ve aldıkları inisiyatiflerle bunu gösterebilen öğretmenlerin Türk eğitim sistemine en çok katkıda bulunan öğretmenler olması beklenmektedir. Türkiye’de Cumhuriyetin ilk yıllarında öğretmenlerin bu özellikleri toplumu ekonomik ve kültürel olarak etkileyen özellikler olarak ortaya çıkmış ve öğretmenler gelişimin ve modernleşmenin birer sembolü olmuşlardır. Öz yeterliğin bireylerin davranışlarını etkilediği düşünülmektedir ve bunun sonucunda bireyler başarılı olduklarını düşündükleri faaliyetlerde daha istekli yer almaktadırlar. Öğretmenler sınıf içinde sözlü ikna yetenekleri ile öğrencilerin öz yeterlik algılarına olumlu etkide bulunup onların çabalarını arttırabilir ve yetenekli oldukları konularda ilerlemelerini sağlayabilirler (Schunk, 1995).

Bu çalışma ile öğretmenlerin sergiledikleri liderlik davranışları ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. Alanyazında öğretmenlerin liderlik davranışları ile öğrencilerin öz yeterlik kavramlarının birlikte araştırıldığı bir çalışma bulunmamaktadır ve benzeri araştırmaların okulların bir bütün olarak değerlendirilmesi ve değerlendirmenin alanyazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın nitelikli bir eğitim kadrosuna sahip olabilmek için öğretmenlerin liderlik yeterliklerinin araştırılmasının ve öğrencilerin öz yeterlik düzeylerinin tespit edilerek alınacak tedbirlerle arttırılmasının, öğrencilerin başarılarına katkıda bulunacağı düşünülerek, eksik alanların tespit edilerek eğitim ihtiyaçlarını ortaya koymak ve yeterliklerini arttırmaya dönük hizmet içi eğitim programlarının geliştirilmesi amacıyla önem arz ettiği değerlendirilmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırma öğrencilerin görüşlerine başvurularak öğretmenlerin sergiledikleri liderlik davranışları ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki hakkında çıkarımda bulunabileceği, seçilen örneklem ve çalışma grubunun evreni temsil edebilecek yeterlilikte olduğu ve örneklem grubunun veri toplama ölçeklerine samimi cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, İstanbul ilinde yer alan bir yüksek öğretim kurumunda 2021-2022 eğitim öğretim yılında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin görüşleriyle sınırlıdır. Araştırma öğrencilerin cevaplandığı “Öğretmen Sınıf Liderliği Ölçeği” (Karabağ-Köse, 2019) ve Akademik Öz Yeterlik Ölçeği” nin (Ekici, 2012) uygulanmasıyla elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Öğretmen Sınıf Liderliği: Öğretmen liderliği, öğretmenlerin sınıflarında öğrencilere ve öğretim süreçlerine, okul seviyesinde diğer öğretmenlere ve okulu oluşturan diğer unsurlara ve gönüllü olarak görevlere katkıda bulundukları süreçler bütünüdür (Can, 2009).

1.7. Kısaltmalar

ÖSLÖ : Öğretmen Sınıf Liderliği Ölçeği

İKİNCİ BÖLÜM

2. Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde liderlik, liderlik yaklaşımları, öğretmen liderliği ve öz yeterlik kavramlarının hangi yaklaşımlarla açıklandığı ve nasıl kavramsallaştırıldıklarından bahsedilmiştir. Liderlik kavramının tanımı yapılmış ve liderlik yaklaşımlarından bahsedilmiştir. Öğretmen liderliği kavramının tanımıyla birlikte öğretmen liderliğini etkileyen faktörlerden bahsedilmiş, lider bir öğretmenden beklenen davranışlar açıklanmaya çalışılmış ve bu davranışların okul kültürüne, okulun diğer unsurlarına ve öğrencilere yaptığı etkilerden bahsedilmiştir. Lider öğretmenlerin sahip oldukları roller açıklanmıştır.

Lider öğretmenler, diğer meslektaşlarının yanı sıra öğrencilerin öğrenmesini ve gelişimini etkili bir şekilde yönlendirmek ve desteklemek için gerekli beceri, bilgi ve niteliklere sahip eğitimcilerdir (Can, 2006). Lider öğretmenler, öğrenci başarısını destekleyen ve meslektaşları için profesyonel büyüme ve gelişmeyi destekleyen öğretim liderleridir. Mükemmel iletişim becerilerine sahiptirler, sürekli gelişme çabaları sergilerler ve ortak hedeflere ulaşmak için başkalarını motive edebilirler. Buna ilaveten lider öğretmenler eğitimdeki en iyi uygulamalar hakkında bilgi sahibidirler ve bu bilgiyi liderlik kararları ve eylemleri için kullanırlar (Kaya, 2017).

Öğrenci öz yeterliliği, bir öğrencinin verilen görevleri başarıyla tamamlamak ve hedeflere ulaşmak için kendi yeteneklerine olan inancını ifade eder. Bir öğrencinin eğitim hayatında etkili bir şekilde performans göstermek için duygularını, davranışlarını ve düşüncelerini yönetme becerisine olan güvenini kapsar. Öz yeterlilik inançları, bir öğrencinin motivasyonunda ve akademik performansında önemli bir rol oynar (Schunk, 1990).

Yukarıda bahsedilen öğretmen liderliği davranışları öğretmenlerin sınıflarda sadece ders vermekten çok farklı ve önemli görevlere sahip olduklarını göstermektedir. Lider öğretmenlerin gösterecekleri performansları, okul yöneticilerinin işlerini kolaylaştıracak, meslektaşlarına faydalı olmalarını sağlayacak, okul kültürüne katkıda bulunacak ve öğrencilerin akademik performanslarının artmasını sağlayacaktır. Bu sebeple öğretmen liderlik davranışlarının öğrencilerin öz yeterlik seviyelerini arttırarak, akademik başarılarını arttıracakı düşünülerek liderlik yaklaşımları, öğretmen liderliği ve öğrenci öz yeterliği kavramları ayrıntılı bir biçimde anlatılmıştır.

2.1. Liderlik Yaklaşımları

Liderlik, insanları ortak bir hedefe veya vizyona doğru etkileme, ilham verme ve yönlendirme yeteneği ve arzu edilen bir sonuca veya hedefe ulaşmak için başkalarını yönlendirme ve motive etme sürecidir. Liderlik, yalnızca otoriteye sahip bireylerle sınırlı değildir, başkalarını etkilemek ve çevreleri üzerinde olumlu bir etki yaratmak için inisiyatif alan herkes tarafından sergilenebilir. Liderlik, hayatın çeşitli bölümlerinde iş, siyaset, eğitim, spor ve toplum kuruluşları gibi birçok farklı ortamda ön plana çıkmaktadır (Şişman, 2002). Liderlik, meydana geldiği durumdan etkilenir ve bu sebeple etkili liderler değişen koşullara uyum sağlayabilirler ve liderlik ettikleri insanların ihtiyaçlarına uygun şekilde liderlik tarzlarını uyarlayabilirler (Stogdill, 1974). Liderlik yaklaşımlarının gelişimi, tarihsel olaylar, kültürel ve sosyal değişimler, psikoloji ve örgütsel teorideki ilerlemeler dahil olmak üzere birçok faktörden etkilenmiştir.

Liderlik yaklaşımları, insanların çalışma şeklini, bireyler ve kurumlar üzerindeki etkilerini anlamaya ve geliştirmeye çalışmaları sonucunda zaman içinde ortaya çıkmıştır. Liderliğe yönelik yaklaşımlar özellikler yaklaşımı, davranışsal yaklaşım ve durumsal yaklaşım olmak üzere üç ana başlıkta birleşmiştir.

2.1.1. Özellikler yaklaşımı

Özellikler yaklaşımı, bireysel kişilik özelliklerinin tanımlanmasını ve ölçülmesini vurgulayan psikolojik bir teoridir. Bu yaklaşıma göre kişilik özellikleri, insanları birbirinden ayıran ve farklı durumlarda davranışlarını etkileyen nispeten istikrarlı özelliklerdir. Özellikler yaklaşımı ile ilgili yapılan araştırmalarda başarılı devlet adamları ve askerler başlıca incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda lider kişilere ait ortak özellikler belirlenmeye çalışılmıştır. “Lider olunmaz fakat lider olarak doğulur” prensibi doğrultusunda araştırmalar yapılmıştır (Şişman, 2002). Özellikler yaklaşımı, belirli bir durumda ne tür bir lidere ihtiyaç duyulduğu veya belirli koşullar altında bir liderin ne yapması gerektiği hakkında ilkeler ortaya koymaz. Bunun yerine, belirli özelliklere sahip olmanın etkili bir lider olmak için çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Özellik yaklaşımı, yönetici pozisyonlarındaki kişilerin belirlenmiş liderlik özelliklerine sahip olmaları durumunda kuruluşların daha iyi çalışacağını öne sürer (Northouse, 2021).

2.1.2. Davranışsal yaklaşım

Liderlikte davranışsal yaklaşım, liderlerin doğuştan gelen özelliklerinden ziyade eylemlerine ve davranışlarına vurgu yapmaktadır. Bu yaklaşıma göre liderlik, zaman

içinde öğrenilebilen ve geliştirilebilen bir dizi davranıştır. Bu yaklaşım, liderlerin kim olduklarından çok ne yaptıklarına odaklanmaktadır. Davranışsal yaklaşım, liderlerin ortak özelliklere sahip olmaları düşünülmediği için liderlerin davranışlarının incelenmesi üzerine odaklanmıştır. Bunun için tarihteki başarılı liderlerin davranışları incelenmiş ve liderlik davranışları saptanmaya çalışılmıştır (Şişman, 2002). Davranışsal yaklaşım, liderliği bir görev ve ilişki boyutuyla davranış olarak geniş bir şekilde değerlendirmek için bir çerçeve sağlar ve liderlere nasıl davranacaklarını söylemez ancak davranışlarının ana bileşenlerini tanımlar (Northouse, 2021).

Ohio Eyalet Üniversitesi'nin liderlik üzerine davranışsal yaklaşımla ilgili çalışmaları, 1940'larda ve 1950'lerde yürütülen bir dizi araştırma çalışmasıdır. Bu çalışmalar, liderlerin davranışlarını farklı bağlamlarda sistematik olarak inceleyen ilk çalışmalar arasındadır (Northouse, 2021). Stogdill (1974), liderliğin karmaşık ve çok boyutlu bir kavram olduğunu ve etkili liderlik için gerekli veya yeterli olan tek bir özellik ya da özellik dizisi olmadığını savunmuştur. Stogdill (1974) ayrıca bir liderin etkinliğinin, liderliğin meydana geldiği durum ve bağlamdan etkilendiğini de kabul etmiş ve etkili liderlerin değişen koşullara uyum sağlayabildiklerini ve liderlik tarzlarını takipçilerinin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarlayabildiklerini savunmuştur.

Liderlik ile ilgili davranışsal yaklaşım üzerine Michigan Eyalet Üniversitesi çalışmaları, 1950'lerde ve 1960'larda yürütülen bir dizi araştırma çalışmasıdır. Bu çalışmalar liderlik stilleri ile örgütsel etkililik arasındaki ilişkileri araştırmak için tasarlanmıştır. Michigan çalışmaları, çalışan merkezli liderlik ve iş merkezli liderlik olmak üzere iki geniş liderlik davranışı kategorisi tanımlamıştır (Northouse, 2021). Etkili liderlikte hem bireysel özellikleri hem de durumsal faktörleri anlamak çok önemlidir ve liderlerin liderlik tarzları esnek ve uyarlanabilir olmalıdır. Ayrıca takipçileri ile güçlü ilişkiler kurabilen ve olumlu bir örgüt kültürü oluşturabilen liderlerin hedeflerine ulaşmada başarılı olma olasılığının daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

2.1.3. Durumsal yaklaşım

Liderlikte durumsal yaklaşım, liderlik tarzını eldeki belirli duruma uyacak şekilde uyarlamanın önemini vurgulayan bir liderlik teorisidir. Bu yaklaşıma göre, her durumda etkili olan tek bir "en iyi" liderlik tarzı yoktur. Etkili liderler, tarzlarını ekiplerinin ihtiyaçlarına ve içinde bulundukları durumun taleplerine göre uyarlayabilmelidir. Durumsal yaklaşıma göre farklı ortamlarda farklı liderlik davranışları ortaya çıkar, diğer bir deyişle sahip olunan her liderlik özelliği her ortamda geçerli olmayabilir (Şişman, 2002). Farklı

durumlarda farklı liderlik türlerinin ortaya çıkması sebebiyle durumsal yaklaşım, farklı durumlarda liderliğe odaklanmaktadır. Etkili bir lider olmak isteyen kişi, hareket tarzını farklı durumların gereklerine göre uyarlaması gerektiğini bilmelidir (Northouse, 2021).

2.1.4. Liderlik kavramında yeni yaklaşımlar

Son yıllarda liderliğe yönelik yeni yaklaşımlar, geleneksel liderlik modellerinin kurumların karşılaştığı yeni karmaşık zorlukları aşmak için yeterli olmaması üzerine ortaya çıkmıştır. Bu yeni yaklaşımlar, yenilik, iş birliği ve örgütsel etkililiğin teşvik edilmesinde liderliğin rolünün daha derin bir şekilde ifade edilmesine dayanmaktadır. Liderlik sadece bir bireyin sorumluluğu değil, aynı zamanda birden fazla paydaş arasında iş birliği ve koordinasyonu içeren ortak bir sorumluluk olduğunu kabul etmektir (Spillane, 2012). Bu, geleneksel hiyerarşik liderlik modellerinden, iş birliği, iletişim ve paylaşılan karar almaya öncelik veren daha fazla dağıtılmış liderlik modellerine doğru bir değişimi yansıtmaktadır (Stewart, 2006). Günümüzde etkili liderler, güçlü ilişkiler kurmak ve etkili iletişimi teşvik etmek için kendi duygularını ve başkalarının duygularını anlayabilmesi ve yönetebilmelidir. Bugün etkili liderler, liderlik stillerini kuruluşlarının özel ihtiyaçlarına ve zorluklarına uyacak şekilde uyarlayabilmeli ve değişen koşullara yanıt olarak öğrenmeye ve büyümeye istekli olmalıdır. Son yıllarda birçok yeni liderlik yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Bunlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır (Northouse, 2021):

1. **Dönüşümcü Liderlik:** Bu yaklaşım, takipçileri ile ortak bir vizyon elde etmek için ilham verici olmaya ve motive etmeye odaklanır ve destekleyici, güçlendirici bir ortam yaratmayı hedefler.
2. **Dağıtılmış Liderlik:** Bu yaklaşım, liderliğin sadece bir bireyin sorumluluğu olmadığını, bir kuruluş içindeki birden fazla paydaş arasında paylaşıldığını göstermektedir.
3. **Hizmetkar Liderlik:** Bu yaklaşım, liderin takipçilerine hizmetkar olarak rolünü vurgular ve ihtiyaçlarına ve gelişimlerine öncelik verir.
4. **Otantik Liderlik:** Bu yaklaşım, kendine sadık olmanın önemini vurgular ve liderleri, takipçileriyle açık ve dürüst olmaya çabalar.
5. **İntibak Ettirici Liderlik:** Bu yaklaşım, etkili liderliğin, kuruluşun özel ihtiyaçlarına ve koşullarına uyacak şekilde tarzının uyarlanması gerektirdiğini göstermektedir.

2.1.4.1 Dönüşümcü liderlik

Dönüşümcü liderlik, olumlu bir çalışma ortamı oluşturarak, çalışanları yaptıkları çalışmaları benimsemeleri için güçlendirir ve becerilerini ve yeteneklerini geliştirmeye

teşvik eder. Bireylere ortak hedeflere ulaşmak için ilham verir ve motive eder (Bass ve Riggio, 2010).

Dönüşümcü liderler kendilerini diğer liderlerden ayıran dört temel davranışta bulunurlar (Bass ve Riggio, 2010):

1. İdealleştirilmiş Etki: Dönüşümcü liderler takipçileri için rol modelleri olarak hizmet ederler, etik ve ahlaki davranışlarıyla saygı ve hayranlıklarını kazanırlar. Örnek olarak liderlik ederler ve takipçileri tarafından kendilerine güvenilir ve saygı duyulurlar.

2. İlham Verici Motivasyon: Dönüşümcü liderler, yüksek standartlar ve hedefler belirleyerek, geleceğin zorlayıcı bir vizyonunu yaratarak takipçilerine ilham verir, motive ederler. Yaratıcılığı ve yeniliği teşvik ederler, takipçilerin çalışmalarının değerini ve önemini görmelerine yardımcı olurlar.

3. Entelektüel Uyarım: Dönüşümcü liderler takipçilerinin eleştirel ve yaratıcı düşünmesine, sorunlara yeni ve farklı açılardan yaklaşımlarına yardımcı olurlar. Takipçilerini varsayımları sorgulamaya ve yeni olasılıkları keşfetmeye teşvik ederler.

4. Bireysel değerlendirme: Dönüşümcü liderler, her bir takipçinin benzersiz ihtiyaçlarını ve yeteneklerini tanır, bunlara değer verir ve her insanın büyümesine, gelişmesine yardımcı olmak için kişiselleştirilmiş destek ve teşvik sağlarlar.

Bu özellikleri göz önüne alındığında dönüşümcü liderlik ve öğretmen liderliğinin yakından ilişkili olduğu düşünülebilir. Çünkü her ikisi de bireyleri hem liderlik rolleri üstlenmeleri hem de ortak hedeflere doğru çalışmaları için motive etmeyi amaçlamaktadır. Dönüşümcü liderlik ilkelerini benimseyen öğretmenlerin kendi bilgi ve becerileri ile okullarında ve sınıflarında olumlu değişiklikler yaratacakları düşünülmektedir.

2.1.4.2 Dağıtımçı liderlik

Dağıtımçı liderlik, liderliğin bir kişide merkezileştirilmesi yerine bir dizi birey ya da ekip içinde paylaşıldığı bir yaklaşım türüdür (Spillane, 2012). Bu tanım, bir kuruluş içindeki birden fazla kişinin liderlik sorumluluklarına sahip olduğu ve kuruluşun hedeflerine ulaşmak için iş birliği içinde çalıştığı anlamına gelmektedir. Dağıtılmış bir liderlik modelinde, bireyler veya gruplar belirli uzmanlık alanlarında liderlik rolleri üstlenirler ve ortak hedeflere ulaşmak için diğer çalışanlarla iş birliği içinde çalışırlar. Bu yaklaşım, liderliğin sabit, bireysel bir özellik olmadığını, bunun aksine bir grup veya kuruluş içindeki sosyal etkileşimler ve ilişkiler yoluyla ortaya çıkan bir süreç olduğunu kabul eder (Gronn, 2000). Böylece liderlik sorumlulukları paylaşılır ve birden çok kişinin uzmanlığından ve bakış açısından yararlanılarak, daha doğru kararlar alınabilir. Dağıtımçı

liderlik, örgütsel hedeflere ulaşmada ekip çalışmasının, iş birliğinin ve toplu problem çözmenin önemini vurgular.

2.1.4.3 Hizmetkar liderlik

Hizmetkar liderler, başkalarının ihtiyaçlarına öncelik verir, büyümelerine, gelişmelerine yardımcı olur ve hedeflerine ulaşmalarında onları desteklerler. Hizmetkâr liderler, hizmet edilmekten ziyade başkalarına hizmet etmeye odaklanırlar (Greenleaf, 2002). Greenleaf (2002), hizmetkâr liderlerin on özelliğini şu şekilde açıklamıştır:

1. Dinleme: Hizmetkar liderler başkalarını empati ve anlayışla dinler.
2. Empati: Hizmetkar liderler başkalarını anlamaya ve kendilerini onların yerine koymaya çalışırlar.
3. İyileştirme: Hizmetkar liderler, başkalarının duygusal ve ruhsal olarak iyileşmesine yardım etmeye çalışırlar.
4. Farkındalık: Hizmetkar liderler, kendi güçlü ve zayıf yönlerinin ve bunların başkaları üzerindeki etkilerinin farkındadır.
5. İkna: Hizmetkar liderler, başkalarını etkilemek için zorlamadan çok ikna etmeyi kullanırlar.
6. Kavramsallaştırma: Hizmetkar liderler, günlük gerçeklerin ötesinde düşünebilir ve büyük resme odaklanabilir.
7. Öngörü: Hizmetkar liderler gelecekteki olayları tahmin eder ve buna göre plan yaparlar.
8. Kahyalık: Hizmetkâr liderler, kendilerini kuruluşlarının kaynaklarının kâhyaları olarak görürler ve onları akılcıca kullanmaya kararlıdırlar.
9. İnsanların gelişimine bağlılık: Hizmetkâr liderler, takipçilerinin kişisel ve profesyonel gelişimine kendilerini adanmışlardır.
10. Topluluk oluşturma: Hizmetkâr liderler, destekleyici ve ilgili bir ortam yaratarak, takipçileri arasında bir topluluk duygusu oluştururlar.

2.1.4.4 Otantik liderlik

Otantik liderler, öz farkındalık, şeffaflık ve etik davranışı vurgulayan insan merkezli bir yaklaşıma sahiptirler. Otantik liderler, takipçileri arasında bir güven ve saygı duygusu yaratabilir ve diğerlerini ortak bir vizyon doğrultusunda çalışmalarını için ilham verip, motive edebilirler (George, 2003). George (2003)'a göre otantik liderlerin beş temel özelliği vardır:

1. Amaç: Kuruluşları için güçlü bir amaç duygusuna ve net bir vizyona sahiptirler ve diğerlerini bu vizyon doğrultusunda çalışmalarını için motive ederler.

2. Değerler: Kararlarına ve eylemlerine rehberlik eden temel değerler tarafından yönlendirilirler ve bu değerleri uygulama konusunda tutarlıdır.

3. İlişkiler: Takipçileriyle güçlü ilişkiler kurarlar ve birlikte etkili bir şekilde çalışmalarını sağlayan bir güven ve saygı duygusu yaratabilirler.

4. Öz-farkındalık: Kendilerinin farkındadırlar, güçlü ve zayıf yönlerini anlarlar böylece güçlü yönlerini kullanabilir, zayıf yönleri üzerinde çalışabilirler.

5. Öz-denetim: Kendi duygu ve dürtülerini düzenleyebilirler, zor durumlarda sakin ve odaklanmış kalabilirler.

2.1.4.5 İntibak ettirici liderlik

İntibak ettirici liderlik, değişen koşullara uyum sağlama ve karmaşık zorlukları etkili bir şekilde yönetme becerisini vurgulayan bir liderlik yaklaşımıdır. Bu liderler karşılaştıkları belirli zorluklara yanıt olarak bu boyutları dengeleyebilirler, bir yön ve amaç duygusunu korurken esnek ve uyarlanabilir kalabilirler (Uhl-Bien, Marion ve McKelvey, 2007). Uhl-Bien, Marion ve McKelvey (2007)'e göre uyarlanabilir liderlik dört temel boyuttan oluşmaktadır:

1. Anlamlandırma: Karmaşık durumları anlamlandırma ve altta yatan dinamikleri anlama yeteneği.

2. İlişki kurma: Ortak hedeflere ulaşmak için başkalarıyla iş birliği içinde çalışma yeteneği.

3. Vizyon: Esnek kalarak, yeni bilgi ve iç görüleri açık kalarak, gelecek için net bir vizyon geliştirme yeteneği.

4. Buluş yapma: Uzun vadeli amaç ve hedeflere odaklanmayı sürdürürken, değişen koşullara yanıt olarak yenilik yapma yeteneği.

Genel olarak, liderliğe yönelik bu yeni yaklaşımlar, iş birliği, ilişki oluşturma ve her duruma uyarlanabilirliğin, değişime açık olmanın önemini vurgulamaktadır. Bahsedilen bu özelliklerin çoğunu dönüşümcü liderlik yaklaşımı içerisinde görebilmekteyiz. Dönüşümcü liderlik bireyleri geleceğin ortak bir vizyon için çalışmaya, bu vizyonu güçlendirmeyi ve bunun için takipçilerini motive etmeyi içerir. Dönüşümcü liderlik ve öğretmen liderliği yakından ilişkili olduğu düşünülebilir, çünkü hem bireyleri liderlik rolleri üstlenmeleri hem de ortak hedeflere doğru çalışmalarını için güçlendirmeyi ve motive etmeyi içermektedir (Beycioğlu, 2009)

2.2. Öğretmen Liderliği

Öğretmen liderliği, öğretmenlerin etkili bir biçimde okullarındaki eğitim ortamını yönlendirme ve şekillendirme çabalarını ifade eden bir kavramdır ve diğer öğretmenlere yol göstermek, okul karar süreçlerine katılmak ve okul içinde idari sorumluluklar almak bu çabaların bazıları olarak sıralanabilir (Can, 2009). Öğretmen liderliğini etkileyen okul kültürü, idarenin desteği, öğretmen tutum ve davranışları, mesleki gelişim, örgüt yapısı gibi birçok etmen bulunmaktadır ve öğretmenlerin katkı yapmasına ve iş birliğine değer veren bir okul kültürü öğretmen liderliğinin geliştiği bir ortam oluşmasını sağlayabilir (Muijs ve Harris, 2006). Kendilerini lider olarak gören ve olumlu bir etki yaratabileceklerine inanan öğretmenlerin liderlik özellikleri yüksek olabilir. Öğretmenler, etkili liderler olmaları için gerekli bilgi ve becerileri sağlayan mesleki gelişim fırsatlarına ihtiyaç duyarlar. Bu mesleki gelişim fırsatları, öğretmenlere liderlik rollerini üstlenecek güveni sağlayacaktır.

Öğretmenler, öğrencilerin başarılı olmasında önemli bir etkidir. Fakat başarı öğretmenin çok bilgili olması ile değil, öğrenciyi etkileyebildiği ölçüde önemlidir ve öğretmenlerin kişisel özellikleri, eğitimi, dersinde kullandığı yöntemler başarıyı etkileyen unsurlardır (Ulusoy, 2007). Öğretmen liderliği, eğitim sürecinde öğretmenin istekli olup, katkıda bulunması ve öğrenmeyi hiç sona ermeyen bir süreç olarak kabul edip öğrencilerinin ve diğer öğretmenlerin gelişmelerine katkıda bulunma kabiliyetidir (Lord ve Miller, 2000).

Lider bir öğretmende beklenen davranış ve özellikler, öğretim programlarının hazırlanmasında görev alması, ders için uygun kitap ve materyalleri belirlemesi, öğrencilerin davranışları üzerinde etkili olması, yöneticilerin belirlenmesinde etkili olması, öğrencileri ilgi ve yeterliliklerine göre yönlendirmesi, meslektaşlarının gelişimleri için öncülük yapması olarak açıklanmaktadır (Barth, 2001). Öğretmen liderliği kavramı bir öğretmende öğretmek ve liderlik etmek olmak üzere iki önemli rolün birleşimi olarak açıklanmaktadır ve lider öğretmenler öğretim deneyimine sahip, meslektaşları tarafından saygı duyulan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Öğretmen liderliği kavramı, öğretmenlerin meslektaşlarını, yöneticileri ve okul topluluklarının diğer üyelerini, öğrencilerin öğrenmelerini sağlamak ve başarılarını arttırmak için çeşitli öğretme ve öğrenme faaliyetlerini geliştirmede etkileme süreci olarak görülmektedir (York-Barr ve Duke, 2004).

Öğretmen liderliği, bir öğrencinin bir görevi başarıyla tamamlamak veya bir hedefe ulaşmak için kendi yeteneklerine sahip olduğu inancı olan öğrenci öz yeterliliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Etkili liderlik özelliklerine sahip olan bir öğretmen,

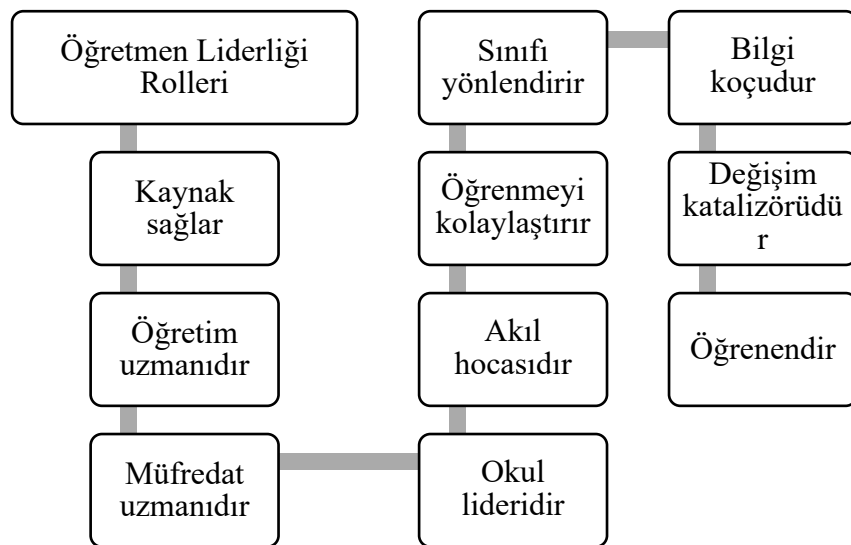
zorlukların üstesinden gelmek için kendi yeteneklerine olan inançlarını sergileyerek öğrencileri için olumlu rol modeller olabilirler. Bu biçimde örnek olma öğrencilerin kendi yeteneklerine olan inançlarını artırmalarına yardımcı olabilir. Öğretmen liderler, öğrencilerine inanarak ve kendi potansiyellerini görmelerine yardımcı olarak, öğrencilerinin yeteneklerine olan güvenlerini artırabilirler. Öğretmen liderler, öğrencilere becerilerini kullanmalarına ve geliştirmelerine izin veren zorlu projeler veya ödevler vererek onların başarılı olmaları için fırsatlar sağlayabilirler ve öğrenciler verilen görevlerde başarılı olduklarını gördüklerinde, öz yeterlilikleri artabilir. Öğrenciler çaba ve uygulama yoluyla yeteneklerini geliştirebileceklerini anladıklarında, kendi yeteneklerine inanma olasılıkları daha yüksek olabilir. Özetle, öğretmen liderliği, öğrencilere sınıfta destekleyici ve güçlendirici deneyimler sağlayarak öğrenci öz yeterliliği üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir. Öğretmenler etkili liderler olduklarında, öğrencilerin güvenini ve dayanıklılığını geliştiren bir ortam yaratabilirler.

2.2.1.Öğretmen liderliği rolleri

Lider öğretmenler, okul ve öğrenci başarısını devam ettirip arttırmak için farklı rollere sahiptirler. Bu roller ister resmi olarak isterse gayri resmi olsun, çalıştıkları okulun gelişme kapasitesini artırır. Öğretmenler çeşitli şekillerde liderlik edebildikleri için, meslektaşları arasında lider olarak faydalı olabilirler. Lider öğretmenlerin taşıdıkları bazı özellikler Şekil 2.1’de gösterilmiştir:

Şekil 2.1.

Öğretmen Liderliği Roller

(Harrison ve Killion, 2007)

- Kaynak sağlarlar:
Öğretmenler, kullandıkları kaynakları meslektaşlarıyla paylaşırlar. Bu kaynaklar, öğretmenlerin derslerde öğrencileri ile kullanacakları internet siteleri, okuma materyalleri ve farklı kaynaklar olabilir. Ayrıca makaleler, kitaplar, ders veya ünite planları ve değerlendirme araçları gibi çeşitli kaynaklar da bu paylaşılanlara dahildir.
- Öğretim uzmanıdır:
Öğretim uzmanı olarak bir öğretmen, beraber çalıştığı arkadaşlarının öğretim stratejilerinin etkili uygulamalarına yardımcı olurlar. Bu yardım, öğretimi farklılaştırmaya veya diğer öğretmenlerle ortaklaşa dersleri planlamaya yönelik fikirleri içerebilir. Öğretim uzmanları okul için hangi öğretim yöntemlerinin uygun olduğunu araştırırlar.
- Müfredat uzmanıdır:
Müfredat uzmanları, öğretmenleri uygulanmak üzere oluşturulan standartlar üzerinde anlaşmaya, benimsenen müfredatı takip etmeye, ortak ilerleme çizelgeleri kullanmaya ve ortak değerlendirmeler geliştirmeye yönlendirir ve tutarlı bir şekilde müfredatın uygulanmasını sağlarlar.
- Sınıfı yönlendirir:
Sınıfı yönlendiren öğretmenler, genellikle örnek bir ders göstererek, birlikte öğretirken veya gözlemleyip geri bildirimde bulunarak öğretmenlerin yeni fikirleri uygulamalarına yardımcı olmak için sınıfların içinde çalışırlar.
- Öğrenmeyi kolaylaştırır:
Diğer öğretmenler arasındaki mesleki öğrenme fırsatlarını kolaylaştırmak, öğretmen liderlerin başka bir rolüdür. Öğretmenler meslektaşlarından yeni bilgiler öğrendiklerinde, öğrencilerinin en iyi şekilde öğrenmelerini daha iyi duruma getirmek için nelere dikkat etmeleri gerektiğini bilirler.
- Akıl hocasıdır:
Yeni öğretmenler için akıl hocası olarak hizmet etmek, öğretmen liderler için ortak bir roldür. Akıl hocaları rol model olarak hizmet eder; yeni öğretmenleri yeni bir okula alıştırmak için ve yeni öğretmenlere öğretim, müfredat, prosedür, uygulamalar ve eğitim politikası hakkında tavsiyelerde bulunurlar. Lider öğretmenler, akıl hocası olmak için konusunda uzman olmalı ve mesleğe yeni başlayan bir öğretmenin yetişmesine önemli katkı sağlarlar.

- Okul lideridir:

Okul liderliği inisiyatifini üstlendiklerinde, okulun sahip olduğu vizyonu gerçekleştirmeye çalışır ve okulun hedeflerini gerçekleştirmeye çalışarak okulun başarılı olması için sorumluluk alırlar.

- Bilgi koçudur:

Öğretmenler çok fazla bilgiye erişebilirler. Ancak bu bilgileri sınıflarında sıklıkla kullanmayabilirler. Lider öğretmenler, meslektaşlarını öğretimi güçlendirmek için bu bilgileri kullanma konusunda teşvik edebilirler.

- Değişim katalizörüdür:

Lider öğretmenler, mevcut durumdan memnun olmayan, bunun yerine her zaman daha iyi bir yol arayan vizyoner bakış açısına sahip olabilirler. Bu rolü üstlenen öğretmenler kendilerini güven ortamı içinde görürler ve devamlı gelişim süreci içerisinde oldukları hissederler.

- Öğrenendir.

Öğretmen liderlerin üstlendiği en önemli rollerden biri öğrenen rolüdür. Sürekli gelişmeyi hedefler, yaşam boyu öğrenme davranışı sergiler ve öğrendiklerini tüm öğrencilerin başarılı olmasına yardımcı olmak için kullanırlar.

Öğretmenler söz konusu liderlik davranışlarını birden çok, bazen birbirleriyle örtüşen şekillerde sergilerler. Bu liderlik rollerinin bazıları, belirlenmiş resmi sorumlulukları olabilir. Öğretmenler meslektaşlarıyla etkileşime girdikçe çeşitli roller ortaya çıkar. Böylece, öğretmenlerin yeteneklerine ve ilgi alanlarına yönelik liderlik davranışlarında bulunmalarını sağlarlar. Üstlendikleri roller, okul kültürünün oluşmasına, öğrencilerin daha iyi eğitim almalarına ve meslektaşları ile aralarındaki ilişkileri etkiler.

2.3. Öz Yeterlik

Bireylerin belirli durumlarda başarılı olmaları için ya da bir görevi yerine getirmek için gerekli yeteneğe sahip olma inancını açıklayan öz yeterlik kavramı, Bandura (1982) tarafından tartışılmaya başlanmış ve günümüze kadar gelişim psikolojisi, fen eğitimi, matematik, bilgisayar gibi çeşitli alanlarda üzerinde çalışılmıştır. Öz yeterlik, davranış ve performansın bilişsel bir belirleyicisidir ve bir kişinin kendi yeteneklerine olan inancının, yaptığı seçim ve çabalar ile hedeflerine ulaşma konusundaki ısrarlarını etkilemesi anlamına gelmektedir. (Bandura, 1982). İnsan davranışları öz yeterlikten üç şekilde etkilenmektedir. Bunlardan ilki davranış seçimine olan etkisidir. Bireyler kendilerinin

becerilerine uygun olan ve kendilerini güvende hissettikleri görevleri yapmayı tercih ederler. Tam aksi durumlarda ise yani becerilerine uygun olmayan görevlerden uzak dururlar. Öz yeterliğin ikinci etkisi, endişe ve kaygı durumunda gösterecekleri çabanın miktarı ve süresi üzerinde olabilir. Öz yeterliği üçüncü etkisi ise bireylerin nasıl düşüneceğini ve vereceği duygusal tepkiler üzerine olabilir. Bir insan yeterli öz yeterliğe sahip olmazsa karşılaştığı durumlarda göstermesi gereken davranışın zor olduğunu düşünerek kaygı ve endişeye düşebilir ve bunun neticesinde sorunları ortadan kaldırmada zorlanabilir (Telef ve Karaca, 2011).

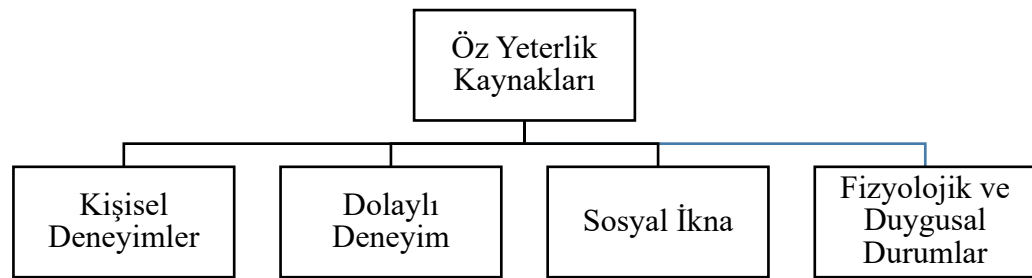
İnsanlar, eyleme geçtikleri kişisel mekanizmaları aracılığıyla kendi psikososyal işlevlerine nedensel katkılarda bulunurlar. Eylem mekanizmaları arasında hiçbiri, insanların kişisel yeterlik inançlarından daha merkezi veya yaygın değildir. Bireylerin sahip oldukları öz yeterlik algıları karşılaşılabilecekleri durumlarla başa çıkabilme becerilerini göstermektedir. Yeterlik inançları, bireylerin düşünce şeklini, motivasyonlarını ve eyleme nasıl geçtiklerini etkiler (Bandura, 1999).

2.3.1. Öz yeterlik kaynakları

Bandura (1999) öz yeterlik algısının birbirleri ile etkileşim içerisinde olan dört ana bilgi kaynağı ile biçimlendirildiğini belirtmiştir. Şekil 2.2’de bu kaynaklar gösterilmiştir:

Şekil 2.2.

Öz Yeterlik Kaynakları

(Bandura, 1982)

Öz yeterlik inancının kaynağını oluşturan bilgi kaynakları şu şekilde açıklanabilir:

1. Kişisel Başarılar: Yüksek bir yeterli olma algısı yaratan yollardan biridir. Bir kişinin başarılı olmak için ne gerekiyorsa yapıp yapamayacağına dair en güvenilir kanıtlardan biridir. Elde edilen başarılar, kişisel yeterliğe dair güçlü bir inanç oluşturmaktadır. Başarısızlıklar ise oluşan bu güçlü inancı olumsuz etkilemektedir. Kişisel başarı

deneyimleri yoluyla bir yeterlik duygusu geliştirmek bilişsel, davranışsal ve öz-düzenleyici araçların edinilmesini içermektedir (Bandura, 1982).

2. Dolaylı Deneyim: Yeterlilik inançlarını oluşturmanın ve güçlendirmenin ikinci etkili yolu, örnek alınan insanların sağlamış olduğu dolaylı deneyimlerdir. Kendilerine benzer insanların başarılı olduklarını görmek, kişinin ustalaşma yeteneklerine sahip olduklarına dair inançlarını yükseltir (Bandura, 1986). Aynı şekilde, kendilerine benzer kişilerin başarısızlığını görmek ise kendi yeterlik düzeylerini ve motivasyonlarını düşürmektedir (Brown & Inouye, 1978).

3. Sosyal İkna: Bireylerin başarı elde etmek için gereken özellikler ile donanmış olduklarına dair algılarını yükseltmenin üçüncü yoludur. Belirli alanlarda ve eylemlerde başarılı olduklarına sözel olarak ikna edilen insanlar, problemler ortaya çıktığında mevcut kişisel eksikliklerine rağmen daha fazla çaba sarf edecek ve bunu sürdürecektir (Litt, 1988; Schunk, 2001). Öz yeterlik algılarındaki artışlar, insanları başarılı olmak için yeterince çaba gösterdiklerinde kişisel anlamda gelişmiş ve yeterli hissettirecektir.

4. Fizyolojik ve Duygusal Durumlar: Kişiler sahip oldukları yeteneklerini düşündüklerinde bir ölçüde fizyolojik ve duygusal durumlarını göz önünde bulundurmaktadırlar. Strese neden olan durumlar karşısındaki tepkileri ve kaygıları, kişilerin düşük performansa karşı savunmasızlıkları olarak yorumlanabilir. Güçlü olmaları beklenen faaliyetlerde, insanların isteksizlikleri fiziksel zayıflık olarak değerlendirmektedirler (Ewart, 1992). İnsanların ruh hali de kişisel yeterliliklerine ilişkin yargılarını etkiler. Endişeli veya stresli hissetmek öz yeterliliği azaltabilirken, kendinden emin hissetmek onu artırabilir. (Kavanagh & Bower, 1985).

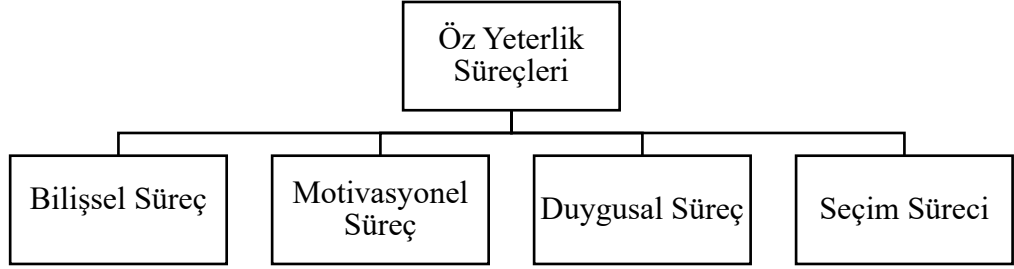
Araştırmalarda, bireylerin öz yeterlik algısı yüksek ise, bu kişilerin işlerini başarmak için büyük gayret gösterdiklerini, karşılaştıkları olumsuzluklarda geri adım atmadıkları, aksine daha ısrarcı ve sabırlı davranışlar gösterdikleri görülmüştür (Aşkar ve Umay, 2001).

2.3.2. Öz yeterliği harekete geçiren süreçler

Öz yeterlik kişilerin sahip oldukları yeteneklerine ait inanmışlıkları ile harekete geçme süreçleri olarak tanımlanır ve bu öz yeterlik algıları dört temel süreç olan bilişsel süreç, motivasyonel süreç, duygusal süreç ve seçim süreci ile kişilerin nasıl motive olduklarını, düşüncelerini ve davranışlarını oluşturur (Bandura, 1999). Bu süreçler Şekil 2.3'te sunulmuştur.

Şekil 2.3.

Öz Yeterlik Bölümleri

(Bandura, 1999)

Bilişsel süreçte, kişinin öz yeterlik algısı ne kadar yüksekse, belirledikleri hedefler o kadar yüksek ve hedeflere bağlılık o derece sağlam olmaktadır. Motivasyonel süreçte, insanlar kendileri için hedefler belirler ve gerçekleştirmek için eylemler planlarlar ve bu sırada ellerinin altındaki kaynakları ve başarılı olmak için gereken çabayı seferber ederler. Duygusal süreçte, öz yeterlik algıları insanların güç durumlarındaki endişe ve kaygıları karşılaştıkları durumların üstesinden gelmede motivasyon düzeyleri üzerinde etkiye sahiptir. Buna karşın, potansiyel tehditler üzerinde kontrol sahibi olabileceklerine inanan insanlar, olası tehditlere karşı olumsuz düşüncelere sahip olmazlar. Seçim sürecinde, insanlar aldıkları görev ve sorumluluklarda kendi yeteneklerine uygun seviyede olanları tercih etmektedirler (Bandura, 1999).

2.3.3. Öğrenci öz yeterliği

Öğrenciler için öz yeterlik, bir öğrencinin verilen bir görevi başarıyla tamamlamak veya bir hedefe ulaşmak için kendi yeteneklerine sahip olduğu inancını ifade eder (Bandura, 1999). Bir öğrencinin kendi öğrenme ve engellerin üstesinden gelme yeteneğine olan güveninin bir ölçüsüdür. Yüksek düzeyde öz yeterlik, daha fazla motivasyon, daha iyi performans ve gelişmiş akademik sonuçlarla ilişkilidir. Düşük öz-yeterlilik seviyeleri ise, motivasyonun azalmasına ve zorluklar karşısında dayanıklılık eksikliğine yol açabilir (Pajares ve Schunk, 2001). Öğretmenler, öğrencilerine başarı için fırsatlar sunarak, yapıcı geri bildirim ve destek sunarak öğrencilerinde öz yeterliği geliştirmede önemli bir rol oynayabilirler.

Öğretmenlerinin liderliğini kendi bilişsel durumlarına yakın olarak gören öğrencilerin daha fazla motive olacakları ve sonuçta daha iyi performans gösterecekleri düşünülmektedir. Öz yeterlik inançlarının liderlik ve öğrencilerin eğitim motivasyonu

arasındaki ilişkiyi etkileyen bir değişken olarak görüldüğü düşünülmektedir. Öğrencilerin daha yüksek öz yeterlik düzeyine sahip olduklarında, öğretmenlerinin liderliğinden daha yüksek oranda etkilendikleri düşünülmektedir. Bu nedenle, öğretmenler daha yüksek performans beklentileri belirlediklerinde, daha yüksek öz yeterlik düzeyine sahip öğrencilerin, öğretmenleri tarafından ifade edilen vizyoner ifadeleri daha kolay benimsediklerini ve eğitim hedeflerine ulaşma yeteneklerinde daha fazla motivasyon sahibi olacakları beklenmektedir (Öqvist ve Malmström, 2017).

Öğrenciler etkinliklere katıldıkça, ne kadar iyi öğrendiklerine dair ipuçları sağlayan hedef belirleme gibi kişisel ödül ya da öğretmen geri bildirimi gibi durumsal etkilerden etkilenmektedir. Öz yeterlik, öğrenciler iyi performans gösterdiklerini veya daha becerikli hale geldiklerini algıladıkları zaman üst düzeye çıkar. Eğer öğrenciler daha fazla çaba harcayarak veya daha etkili stratejiler kullanarak daha iyi performans gösterebileceklerine inanırlarsa, başarılı olamama endişesi öz yeterliliği düşürmez (Schunk, 1995).

Öğrenci öz yeterliğini artırmak için kullanılacak çeşitli stratejiler aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Heslin ve Kiehe, 2006):

- Başarı için fırsatlar sağlamak: Öğrencilere yetenekleri dahilinde zorlu ve anlamlı görevler vermek, onlara bir başarı duygusu sağlayarak ve yeteneklerini göstererek öz yeterliklerini artırmaya yardımcı olabilir.
- Çaba gösterme ve ısrarcı olmayı teşvik etmek: Öğrencileri zorluklar karşısında ısrar etmeye teşvik etmek ve çabanın başarıdaki rolünü vurgulamak, kendi yeteneklerine olan inançlarını geliştirmelerine yardımcı olabilir.
- Belirli ve yapıcı geri bildirim sunmak: Öğrencilere güçlü yönlerine odaklanan belirli ve yapıcı geri bildirim sağlamak, özgüvenlerini geliştirmelerine ve öz yeterliklerini artırmalarına yardımcı olabilir.
- Destekleyici bir öğrenme ortamını teşvik etmek: Çabaya değer veren ve başarıyı ödüllendiren, motive edici bir öğrenme ortamı yaratmak, öğrencinin öz yeterliğini geliştirmeye yardımcı olabilir.
- Özerklik ve seçim yapmalarını sağlamak: Öğrencilerin seçim yapmalarına ve kendi öğrenimleri için sorumluluk almalarına izin vermek, onlara eğitimleri üzerinde bir kontrol ve sahiplik duygusu vermek öz yeterliklerini artırabilir.

Öğretmenler, bu stratejileri uygulayarak öğrencilerin öz- yeterliğini artırmaya ve çabaya değer veren olumlu bir zihniyeti geliştirmeye yardımcı olabilir. Bunun sonucunda, akademik sonuçlar iyileşebilir ve öğrenciler daha başarılı olabilirler.

2.3.3.1 Öğrencilerin öz yeterlik özellikleri

Araştırmalarda öz yeterlik algıları incelendiğinde, öz yeterlik algıları yüksek seviyede olduğunda ya da düşük seviyede olduğunda kişilerin farklı davranış tutumları sergiledikleri saptanmıştır. Bu davranışlar, yerine getirmeleri gereken görevlerde birbirinden farklı çaba göstermeleri, görevlerini yerine getirirken başarılı olduklarında ya da tam tersi durumda başarısız olduklarında farklı sebeplerden kaynaklandığını düşünmeleri olduğu tespit edilmiştir (Duman, 2007). Aşağıda öğrencilerin yüksek öz yeterlik algısı ile düşük öz yeterlik algısına sahip oldukları durumlarda sergiledikleri davranış biçimleri açıklanmıştır.

2.3.3.1.1 Yüksek öz yeterlik düzeyindeki davranışlar

Yüksek öz yeterlik düzeyindeki davranışlar şu şekilde açıklanmaktadır;

- Güven: Öğrenciler yeteneklerine inanırlar ve zorlu görevler karşısında olumlu bir tavırlar gösterirler (Bandura, 1999).
- Dayanıklılık: Öğrenciler zorluklar karşısında ısrarcı olma olasılıkları daha yüksektir ve işler zorlaştığında vazgeçme olasılıkları daha düşüktür (Bandura, 1999).
- Öz motivasyon: Öğrenciler başarılı olmak için motive olurlar ve motive olmak için ödüllere ihtiyaçları yoktur. Öğrenciler kendi öğrenmeleri için sorumluluk alırlar (Bandura, 1999).
- Stresle Baş Etme Becerileri: Öğrenciler stres ve kaygıyla başa çıkmak için etkili başa çıkma stratejilerini bilirler, bu da zorlu durumlarda daha iyi performans göstermelerine yardımcı olur (Bandura, 1999).

Yukarıdaki özelliklere dayanarak, güçlü öz yeterliğe sahip öğrencilerin akademik ve kişisel uğraşlarında başarılı olma olasılıklarının daha yüksek olduğu ve başarısızlıklar ile zorluklar karşısında cesaretlerinin kırılma olasılığının daha düşük olduğu ön görülebilir.

2.3.3.1.2. Düşük öz yeterlik düzeyindeki davranışlar

Düşük öz yeterlik düzeyindeki davranışlar şu şekilde açıklanmaktadır;

- Güven eksikliği: Öğrenciler sahip oldukları yeteneklerinden şüphe duyarlar ve zorlu görevlere karşı olumsuz tavırlar sergilerler (Bandura, 1999, Pajares ve Schunk, 2001).

- Kaçınma: Öğrenciler başa çıkamayacaklarına inandıkları zorlu görevlerden veya durumlardan kaçınırlar ve sahip oldukları eksikliklere odaklanırlar (Pajares ve Schunk, 2001).
- Düşük Motivasyon: Öğrenciler zorluklar karşısında başarılı olmak için daha az motivedirler ve başarısızlıklar nedeniyle motivasyonlarını kaybetme olasılıkları yüksektir. Karar verme süreçlerinde öğretmen ya da dış desteğe ihtiyaçları vardır.
- Stres ile başa çıkma becerileri: Öğrenciler zorlu durumlarda performanslarını olumsuz etkileyebilecek stres ve endişe ile başa çıkmakta zorlanabilirler (Pajares ve Schunk, 2001).

Düşük öz-yeterliğe sahip öğrencilerin, akademik ve kişisel uğraşlarında başarılı olmakta zorlandıkları ve zorluklar karşısında cesaretlerini kolayca yitirdikleri gözlemlenmektedir.

2.4. İlgili Araştırmalar

LeBlanc ve Shelton (1997) tarafından yapılan “Öğretmen Liderliği: Öğretmenlerin İhtiyaçları” başlıklı çalışma, öğretmen liderliği konusunda farkındalığı arttıran önemli bir çalışmadır. Bu çalışmada, öğretmen liderliğinin teşvik edilmesi için iş doyumunun önemine değinilmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin liderlik özelliklerini geliştirmek için iş birliği içinde çalışmaları gerektiği vurgulanmıştır. Çalışmada, öğretmen liderliğinin zaman ve çaba gerektiren bir süreç olduğu da belirtilmiştir. Bu nedenle, lider öğretmenlerin kendilerini sürekli olarak geliştirmeleri ve liderlik becerilerini güncellemeleri gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışma, öğretmen liderliği konusunda farkındalığı arttırmak için önemli bir kaynak olduğunu ve lider öğretmenlerin iş doyumunu arttırmak için öğretmen liderliği konusunda eğitim almaları gerektiğini ifade etmektedir.

Mujis ve Harris (2003) tarafından yapılan çalışmaya göre, öğretmen liderliği kavramı, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini iyileştirmek için öğretmenlerin birlikte çalışmalarını sağlayan bir unsur olduğu düşünülmektedir. Öğretmen liderliği, sadece okuldaki yöneticilerin sorumluluğu değil, aynı zamanda tüm öğretmenlerin etkili bir şekilde çalışmaları ve birbirleriyle iş birliği yapmaları yoluyla da sağlanabileceği açıklanmıştır. Çalışmada, öğretmen liderliğinin öğretmenlerin güçlendirilmesine yardımcı olduğu ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerini desteklediği vurgulanmıştır. Böylece, öğretmenlerin liderlik rolünü üstlenmeleri, okuldaki eğitim kalitesini artırmak için önemli bir etmen olduğu düşünülmektedir.

Ertesvåg (2009), çalışmasında öğrencilerin öğretmenlerin sınıf liderliğini nasıl algıladıklarını araştırmıştır. Buna göre öğrencilerin öğretmen liderliği algılarını akademik ve duygusal açıdan iki boyutta algılamakta olduğu ve bunların okul başarısı üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma, tutumların, davranış standartlarının, iş birliğinin, paylaşılan anlayışın ve personelin bağlılığının sınıf liderliğinin geliştirilmesi için gerekli olduğu bir okul yaklaşımını vurgulayan bir programın etkililiğini göstermiştir.

Beycioğlu (2009), “İlköğretim Okullarında Öğretmenlerin Sergiledikleri Liderlik Rollerine İlişkin Bir Değerlendirme” adlı doktora tezinde öğretmenlerin sergiledikleri liderlik rollerinin yöneticiler ve öğretmenler tarafında hangi düzeyde algılandığını ve beklendiğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu çalışmada kullanılmak üzere araştırmacı “Öğretmen Liderliğine İlişkin Algı ve Beklenti Belirleme Ölçeği” ni geliştirilmiştir. Nicel ve nitel verilerden oluşan bir araştırma yapılmıştır ve verilerden elde edilen sonuçlara göre, birbirini destekler durumda olduğu görülmüştür. Buna göre öğretmen liderliği davranışlarının öğretmen ve yöneticiler tarafından çalıştıkları okullarında belirli bir düzeyde sergilendiği görülmüştür.

Balyer (2016), "Öğretmen Liderleri: Öğretmen Algıları Üzerine Nitel Bir Araştırma" başlıklı çalışmasında, öğretmen liderliği kavramını ve öğretmen liderlik rollerini, bu rollerin meslek uygunluğu ile birlikte öğretmenlerin nasıl algıladıklarını araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmen liderliği ve liderlik rollerinin öğretmenler tarafından tanındığı ancak uygulamada bazı zorluklar yaşandığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, öğretmen liderlik rollerinin meslektaşlar tarafından olumlu algılandığı da tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, öğretmen liderliği kavramının okul yönetiminde daha fazla kullanılması ve öğretmenlerin liderlik becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Araştırma, öğretmen liderliği rolünün etkin bir şekilde uygulanabilmesi için öğretmenlerin liderlik becerilerini geliştirebilecekleri öğretmen liderliği eğitimlerinin de önemli olduğuna işaret etmektedir. Bu sayede öğretmenler, liderlik rollerini daha etkin bir şekilde yerine getirerek, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini geliştirebileceği düşünülmektedir.

Öqvist ve Malmström (2017), “Öğrencileri Ne Motive Eder? Öğretmen Liderliğinin ve Öğrencilerin Öz-Yeterliklerinin Etkileri Üzerine Bir Araştırma” adlı yaptıkları çalışmada öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri ve öğretmen liderliğinin eğitim motivasyonu üzerindeki ilişkisini incelemişlerdir. Araştırmaları sonucunda, öğrencilerin öz yeterliklerinin ve öğretmen liderliğinin, öğrencilerin eğitim motivasyonu için son derece önemli olduğunu ve öğretmen liderliğinin zayıf olduğu durumlarda öğrencilerin eğitim motivasyonlarının çoğunu kaybettiğini ortaya çıkarmışlardır. Dolayısıyla çıkan sonuçlar,

öğrencilerin öğrenmesini teşvik etmek için öğretmenlerin liderliğinin önemini vurgulamaktadır.

Köse (2019) tarafından yapılan araştırmada öğretmen liderliği ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçları, öğretmen liderliğinin öğrencilerin okullardaki başarıları üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlar, öğretmenlerin sınıf liderliği rollerinin öğrencilerin akademik başarılarını olumlu yönde etkileyebileceğine işaret etmektedir. Ayrıca, araştırmada öğrencilerin okul yaşam kaliteleri üzerinde öğretmenlerin sınıf liderliği rollerinin etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar, öğretmen liderliğinin sadece öğrenci başarısı üzerinde değil, aynı zamanda öğrencilerin okul yaşamları üzerinde de önemli bir rol oynayabileceğine işaret etmektedir. Bu nedenle, öğretmen liderliğinin geliştirilmesi ve desteklenmesi, öğrencilerin başarısı ve okul yaşamlarının kalitesi açısından önemli bir strateji olabilir.

Akkurt (2019), “Liselerde Öğretmen Liderliği, Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Algıları ile Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler” adlı yüksek lisans tezinde öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları ile akademik başarılarının öğretmenlerin sınıf liderliği davranışları tarafından nasıl etkilendiğini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin demografik özelliklerinden sosyoekonomik düzeyin okul başarısına en çok etki eden etmen olduğu ve öğrencilerin okul başarısı üzerinde öğretmen liderliğinin de etkili olduğu doğrulanmıştır.

Li ve Liu (2022) çalışmalarında, öğretmen liderliği ve öğrenci akademik performansı arasındaki ilişkiye odaklanarak dönüşümcü liderlik ve öğretmen liderliği modeli önermektedir. Bu modele göre, öğretmenlerin öz yeterliği ve müdürlerin liderlik davranışları öğretmen liderliğinin geliştirilmesinde önemli rol oynayabilmektedir. Özellikle müdürlerin dönüşümcü liderlik davranışları, öğretmenlerin öz yeterlik algısını artırarak öğrencilerin akademik performansını olumlu yönde etkileyebilmektedir. Çalışmada, öğretmen liderliğinin okulların geliştirilmesinde kritik bir etmen olabileceği vurgulanmaktadır. Öğretmen liderliği, öğrencilerin öğrenmesinde, öğretmenlerin işbirliği yapmalarını sağlayarak, öğrencilerin akademik performansını iyileştirmede önemli bir rol oynayabilmektedir. Bu nedenle, okul yöneticilerinin öğretmen liderliğini teşvik etmek için dönüşümcü liderlik yaklaşımlarını benimsemeleri ve öğretmenlerin öz yeterlik algısını artırmak için farklı stratejiler uygulamalarının faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Wang, Lee ve Hoque (2022) tarafından yapılan bir çalışmada, öğretmen liderliği tarzı ile öğrenci akademik motivasyonu arasındaki ilişkiye sınıf iklimi ve öğrenci öz yeterliliğinin aracılık ettiği belirlenmiştir. Çalışmada, öğretmen liderliği tarzı ile öğrenci

akademik motivasyonu arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak için 1010 öğrenci üzerinde bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonuçları, öğretmen liderliği tarzı ile öğrenci akademik motivasyonu arasındaki ilişkinin sınıf iklimi ve öğrenci öz yeterliliği üzerinden önemli bir aracılık etkisi olduğunu göstermiştir. Özellikle, sınıf iklimi ve öğrenci öz yeterliliği, öğretmen liderliği tarzı ile akademik motivasyon arasındaki ilişkide önemli aracılık etkileri sergilemiştir. Çalışma sonuçları, öğretmen liderliği tarzı ile öğrenci akademik motivasyonu arasındaki ilişkiyi anlamada sınıf iklimi ve öğrenci öz yeterliliği gibi aracı değişkenlerin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Bu bulgular, öğretmen liderliği tarzının ve öğrenci öz yeterliliğinin önemini vurgulayarak, eğitim politika yapıcılar ve uygulayıcıları için önemli referanslar sağlayabilir. Ayrıca, çalışma sonuçları, öğretmen liderliği tarzının öğrenci akademik motivasyonu üzerindeki etkisini artırmak için sınıf iklimi ve öğrenci öz yeterliliğinin geliştirilmesinin önemini de vurgulamaktadır.

Eğitim alanında öğretmen liderliği ve öz yeterlik arasındaki ilişki, son yıllarda birçok çalışmanın konusu olmuştur. Bu çalışmalar, öğretmenlerin liderlik özelliklerinin ve öğrencilerin öz yeterlik algılarının okul iklimi, okul yaşam kalitesi algıları, sınıf yönetimi, problem çözme becerileri gibi farklı değişkenlerle nasıl ilişkili olduğunu açıklamaya çalışmıştır. Öğretmen liderliğinin öz yeterliği olumlu yönde etkilediği anlaşıldığı takdirde, yapılacak yeni araştırmaların öğretmen liderliğinin geliştirilmesinin eğitim politika yapıcılar ve eğitim uygulamaları için önemli referanslar sağlayacağı düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde çalışmanın hangi desende tasarlandığı ve evreni ile örnekleme açıklanmıştır. Araştırmanın veri toplama araçları açıklanmıştır, verilerin nasıl toplandığı ve analizlerde kullanılan yöntemler detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

3.1. Araştırma Deseni

Araştırmada öğretmenlerin sergiledikleri liderlik davranışları ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla nicel araştırma yöntemi seçilmiş ve genel tarama modellerinden ilişkisel model kullanılmıştır. Genel tarama modeli, çok sayıda unsura sahip bir evrende, evrenin tamamı ya da ondan alınan bir örnek ya da örneklem üzerinde ve evren hakkında araştırmanın amacı doğrultusunda bir yargı elde etmek için gerçekleştirilen taramadır. İlişkisel model, iki ve daha fazla sayıdaki değişkenler arasında olan değişimin varlığını ve değişimin ölçüsünü bulmayı amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2005). Araştırmada, öğretmen liderlik davranışlarının ve öğrencilerin akademik öz yeterlik algılarının yaş, not ortalaması, doğduğu yerleşim yeri, mezun olduğu okul türü, mezun olduğu alan, baba mesleği, anne mesleği gibi çeşitli bağımsız değişkenler açısından anlamlı ya da anlamsız bir farklılığa sahip olup olmadığı üzerinde çalışılmıştır. Ayrıca öğretmen liderlik davranışları ile öğrenci öz yeterlik algıları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını ve bunun yanı sıra öğretmen liderlik davranışlarının öğrencilerin akademik öz yeterlik algılarını anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığı araştırılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evreni 2021-2022 öğretim yılında İstanbul ili, Tuzla ilçesindeki bir devlet üniversitesinin İngilizce hazırlık sınıfında eğitim görmekte olan hazırlık sınıfı öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma evreninde 221 öğrenci bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilere ait demografik özelliklere ilişkin veriler Tablo 3.1’de sunulmuştur.

Tablo 3.1.*Araştırma Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Veriler*

Değişken	Düzy	N	%
Cinsiyet	Kadın	10	4,5
	Erkek	211	95,5
Yaş	17	2	7,7
	18	40	18,1
	19	91	41,3
	20	72	32,6
	21	15	6,8
	22	1	0,5
Doğduğı Yer	Köy	11	4,9
	Kasaba	4	1,8
	İlçe	66	29,9
	İl	140	63,4
Mezun Olduğı Okul	Anadolu Lisesi	150	67,9
	Fen Lisesi	50	22,6
	İmam H. Lisesi	9	4,1
	Diğer	12	4,9
Mezun Olduğı Alan	Sayısal	217	98,1
	Eşit Ağırlık	4	1,9
Baba Mesleğı	Asker	35	15,8
	Polis	20	9,1
	Memur	59	26,7
	Esnaı	27	12,2
	Çiftçi	14	6,3
	İşçi	31	14,0
	Emekli	33	14,9
	Diğer	2	1
Anne Mesleğı	Ev Hanımı	157	71,0
	Memur	51	23,1
	Emekli	3	1,4
	İşçi	7	3,1
	Diğer	3	1,4
Kardeş Sayısı	1	6	2,7
	2	110	49,8
	3	76	34,4
	4	22	9,9
	5	3	1,4
	5+	4	1,8
Okul Tercih Sebebi	Kendi Tercihim	91	41,1
	Ailemin Tercihi	5	2,3
	Kendim + Aile	122	55,2
	Diğer	3	1,4
Not Ortalaması	90-100	19	8,6
	80-89	91	41,2
	70-79	71	32,1
	60-69	35	15,8
	59 ve altı	5	2,3

Araştırma grubundaki öğrencilere ait demografik özelliklerine ilişkin veriler incelendiğinde 10 (%4,5) kadın öğrenci olduğu ve 211(%95,5) erkek öğrenci olduğu görülmektedir. Örneklem grubunda erkek öğrencilerin daha fazla sayıda ve ağırlıkta olduğu görülmektedir. Yaş değişkenine ait verilere bakıldığında 17 yaşında olan öğrencilerin 2 (%7,7) kişi olduğu, 18 yaşında olan öğrencilerin 40 (%18,1) kişi olduğu, 19 yaşında olan öğrencilerin 91(%41,3) kişi olduğu, 20 yaşında olan öğrencilerin 72 (%32,6) kişi olduğu, 21 yaşında olan öğrencilerin 15 (%6,8) kişi olduğu ve 22 yaşında 1 (%0,5) öğrenci olduğu görülmektedir.

Doğduğu yer değişkenine ait veriler incelendiğinde 11 (%4,9) öğrencinin doğum yerinin köy olduğu, 4 (%1,8) öğrencinin doğum yerinin Kasaba olduğu, 66 (%29,9) kişinin doğum yerinin ilçe olduğu ve 140 (%63,4) öğrencinin doğum yerinin il merkezi olduğu görülmektedir.

Mezun olduğu okul değişkenine ilişkin veriler incelendiğinde, 150 (%67,9) öğrencinin Anadolu Lisesi mezunu olduğu, 50 (%22,6) öğrencinin Fen Lisesi mezunu olduğu, 9 (%4,1) öğrencinin İmam Hatip Lisesi mezunu olduğu ve 12 (%4,9) öğrencinin diğer tür liselerden mezunu olduğu görülmektedir. Mezun olduğu alan değişkenine ilişkin verilere göre ise 217 (%98,1) öğrencinin Sayısal alan mezunu olduğu ve 4 (%1,9) öğrencinin Eşit Ağırlık mezunu olduğu görülmektedir.

Baba mesleği değişkenine ilişkin verileri incelendiğinde, 35 (%15,8) öğrencinin babasının asker olduğu, 20 (%9,1) öğrencinin babasının polis olduğu, 59 (%26,7) öğrencinin babasının memur olduğu, 27 (%12,2) öğrencinin babasının esnaf olduğu, 14 (%6,3) öğrencinin babasının çiftçi olduğu, 31 (%14) öğrencinin baba mesleğinin işçi olduğu, 33 (%14,9) öğrencinin babasının emekli olduğu ve 2 (%1) öğrencinin babasının diğer meslek sahibi olduğu görülmektedir.

Anne mesleği değişkenine ilişkin verileri incelendiğinde, 157 (%71) öğrencinin annesinin ev hanımı olduğu, 51 (%23,1) öğrencinin annesinin memur olduğu, 3 (%1,4) öğrencinin annesinin emekli olduğu, 7 (%3,1) öğrencinin annesinin işçi olduğu, 3 (%1,4) öğrencinin annesinin diğer meslek sahibi olduğu görülmektedir.

Kardeş sayısı değişkenine ilişkin verileri incelendiğinde, 6 (%2,7) öğrencinin 1 kardeşi olduğu, 110 (% 49,8) öğrencinin 2 kardeşi olduğu, 76 (% 34,4) öğrencinin 3 kardeşi olduğu, 22 (% 9,9) öğrencinin 4 kardeşi olduğu, 3 (% 1,4) öğrencinin 5 kardeşi olduğu ve 4 (%1,8) öğrencinin 5'ten fazla kardeşi olduğu görülmektedir.

Okul tercih nedeni değişkenine ilişkin verileri incelendiğinde, 91 (%41,1) öğrencinin kendi tercihi ile bu okula geldiği, 5 (%2,3) öğrencinin ailesinin tercihi ile bu okula geldiği, 122 (%55,2) öğrencinin okula gelmesinde kendi tercihi ile birlikte ailesini tercihini beraber dikkate aldığı ve 3 (%1,4) öğrencinin diğer sebeplerle okul tercihini yaptığı görölmektedir.

Not ortalaması değişkenine ilişkin verileri incelendiğinde 19 (%8,6) öğrencinin 90-100 aralığında not ortalamasına sahip olduğu, 91(%41,2) öğrencinin 80-89 aralığında not ortalamasına sahip olduğu, 71 (%32,1) öğrencinin 70-79 aralığında not ortalamasına sahip olduğu, 35 (%15,8) öğrencinin 60-69 aralığında not ortalamasına sahip olduğu ve 5 (%2,3) öğrencinin 0-59 aralığında not ortalamasına sahip olduğu görölmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada araştırmacının oluşturduğu kişisel bilgi formu, Karabağ-Köse (2019) ‘nin geliştirdiği 25 maddeden oluşan “Öğretmen Sınıf Liderliği Ölçeği” ile Ekici (2012) tarafından geliştirilen 33 maddeden oluşan “Akademik Öz Yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeklere ait maddeler ekte sunulmuştur ve ölçek sahiplerinden ölçekleri kullanmak için iletişime geçilerek kullanım izinleri alınmıştır. (Bknz, Ek.1, Ek.2).

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmada, araştırmacının hazırladığı kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Öğretmen Liderliği ve Akademik Öz Yeterlik değerlerinin cinsiyet, yaş, doğduğu yerleşim birimi, mezun olduğu okul, mezun olduğu alan, baba mesleği, anne mesleği, kardeş sayısı, okulu tercih nedeni ve not ortalaması değişkenlerine göre farklı olup olmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

3.3.2. Öğretmen sınıf liderliği ölçeği

“Öğretmen Sınıf Liderliği Ölçeği” 4 faktörden oluşan 25 maddeye sahip bir ölçektir. Karabağ-Köse (2019) tarafından gerçekteştirilen çalışmada, ölçeğin alt boyut cronbach Alpha güvenirlik değerleri; etkileşim alt boyutu için .78, motivasyon alt boyutu için .79, okul dışı süreçler alt boyutu için .81 ve sınıf içi süreçler alt boyutu için .81 olarak belirtilmiştir. Tüm ölçeğe ait cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ise .91 olarak belirtilmiştir. Likert tipli beşli dereceleme ölçeği olarak hazırlanan veri toplama ölçeği, “Hiçbir Zaman”, “Nadiren”, “Ara sıra”, “Genellikle”, “Her Zaman” maddelerinden oluşmuştur.

Olumlu ifadelerden oluşan cevaplar “Hiçbir Zaman” ile “Her Zaman” arasında 1’den 5’e değer verilerek sayısal olarak hesaplanmıştır.

Ölçeği geliştiren Karabağ-Köse (2019) tarafından yapılan veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu gösteren Kaiser-Mayer Olkin (KMO) testi ve Bartlett küresellik testi sonuçları, verilerin faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir. Kaiser-Mayer Olkin (KMO) değeri .94 olduğundan, örneklem büyüklüğü açısından veri setinin faktör analizine uygun olduğu gözükmemektedir. Bartlett küresellik testi sonucu ($\chi^2=5677.60$, $p<.000$), veriler arasındaki korelasyonların yeterli düzeyde olduğunu ve veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. AFA sonuçlarına göre, ölçeğin dört faktörlü bir yapı gösterdiği ve bu faktörlerin toplam varyansın %54’ünü açıklayabildiği belirtilmektedir. Faktör yükleri değerlendirilirken, belirlenen en az .32 düzeyi esas alınmış ve her bir madde için iki bileşen arasındaki değer en az .10 olması kabul edilmiştir. Binişik ve ilgisiz faktörleşen herhangi bir maddeye rastlanmaması, ölçeğin yapısının doğru bir şekilde yansıtıldığını göstermektedir. Bu veriler ölçeğin yapısal geçerliliğinin sağlandığını ve faktör analizinin ölçeğin yapısal özelliklerini doğru bir şekilde yansıttığını gösterdiği düşünülmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, oluşturulan modelin elde edilen uyum indeksleri sırasıyla [$\chi^2/df = 2.44$; RMSEA= .04; NFI=.91; CFI = .91; GFI= .93; AGFI= .91] şeklinde olup ölçeğin geliştirilmesi sırasında yapılan varsayımların doğruluğu ve ölçümler arasındaki ilişkiler iyi bir seviyede gözükmemektedir. (Tabachnick ve Fidell, 2013). Uyum indekslerindeki yüksek değerler ve düşük RMSA değeri, ölçeğin geliştirilmesi sırasında yapılan faktör analizlerinin ve modelleme işlemlerinin doğru yapıldığını ve ölçümlerin tutarlı ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, ölçeğin geliştirilmesi sırasında yapılan çalışmaların ve ölçek yapısının doğruluğunun, ölçeğin tarafımızca güvenilir bir şekilde kullanılabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Bu çalışmada verilerin analizi yapılırken Kaiser-Mayer Olkin (KMO) değeri .90 olarak bulunmuş ve örneklem büyüklüğü açısından veri setinin faktör analizine uygun olduğu değerlendirilmiştir. Bartlett küresellik testi sonucu, veriler arasındaki korelasyonların ($\chi^2=4119.37$, $p<.000$) yeterli düzeyde olduğu bulunmuştur ve bu veri setinin analizler için uygun olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenirlik analizi için öncelikle ölçekte yer alan 4 alt boyutun maddeleri birlikte ele alınarak cronbach alpha (α) katsayısı hesaplanmıştır. Ölçekte yer alan 25 maddenin birlikte olduğu cronbach alpha katsayısı .95 olarak bulunmuştur. *Etkileşim* alt boyutu cronbach alpha katsayısı .94,

motivasyon alt boyutu cronbach alpha katsayısı .88, *sınıf içi süreçler* alt boyutu cronbach alpha katsayısı .92 ve *okul dışı süreçler* alt boyutu cronbach alpha katsayısı .88 olarak hesaplanmıştır. Literatürde yaygın olarak güvenilirlik katsayısının .70 üzerinde olması “güvenilir” olarak kabul edilmektedir (Domino ve Domino, 2006). Bu bağlamda ölçeğin güvenilir olduğu sonucuna varılabilir.

3.3.3. Akademik öz yeterlik ölçeği

Orijinali Owen ve Froman (1988) tarafından geliştirilmiş “Akademik Öz Yeterlik Ölçeği (AÖYÖ)” Türkçe’ye Ekici (2012) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek 33 maddeden oluşmaktadır ve 5’li likert tiptedir. Ölçekte tersten puanlanan soru bulunmamaktadır. Sosyal statü, bilişsel uygulamalar ve teknik beceriler olarak toplam 3 alt boyut bulunmaktadır. Geçerlik güvenilirlik çalışması yapılmış ve ölçeğin cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .86 olarak belirlenmiştir. Alt boyutlar için cronbach alpha güvenilirlik katsayıları sosyal statü boyutu için .88, bilişsel uygulamalar alt boyutu için .82 ve teknik beceriler alt boyutu için .90 bulunmuştur. Likert tipli beşli dereceleme ölçeği olarak hazırlanan veri toplama ölçeği, “Oldukça Az”, “Az”, “Kısmen Fazla”, “Fazla”, “Oldukça Fazla” dereceleme maddelerinden oluşturulmuştur. Olumlu ifadelerle ilişkin cevaplar “Oldukça Az” dan “Oldukça Fazla” ya doğru 1’den 5’e doğru sayısal değer verilerek hesaplanmıştır.

Ekici (2012) tarafından yapılan veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu gösteren Kaiser-Mayer Olkin (KMO) testi ve Bartlett küresellik testi sonuçları, verilerin faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir. Kaiser-Mayer Olkin (KMO) değeri .86 olduğundan, örneklem büyüklüğü açısından veri setinin faktör analizine uygun olduğu gözükmemektedir. Bartlett küresellik testi sonucu, veriler arasındaki korelasyonların ($\chi^2=4376,13$, $p<.000$) yeterli düzeyde olduğunu ve veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. AFA sonuçlarına göre, ölçeğin üç faktörlü bir yapı gösterdiği ve bu faktörlerin toplam varyansın %45,8’ini açıkladığı belirlenmiştir. Faktör yükleri değerlendirilirken, belirlenen en az .30 düzeyi esas alınmıştır. Bu sonuçlar, ölçeğin geliştirilmesi sırasında yapılan çalışmaların ve ölçek yapısının doğruluğunun, ölçeğin tarafımızca güvenilir bir şekilde kullanılabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Bu çalışmada yapılan analizlerde Kaiser-Mayer Olkin (KMO) değeri .96 olarak bulunmuş ve örneklem büyüklüğü açısından veri setinin faktör analizine uygun olduğu değerlendirilmiştir. Bartlett küresellik testi sonucu, veriler arasındaki korelasyonların ($\chi^2=4361,91$, $p<.000$) yeterli düzeyde olduğu bulunmuştur ve bu da veri setinin analizler

için uygun olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenirlik analizi için öncelikle ölçekte yer alan 3 alt boyutun maddeleri birlikte ele alınarak cronbach alpha (α) katsayısı hesaplanmıştır. Ölçekte yer alan 33 maddenin birlikte olduğu cronbach alpha katsayısı .94 olarak bulunmuştur. *Bilişsel uygulamalar* alt boyutu cronbach alpha katsayısı .92, *sosyal statü* alt boyutu cronbach alpha katsayısı .84, ve *teknik beceri* alt boyutu cronbach alpha katsayısı .71 olarak hesaplanmıştır. Literatürde yaygın olarak güvenirlik katsayısının .70 üzerinde olması “güvenilir” olarak kabul edilmektedir (Domino ve Domino, 2006). Bu bağlamda ölçeğin güvenilir olduğu sonucuna varılabilir.

3.4. Verilerin Toplanması

Ölçeklerin kullanımı için gereken izinler yazarlardan alınmış ve ölçekleri uygulamak için Milli Savunma Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulundan gerekli izin alınarak 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Tuzla ilçesinde yer alan bir devlet üniversitesinin hazırlık sınıfında eğitim gören 221 öğrencinin katılmasıyla veriler toplanmıştır. Verilerin toplanması sürecinde Google Forms aracılığıyla oluşturulan form öğrencilerin doldurabilmesi için katılımcılara elektronik ortamda iletilmiştir. Araştırmada öğretim elemanlarının sergiledikleri liderlik davranış boyutları ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada ilişkisel desen işe koşularak, öğrencilerin eğitim durumları ve deneyimlerini belirlemek amacıyla demografik bilgi formu, öğretmenlerin liderlik yeterliklerini belirlemek için ise öğrencilerin değerlendirme yaptıkları “Öğretmen Sınıf Liderliği Ölçeği” (Karabağ-Köse, 2019), öğrencilerin öz yeterlik algılarını saptamak için “Akademik Öz Yeterlik Ölçeği” (Ekici, 2012) uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın amacı doğrultusunda, her iki ölçekten elde edilen 221 form istatistiksel olarak IBM SPSS 26 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde .05 hata payı kabul edilerek veriler %95 doğrulukla analiz edilmiştir. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, yüzdelik, standart sapma, ANOVA testi, Pearson momentler çarpım katsayısı ve çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Bulgular

Bu bölümde veriler çözümlendikten sonra elde edilen bulgular ve bunlara ait yorumlar sunulmuştur. İlk olarak “Öğretmenlerin liderlik davranışları ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri nedir?” sorusuna yanıt vermek için öğretmen liderliği ve öz yeterlik alt boyutlarının betimsel istatistikleri verilmiştir. Daha sonra “Öğretmenlerin liderlik davranışları ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasında ilişki nedir?” sorusuna yanıt aramak ve öğretmenlerin liderliği ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi için korelasyon analizi yapılmıştır. Sonrasında “Öğretmenlerin liderlik davranışlarının öğrencilerin öz yeterlik düzeyine yordama düzeyi nedir?” sorusuna yanıt aramak ve öğretmenlerin liderliği ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Son olarak öğrencilerin öğretmen liderliği algıları ve öz yeterlik düzeyleri çeşitli değişkenlere göre tek yönlü varyans analizi-ANOVA ile incelenmiştir. Ulaşılan sonuçlar, tablolar halinde bağımsız değişkenlere göre gösterilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenlerine ilişkin bulgular, araştırma alt problemlerinin sırası ile gösterilmiştir.

4.1. Öğretmenlerin Liderlik Davranışlarını Gerçekleştirme Düzeyleri

Araştırmanın birinci araştırma sorusu “Öğretmenlerin liderlik davranışları düzeyleri nedir?” e yanıt niteliğinde olan bu bulgular, öğretmenlerin liderlik davranışlarının hangi düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.1.

Öğretmen Liderliği ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	$\bar{X}$	SS
Liderlik (Tüm Ölçek)	221	3.67	.72
Etkileşim	221	3.99	.75
Motivasyon	221	3.95	.85
Sınıf İçi Süreçler	221	3.83	.83
Okul Dışı Süreçler	221	2.63	.93

Tablo 4.1'e göre, öğretmenlerin liderlik düzeylerinin ($\bar{X}=3.67$) orta düzey seviyesinin üzerinde genellikle düzeyinde olduğu görülmektedir. Öğretmen liderliği alt boyutlarının düzeyi değerlendirildiğinde katılımcıların düzeyleri, öğretmen liderliğinin *Etkileşim* ($\bar{X}=3.99$), *Motivasyon* ($\bar{X}=3.95$), *Sınıf İçi Süreçler* ($\bar{X}=3.83$) alt boyutlarında genellikle düzeyinde ve *Okul Dışı Süreçler* ($\bar{X}=2.63$) alt boyutunda ara sıra düzeyinde bulunduğu tespit edilmiştir.

4.2. Öğrencilerin Öz Yeterlik Düzeyleri

Araştırmanın ilk araştırma sorusu “Öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri nedir?” yanıt niteliğinde olan bu bulgular, öğrencilerin öz yeterlik düzeylerinin ne olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4.2.

Öz Yeterlik ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	$\bar{X}$	SS
Öz Yeterlik (Tüm Ölçek)	221	3.57	.61
Bilişsel Uygulama	221	3.59	.64
Sosyal Statü	221	3.65	.67
Teknik Beceri	221	3.27	.76

Öğretmenlerin liderlik davranışları ve öğrencilerin öz yeterlik düzeylerini gösteren Tablo 4.2'ye göre, öğrencilerin öz yeterlik düzeylerinin ortalama değerinin ($\bar{X}=3.57$) kısmen fazla seviyesinin üzerinde olduğu görülmektedir. Alt boyutlar incelendiğinde katılımcıların görüşlerinin *Bilişsel Uygulama* ($\bar{X}=3.59$) ve *Sosyal Statü* ($\bar{X}=3.65$) alt boyutlarında fazla düzeyinde ve *Teknik Beceri* ($\bar{X}=3.37$) alt boyutunda kısmen fazla düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

4.3. Öğretmenlerin Liderlik Düzeyleri ve Öğrencilerin Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkiler

Araştırmanın ikinci araştırma sorusu olan “Öğretmenlerin liderlik davranışları ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aramak ve öğretmenlerin liderliği ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi

incelemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Tablo 4.3'te öğretmenlerin liderlik davranışları ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon katsayıları sunulmuştur.

Tablo 4.3.

Öğretmenlerin Sınıf İçi Liderlik Davranışları ile Öğrencilerin Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkiler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Öğretmen Liderliği (Tüm Ölçek)	1								
2. Etkileşim	.944**	1							
3. Motivasyon	.832**	.762**	1						
4. Sınıf İçi Süreçler	.723**	.523**	.508**	1					
5. Okul Dışı Süreçler	.935**	.880**	.747**	.541**	1				
6. Öz Yeterlik (Tüm Ölçek)	.525**	.459**	.507**	.403**	.489**	1			
7. Bilişsel Uygulama	.520**	.475**	.487**	.371**	.486**	.961**	1		
8. Sosyal Statü	.414**	.344**	.431**	.338**	.380**	.897**	.763**	1	
9. Teknik Beceri	.467**	.365**	.436**	.428	.441**	.762**	.646**	.649	1

Değişkenler arası korelasyon değerlerini veren Tablo 4.3 incelendiğinde, Öğretmen Sınıf İçi Liderliği ile öğrencilerin Akademik Öz Yeterlik algıları ($r=.525$, $p<.01$) arasında pozitif yönde, güçlü ve anlamlı bir ilişki gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra Öğretmen Sınıf Liderliği ölçeği ile alt boyutların ilişkileri incelendiğinde .944 ile

Etkileşim alt boyutunun en fazla ilişkiye sahip alt boyut olduğu görülmektedir. Bu durumu .935 ile Okul Dışı Süreçler ve .832 ile Motivasyon alt boyutları takip etmektedir. Sınıf İçi Süreçler alt boyutu .723 ile en az ilişkiye sahiptir. Akademik Öz Yeterlik Ölçeğinin alt boyutlarının ilişkileri incelendiğinde .961 ile Bilişsel Uygulama alt boyutunun en fazla ilişkiye sahip alt boyut olduğu görülmektedir. Bunu .897 ile Sosyal Statü ve .762 ile Teknik Beceri alt boyutları izlemektedir. Akademik Öz yeterlik düzeyinin alt boyutları incelendiğinde, Bilişsel Uygulama alt boyutunun öğretmen liderliği ile .520 düzeyinde, pozitif yönde, orta ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu, Sosyal Statü alt boyutunun öğretmen liderliği ile .414 düzeyinde pozitif, orta ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu ve son olarak da Teknik Beceri alt boyutunun .467 düzeyinde pozitif, orta ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir.

4.4. Öğretmenlerin Liderlik Davranışlarının Öğrencilerin Öz yeterlik Düzeyine Yordama Düzeyi

Araştırmanın üçüncü araştırma sorusu olan “Öğretmenlerin liderlik davranışları, öğrencilerin öz yeterlik düzeyinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?” sorusuna yanıt aramak ve öğretmenlerin liderliği ile öğrencilerin öz yeterlik seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 4.4’te öğretmen liderlik davranışlarının alt boyutları olan etkileşim, motivasyon, sınıf içi süreçler ve okul dışı süreçler boyutlarının, öz yeterlik ve bilişsel uygulamalar, sosyal statü ve teknik beceri alt boyutları üzerindeki yordama güçleri incelenmiştir.

Tablo 4.4.

Değişkenler Arası Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Bağımsız Değişkenler	B	ss	β	t	p
	(sabit)	1.968	.191		10.294	.000
Öz Yeterlik (Tüm ölçek)	Etkileşim	-.035	.104	-.042	-.334	.739
	Motivasyon	.211	.066	.293	3.188	.002
	Okul Dışı Süreçler	.102	.045	.156	2.260	.025
	Sınıf İçi Süreçler	.166	.093	.224	1.787	.075
	R=.549	R ² =.288	F _(216,4) =23.273		p=.000	

Tablo 4.4. (Devamı)

Bağımlı Değişkenler	Bağımsız Değişkenler	B	ss	β	t	p
Bilişsel Uygulamalar	(sabit)	1.868	.204		9.134	.000
	Etkileşim	.065	.111	.076	.586	.559
	Motivasyon	.180	.071	.236	2.539	.012
	Okul Dışı Süreçler	.078	.048	.112	1.608	.109
	Sınıf İçi Süreçler	.142	.099	.182	1.484	.153
	R=.530	R ² =.268	F _(216,4) =21.133		p=.000	
Bağımlı Değişkenler	Bağımsız Değişkenler	B	ss	β	t	p
Sosyal Statü	(sabit)	2.274	.225		10.103	.000
	Etkileşim	-.127	.122	-.141	-1.045	.297
	Motivasyon	.266	.078	.333	3.412	.001
	Okul Dışı Süreçler	.108	.053	.148	2.024	.044
	Sınıf İçi Süreçler	.143	.109	.175	1.316	.190
	R=.460	R ² =.197	F _(216,4) =14.488		p=.000	
Bağımlı Değişkenler	Bağımsız Değişkenler	B	ss	β	t	p
Teknik beceri	(sabit)	1.683	.243		6.913	.000
	Etkileşim	-.275	.132	-.270	-2.086	.038
	Motivasyon	.222	.084	.247	2.639	.009
	Okul Dışı Süreçler	.205	.058	.249	3.551	.000
	Sınıf İçi Süreçler	.332	.118	.360	2.816	.005
	R=.524	R ² =.261	F _(216,4) =20.431		p=.000	

Kurulan regresyon modeli anlamlılık düzeyi $p < .05$ olduğu için anlamlıdır. İlişkinin yordanması amacıyla yapılan regresyon analiz sonuçları Tablo 4.4'te gösterilmiştir. Buna göre öğretmenlerin göstermiş oldukları liderlik davranışlarının öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişkisinin olduğu görülmektedir. R^2 değeri: .288 olarak hesaplanmıştır ($R=.549$; $R^2=.288$; $p < .01$) ve modelin

açıklama gücünü ifade eder. R^2 değeri öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri değişkeninin (varyansın) %28,8'inin modeldeki bağımsız değişken olan öğretmenlerin liderlik davranışları tarafından açıklandığını göstermektedir. Öğretmenlerin liderlik davranışlarının $p < .05$ olduğu için öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri üzerinde anlamlı bir yordama gücüne sahip olduğu gözükmemektedir.

Tablo 4.5.

Öğretmen Liderliği Alt Boyutları ile Öz Yeterlik Algısı Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Bağımsız Değişkenler	B	ss	β	t	p
	(sabit)	1.968	.191		10.294	.000
	Etkileşim	-.035	.104	-.042	-.334	.739
	Motivasyon	.211	.066	.293	3.188	.002
Öz Yeterlik (Tüm ölçek)	Okul Dışı Süreçler	.102	.045	.156	2.260	.025
	Sınıf İçi Süreçler	.166	.093	.224	1.787	.075
		R=.549	$R^2 = .288$			
		F _(216,4) = 23.273	p = .000			

Tablo 4.5'te çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları verilmiştir. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre öğretmen liderliği alt boyutlarının Öz yeterlik düzeyi ile anlamlı düzeyde ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($R = .525$; $R^2 = .288$; $p < .01$). Öğretmen liderliği alt boyutlarının (etkileşim, motivasyon, okul dışı süreçler, sınıf içi süreçler) öğrencilerin öz yeterlik algılarındaki toplam varyansın %28,8'ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre öz yeterlik algıları üzerindeki önem sırası motivasyon, okul dışı süreçler, sınıf içi süreçler ve etkileşimdir. Yalnızca motivasyon ve okul dışı süreçlerin öz yeterlik üzerinde önemli bir yordayıcı olduğu regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre öğretmen liderlik davranışlarının motivasyon düzeyindeki 1 birimlik artış öğrencilerin öz yeterlik algılarında .211 birimlik artışa sebep olacaktır. Aynı şekilde öğretmen liderlik davranışlarının motivasyon düzeyindeki 1 birimlik azalma öğrencilerin öz yeterlik algılarında .211 birimlik azalışa sebep olacaktır. Öğretmen liderlik davranışlarından okul dışı süreçleri 1 birimlik artış öğrencilerin öz yeterlik düzeylerinde .102

birimlik artışa ve 1 birimlik azalma öğrencilerin öz yeterlik düzeylerinde .102 birimlik azalmaya sebep olacaktır.

Tablo 4.6.

Öğretmen Liderliği Alt Boyutları ile Öz Yeterlik Bilişsel Uygulamalar Alt Boyutu Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Bağımsız Değişkenler	B	ss	β	t	p
	(sabit)	1.868	.204		9.134	.000
	Etkileşim	.065	.111	.076	.586	.559
	Motivasyon	.180	.071	.236	2.539	.012
Bilişsel Uygulamalar	Okul Dışı Süreçler	.078	.048	.112	1.608	.109
	Sınıf İçi Süreçler	.142	.099	.182	1.484	.153
		R=.530	R ² =.268			
		F _(216,4) =21.133	p=.000			

Tablo 4.6’da öğretmen liderliği alt boyutları ile öz yeterlik alt boyutlarından bilişsel uygulamalar arasındaki çoklu doğrusal regresyon analizinin sonuçları verilmiştir. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda öğretmen liderliği alt boyutlarının bilişsel uygulamalar düzeyi ile anlamlı düzeyde yordama gücüne sahip olduğu bulunmuştur (R=.530; R²=.268; p<.01). Öğretmen liderliği alt boyutlarının (etkileşim, motivasyon, okul dışı süreçler, sınıf içi süreçler) öğrencilerin bilişsel uygulamalar algılarındaki toplam varyansın %26,8’ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre öz yeterlik alt boyutlarından bilişsel yeterlik algıları üzerindeki önem sırası; motivasyon, sınıf içi süreçler, okul dışı süreçler ve etkileşimdir. Sadece motivasyon alt boyutunun bilişsel yeterlik üzerinde önemli bir yordayıcı olduğu regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre öğretmen liderlik davranışlarından motivasyon alt boyutu 1 birimlik artış öğrencilerin bilişsel yeterlik algılarında .180 birimlik artışa sebep olacaktır. Aynı şekilde öğretmen liderlik davranışlarının motivasyon düzeyindeki 1 birimlik azalma öğrencilerin bilişsel yeterlik algılarında .180 birimlik azalışa sebep olacaktır.

Tablo 4.7.

Öğretmen Liderliği Alt Boyutları ile Öz Yeterlik Sosyal Statü Alt Boyutu Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Bağımsız Değişkenler	B	ss	β	t	p
	(sabit)	2.274	.225		10.103	.000
	Etkileşim	-.127	.122	-.141	-1.045	.297
	Motivasyon	.266	.078	.333	3.412	.001
Sosyal Statü	Okul Dışı Süreçler	.108	.053	.148	2.024	.044
	Sınıf İçi Süreçler	.143	.109	.175	1.316	.190
		R=.460	R ² =.197			
		F _(216,4) =14.488	p=.000			

Tablo 4.7’de öğretmen liderliği alt boyutları ile öz yeterlik alt boyutlarından sosyal statü arasındaki çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları verilmiştir. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda öğretmen liderliği alt boyutlarının bilişsel uygulamalar düzeyi ile anlamlı düzeyde yordama gücüne sahip olduğu bulunmuştur ($R=.460$; $R^2=.197$; $p<.01$). Öğretmen liderliği alt boyutlarının (etkileşim, motivasyon, okul dışı süreçler, sınıf içi süreçler) öğrencilerin bilişsel uygulamalar algılarındaki toplam varyansın %19,7’sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre öz yeterlik alt boyutlarından sosyal statü üzerindeki önem sırası motivasyon, okul dışı süreçler, sınıf içi süreçler ve etkileşimdir. Sadece motivasyon ve okul dışı süreçlerin sosyal statü algıları üzerinde önemli bir yordayıcı olduğu regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre öğretmen liderlik davranışlarının motivasyon düzeyindeki 1 birimlik artış öğrencilerin sosyal statü algılarında .266 birimlik artışa sebep olacaktır. Aynı şekilde öğretmen liderlik davranışlarının motivasyon düzeyindeki 1 birimlik azalma öğrencilerin sosyal statü algılarında .266 birimlik azalışa sebep olacaktır. Öğretmen liderlik davranışlarından okul dışı süreçlerinde 1 birimlik artış öğrencilerin sosyal statü düzeylerinde .108 birimlik artışa ve 1 birimlik azalma öğrencilerin sosyal statü düzeylerinde .108 birimlik azalmaya sebep olacaktır.

Tablo 4.8.

Öğretmen Liderliği Alt Boyutları ile Öz Yeterlik Teknik Beceri Alt Boyutu Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Bağımsız Değişkenler	B	ss	β	t	p
	(sabit)	1.683	.243		6.913	.000
	Etkileşim	-.275	.132	-.270	-2.086	.038
	Motivasyon	.222	.084	.247	2.639	.009
Teknik beceri	Okul Dışı Süreçler	.205	.058	.249	3.551	.000
	Sınıf İçi Süreçler	.332	.118	.360	2.816	.005
		R=.524 R ² =.261 F _(216,4) =20.431 p=.000				

Tablo 4.8’de öğretmen liderliği alt boyutları ile öz yeterlik alt boyutlarından teknik beceri arasındaki çoklu regresyon analizi sonuçları verilmiştir. Çoklu regresyon analizi sonucunda öğretmen liderliği alt boyutlarının teknik beceri düzeyi ile anlamlı düzeyde yordama gücüne sahip olduğu bulunmuştur ($R=.524$; $R^2=.261$; $p<.01$). Öğretmen liderliği alt boyutlarının (etkileşim, motivasyon, okul dışı süreçler, sınıf içi süreçler) öğrencilerin bilişsel uygulamalar algılarındaki toplam varyansın %26,1’ini açıklamaktadır. Standartize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre öz yeterlik alt boyutlarından teknik beceri algıları üzerindeki önem sırası sınıf içi süreçler, motivasyon, okul dışı süreçler ve etkileşimdir. Tüm alt boyutların teknik beceri alt boyutu üzerinde önemli yordayıcı oldukları regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre öğretmen liderlik davranışlarının sınıf içi süreçler düzeyindeki 1 birimlik artış öğrencilerin teknik beceri algılarında .332 birimlik artışa sebep olacaktır. Aynı şekilde öğretmen liderlik davranışlarının sınıf içi süreçler düzeyindeki 1 birimlik azalma öğrencilerin teknik beceri algılarında .332 birimlik azalışa sebep olacaktır. Öğretmen liderlik davranışlarından motivasyon alt boyutunda 1 birimlik artış öğrencilerin teknik beceri algılarında .222 birimlik artışa ve 1 birimlik azalma öğrencilerin teknik beceri algılarında .222 birimlik azalmaya sebep olacaktır. Öğretmen liderlik davranışlarından okul dışı süreçleri düzeyinde 1 birimlik artış öğrencilerin teknik beceri algılarında .205 birimlik artışa ve 1 birimlik azalma öğrencilerin teknik beceri algılarında .205 birimlik azalmaya sebep olacaktır. Öğretmen liderlik davranışlarından etkileşim

düzeyinde 1 birimlik artış öğrencilerin teknik beceri algılarında .275 birimlik azalışa ve 1 birimlik azalma öğrencilerin teknik beceri algılarında .275 birimlik artışa sebep olacaktır.

4.5. Öğretmen Liderlik Algıları ve Öğrenci Öz Yeterlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Bulguları

Bu bölümde araştırmanın dördüncü araştırma sorusu “Öğretmenlerin liderlik davranışları, öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri (a) yaş, (b) not ortalaması, (c) doğduğu yer, (d) mezun olduğu lise türü, (e) mezun olduğu alan, (f) baba mesleği, (g) anne mesleği, (h) kardeş sayısı ve (i) okul tercih nedeni değişkenlerine ilişkin farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır. Öğrencilerin liderlik algıları ve öz yeterlik düzeyleri değişkenlere göre farklılaşma durumları tek yönlü varyans analizi-ANOVA ile incelenmiştir.

4.5.1. Yaş değişkenine ilişkin bulgular

Bu bölümde öğretmen liderliği algılarının yaş değişkenine göre farklılaşma durumu incelenmiştir. Öğretmen liderliği algısı ile Akademik Öz Yeterlik algısının yaş değişkenine ilişkin anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi-ANOVA kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi-ANOVA sonuçları Tablo 4.9 ve Tablo 4.10’da sunulmuştur.

Tablo 4.9.

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının yaş değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Yaş	N	$\bar{X}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
17	2	3.000	.169	G. Arası	3.505	5	.701			
18	40	3.5580	.809	G. İçi	109.962	215	.511			
19	91	3.6431	.741	Toplam	113.467	220				
20	72	3.7689	.559					1.371.237		
21	15	3.6053	.954							
22	1	4.8000	.							
Toplam	221	3.6655	.718							

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının yaşa göre ANOVA Analizi Bulgularını gösteren Tablo 4.9 incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine yönelik algıları yaş değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=1.371$; $p>0.05$).

Tablo 4.10.

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Yaş	N	$\bar{X}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
17	2	3.5303	.664	G.Arası	2.979	5	.596			
18	40	3.6303	.700	G. İçi	79.066	215	.368			
19	91	3.4389	.648	Toplam	82.045	220				
20	72	3.6469	.506					1.620	.156	
21	15	3.7596	.498							
22	1	4.1212	.							
Toplam	221	3.5670	.610							

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının yaşa göre ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.10 incelendiğinde öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları yaş değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=1.620$; $p>0.05$).

4.5.2. Not ortalaması değişkenine ilişkin bulgular

Bu bölümde öğretmen liderliği algılarının not ortalaması değişkenine ilişkin farklılaşma durumu incelenmiştir. Öğretmen liderliği algısı ile Akademik Öz Yeterlik algısının not ortalaması değişkenine ilişkin anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi-ANOVA kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi-ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.11 ve Tablo 4.12’de sunulmuştur.

Tablo 4.11.

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının not ortalaması değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Notlar	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
90-100 (1)	19	4.0000	.556	G. Arası	5.622	4	.1405			
80-89 (2)	91	3.6734	.710	G. İçi	107.846	216	.499			
70-79 (3)	71	3.6400	.740	Toplam	113.467	220				
60-69 (4)	35	3.6331	.572					2.815	.026	1-5
59 ve altı (5)	5	2.8400	.1.349							
Toplam	221	3.6655	.718							

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının not ortalamasına göre ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.11 incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine yönelik algıları not ortalaması değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=6.856$; $p<0.05$). Not ortalaması 90-100 ($\bar{X}=4.00$) arasında olan öğrencilerin öğretmen liderliği algıları not ortalaması 59 ve altında ($\bar{X}=2.84$) olan öğrencilere göre daha fazladır.

Tablo 4.12.

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının not ortalaması değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Notlar	N	$\bar{X}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
90-100 (1)	19	3.9490	.560	G. Arası	9.243	4	.2311			
80-89 (2)	91	3.7063	.582	G. İçi	72.802	216	.337			
70-79 (3)	71	3.4622	.537	Toplam	82.045	220				
60-69 (4)	35	3.2459	.648					6.856	.000	1-3,4; 2-4
59 ve altı (5)	5	3.3152	.723							
Toplam	221	3.5670	.610							

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının not ortalamasına göre ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.12 incelendiğinde öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları not ortalaması değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=6.856$; $p<0.05$). Not ortalaması 90-100 ($\bar{X}=3.94$) arasında olan öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri not ortalaması 70-79 ($\bar{X}=3.46$) ve 60-69 ($\bar{X}=3.24$) olan öğrencilere göre daha fazladır. Not ortalaması 80-89 ($\bar{X}=3.70$) arasında olan öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri not ortalaması 60-69 ($\bar{X}=3.24$) olan öğrencilere göre daha fazladır.

4.5.3. Doğduğu yerleşim birimi değişkenine ilişkin bulgular

Bu bölümde öğretmen liderliği algılarının doğduğu yerleşim birimi değişkenine ilişkin farklılaşma durumu incelenmiştir. Öğretmen liderliği algısı ile Akademik Öz Yeterlik algısının doğduğu yerleşim birimi değişkenine ilişkin anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi-ANOVA kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi-ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.13 ve Tablo 4.14’te sunulmuştur.

Tablo 4.13.

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının doğduğu yerleşim birimi değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Yer	N	$\bar{X}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
Köy	11	3.3345	.665	G. Arası	1.927	3	.642			
Kasaba	4	3.7000	.387	G. İçi	109.962	217	.514			
İlçe	66	3.7648	.640	Toplam	113.467	220		1.250	.293	
İl	140	3.6437	.758							
Toplam	221	3.6655	.718							

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının doğduğu yere ilişkin ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.13 incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine yönelik algıları doğduğu yerleşim birimi değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=1.250$; $p>0.05$).

Tablo 4.14.

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının doğduğu yer değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Yer	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
Köy	2	3.4380	.675	G. Arası	1.003	3	.334			
Kasaba	40	3.2879	.748	G. İçi	81.042	217	.373			
İlçe	91	3.5092	.593	Toplam	82.045	220		.895	.444	
İl	72	3.6123	.610							
Toplam	221	3.5670	.610							

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının doğduğu yere ilişkin ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.14 incelendiğinde öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları doğduğu yer değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=.895; p>0.05$).

4.5.4. Mezun olduğu okul türü değişkenine ilişkin bulgular

Bu bölümde öğretmen liderliği algılarının mezun olduğu okul türü değişkenine ilişkin farklılaşma durumu incelenmiştir. Öğretmen liderliği algısı ile Akademik Öz Yeterlik algısının mezun olduğu okul türü değişkenine ilişkin anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi-ANOVA kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi-ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.15 ve Tablo 4.16’da sunulmuştur.

Tablo 4.15.

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının mezun olduğu okul türü değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Lise	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlılık
Anadolu Lisesi	150	3.7227	.663	G. Arası	2.727	3	.909			
Fen Lisesi	50	3.4616	.844	G. İçi	110.741	217	.510			
İ.H.L	9	3.6978	.780	Toplam	113.467	220		1.781	.152	
Diğer	12	3.7767	.689							
Toplam	221	3.6655	.718							

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının mezun olduğu okul türüne ilişkin ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.15 incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine yönelik algıları mezun olduğu okul türü değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=1.781$; $p>0.05$).

Tablo 4.16.

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının mezun olduğu okul türü değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Lise	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
Andolu Lisesi	150	3.6200	.618	G. Arası	3.623	3	1.208			
Fen Lisesi	50	3.3382	.549	G. İçi	78.422	217	.361			
İ.H.L.	9	3.7508	.582	Toplam	82.045	220		3.342	.020	1-2
Diğer	12	3.7197	.591							
Toplam	221	3.5670	.610							

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının mezun olduğu okul türüne ilişkin ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.16 incelendiğinde öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları mezun olduğu okul türü değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=3.342$; $p<0.05$). Anadolu Lisesi mezunu ($\bar{X}=3.62$) öğrencilerin Fen Lisesi mezunu ($\bar{X}=3.34$) öğrencilere göre öz yeterlik algıları daha yüksektir.

4.5.5. Mezun olduğu puan türü değişkenine ilişkin bulgular

Bu bölümde öğretmen liderliği algılarının mezun olduğu puan türü değişkenine ilişkin farklılaşma durumu incelenmiştir. Öğretmen liderliği algısı ile Akademik Öz Yeterlik algısının mezun olduğu puan türü değişkenine ilişkin anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi-ANOVA kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi-ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.17 ve Tablo 4.18’de sunulmuştur.

Tablo 4.17.

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının mezun olduğu puan türü değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Puan	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
Sayısal	217	3.6634	.717	G. Arası	.053	1	.053			
Eşit Ağ.	4	3.7800	.855	G. İçi	113.414	219	.518	.103	.748	
Toplam	221	3.6655	.718		113.467	220				

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının mezun olduğu puan türüne ilişkin ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.17 incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine yönelik algıları mezun olduğu puan türü değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=.103$; $p>0.05$).

Tablo 4.18.

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının mezun olduğu puan türü değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Puan	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
Sayısal	217	3.5672	.611	G. Arası	.001	1	.001			
Eşit Ağ	4	3.5530	.658	G. İçi	82.045	219	.375	.002	.963	
Toplam	221	3.5670	.610		82045	220				

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının mezun olduğu puan türüne ilişkin Bulgular sonuçlarını gösteren Tablo 4.18 incelendiğinde öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları mezun olduğu puan türü değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=.002$; $p>0.05$).

4.5.6. Baba mesleği değişkenine ilişkin bulgular

Bu bölümde öğretmen liderliği algılarının baba mesleği değişkenine ilişkin farklılaşma durumu incelenmiştir. Öğretmen liderliği algısı ile Akademik Öz Yeterlik algısının baba mesleği değişkenine ilişkin anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi-ANOVA kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi-ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.19 ve Tablo 4.20’de sunulmuştur.

Tablo 4.19.

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının baba mesleği değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Meslek	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
Asker	35	3.8411	.638	G. Arası	5.839	7	.834			
Polis	20	3.8780	.735	G. İçi	107.629	213	.505			
Özel S	59	3.6854	.704	Toplam	113.467	220				
Esnaf	27	3.5319	.739							
Çiftçi	14	3.7971	.523					1.651	.123	
Özel S.	31	3.3587	.776							
Emekli	33	3.6752	.745							
Diğer	2	3.3600	1.075							
Toplam	221	3.6655	.718							

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının baba mesleğine ilişkin ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.19 incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine yönelik algıları baba mesleği değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=1.651$; $p>0.05$).

Tablo 4.20.

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının baba mesleği değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Meslek	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
Asker	35	3.7203	.543	G. Arası	5.643	7	.806			
Polis	20	3.7121	.538	G. İçi	76.403	213	.359			
Özel S	59	3.3909	.660	Toplam	82.045	220				
Esnaf	27	3.6824	.520							
Çiftçi	14	3.3139	.572					2.247	.032	
Özel S.	31	3.4829	.622							
Emekli	33	3.7383	.604							
Diğer	2	3.3182	1.007							
Toplam	221	3.5670	.611							

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının baba mesleğine ilişkin ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.20 incelendiğinde öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları baba mesleği değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=2.247$; $p>0.05$).

4.5.7. Anne mesleği değişkenine ilişkin bulgular

Bu bölümde öğretmen liderliği algılarının anne mesleği değişkenine ilişkin farklılaşma durumu incelenmiştir. Öğretmen liderliği algısı ile Akademik Öz Yeterlik algısının anne mesleği değişkenine ilişkin anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi-ANOVA kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi-ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.21 ve Tablo 4.22’de sunulmuştur.

Tablo 4.21.

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının anne mesleği değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Meslek	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
Ev Hn.	155	3.6397	.721	G. Arası	2.152	4	.538			
Memur	52	3.7785	.692	G. İçi	111.316	216	.515			
Emekli	3	2.9867	1.168	Toplam	113.467	220		1.044	.385	
İşçi	7	3.6743	.766							
Diğer	4	3.6900	.466							
Toplam	221	3.6655	.718							

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının anne mesleğine ilişkin ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.21 incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine yönelik algıları baba mesleği değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=1.044$; $p>0.05$).

Tablo 4.22.

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının anne mesleği değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Meslek	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
Ev Hn.	155	3.5501	.575	G. Arası	1.687	4	.422			
Memur	52	3.6084	.617	G. İçi	80.359	216	.372			
Emekli	3	3.1515	.905	Toplam	82.045	220		1.134	.342	
İşçi	7	3.9221	.860							
Diğer	4	3.3712	1.156							
Toplam	221	3.5670	.611							

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının anne mesleğine ilişkin ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.22 incelendiğinde öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları anne mesleği değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=1.134$; $p>0.05$).

4.5.8. Kardeş sayısı değişkenine ilişkin bulgular

Bu bölümde öğretmen liderliği algılarının kardeş sayısı değişkenine ilişkin farklılaşma durumu incelenmiştir. Öğretmen liderliği algısı ile Akademik Öz Yeterlik algısının baba mesleği değişkenine ilişkin anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi-ANOVA kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi-ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.23 ve Tablo 4.24'te sunulmuştur.

Tablo 4.23.

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının kardeş sayısı değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
1	6	3.9200	.819	G. Arası	1.264	5	.253			
2	110	3.6491	.745	G. İçi	112.203	215	.522			
3	76	3.7205	.602	Toplam	113.467	220				
4	22	3.5600	.845					.484	.788	
5	3	3.4933	.628							
+5	4	3.4000	1.350							
Toplam	221	3.6655	.718							

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının kardeş sayısına ilişkin ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.23 incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine yönelik algıları baba mesleği değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=.484$; $p>0.05$).

Tablo 4.24.

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının kardeş sayısı değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
1	6	4.0000	.357	G. Arası	2.273	5	.455			
2	110	3.5576	.624	G. İçi	79.773	215	.371			
3	76	3.6112	.585	Toplam	82.045	220				
4	22	3.4022	.668					1.255	.298	
5	3	3.2121	.481							
+5	4	3.5076	.639							
Toplam	221	3.5670	.611							

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının kardeş sayısına ilişkin ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.24 incelendiğinde öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları baba mesleği değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=1.255$; $p>0.05$).

4.5.9. Okul tercih nedeni değişkenine ilişkin bulgular

Bu bölümde öğretmen liderliği algılarının okul tercih nedeni değişkenine ilişkin farklılaşma durumu incelenmiştir. Öğretmen liderliği algısı ile Akademik Öz Yeterlik algısının baba mesleği değişkenine ilişkin anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi-ANOVA kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi-ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.25 ve Tablo 4.26’da sunulmuştur.

Tablo 4.25.

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının tercih nedeni değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Tercih	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
Kendim	91	3.6492	.706	G. Arası	3.124	3	1.041			
Ailem	5	2.9440	.433	G. İçi	110.343	217	.508			
Kendim + Ailem	122	3.6987	.730	Toplam	113.467	220		2.048	.108	
Diğer	3	4.0133	.257							
Toplam	221	3.6655	.718							

Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının okul tercih nedenine ilişkin ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.25 incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine yönelik algıları baba mesleği değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=2.048$; $p>0.05$).

Tablo 4.26.

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının tercih nedeni değişkenine ilişkin ANOVA analizi bulgularının incelenmesi

Tercih	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlılık
Kendim	91	3.5098	.635	G. Arası	2.349	3	.783			
Ailem	5	3.2061	.520	G. İçi	79.697	217	.367			
Kendim + Ailem	122	3.6371	.589	Toplam	82.045	220		2.132	.097	
Diğer	3	3.0505	.464							
Toplam	221	3.5670	.611							

Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının okul tercih nedenine ilişkin ANOVA analizi bulgularını gösteren Tablo 4.26 incelendiğinde öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları baba mesleği değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=2.132$; $p>0.05$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde; araştırma sonucunda elde edilen veriler ile ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlara bağlı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan nicel araştırma tekniği ile ulaşılan sonuçlar alt başlıklar halinde sunulmuştur.

5.1. Araştırma Problemine İlişkin Sonuçlar

“Öğretmen liderlik davranışları ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi” ne ait nicel bulgular aşağıda verilmiştir.

5.1.1. Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin sonuçlar

“Öğretmenlerin liderlik davranışları ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri nedir?” sorusuna ait betimsel bulgular aşağıda verilmiştir.

- Uygulanan Öğretmen Sınıf içi Liderlik Ölçeği (Karabağ-Köse, 2019) ölçek sorularına katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları incelendiğinde, puan ortalamalarının öğretmen liderlik davranışlarının algılanmasında ortalamanın ($\bar{X}=3.67$) “genellikle” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. *Etkileşim* alt boyutunda katılımcıların öğretmen liderlik algılarının aritmetik ortalaması ($\bar{X}=3.99$) “genellikle” düzeyindedir. *Motivasyon* alt boyutunda katılımcıların öğretmen liderlik algılarının aritmetik ortalaması ($\bar{X}=3.95$) “genellikle” düzeyindedir. *Sınıf İçi Süreçler* alt boyutunda katılımcıların öğretmen liderlik algılarının aritmetik ortalaması ($\bar{X}=3.83$) “genellikle” düzeyindedir. *Okul Dışı Süreçler* alt boyutunda katılımcıların öğretmen liderlik algılarının aritmetik ortalaması ($\bar{X}=2.63$) “ara sıra” düzeyindedir.
- Uygulanan Akademik Öz Yeterlik Ölçeği (Ekici, 2012) sorularına katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları incelendiğinde, puan ortalamalarının akademik öz yeterlik algılanmasında ortalamanın ($\bar{X}=3.57$) “fazla” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. *Bilişsel Uygulama* alt boyutunda öğrencilerin öz yeterlik algısı ($\bar{X}=3.59$) “fazla” düzeyindedir. *Sosyal Statü* alt boyutunda öğrencilerin öz yeterlik algısı ($\bar{X}=3.65$) “fazla” düzeyindedir. *Teknik Beceri* alt boyutunda

öğrencilerin öz yeterlik algısı ise ($\bar{X}=3.37$) “kısmen fazla” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. $\bar{X}$

•

5.1.2. Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin sonuçlar

“Öğretmenlerin liderlik düzeyleri ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?” sorusuna ait betimsel bulgular aşağıda verilmiştir.

- Elde edilen değişkenler arası korelasyon değerleri incelendiğinde, öğretmen liderliği ile öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri ($r=.525$, $p<.05$) arasında pozitif yönlü, güçlü ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir.
- Öğretmen liderliğinin, Öz yeterlik düzeyinin alt boyutları ile ilişkisi incelendiğinde bilişsel uygulama alt boyutu ile pozitif yönlü, güçlü ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu, sosyal statü ve teknik beceri alt boyutları ile pozitif, orta ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir.

5.1.3. Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin sonuçlar

“Öğretmenlerin liderlik davranışları öğrencilerin öz yeterlik düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?” sorusuna ait nicel bulgular aşağıda verilmiştir.

- Yapılan regresyon analizinde; anlamlılık düzeyi $p<.05$ çıktığı için kurulan regresyon modeli anlamlı olduğu ortaya çıkmaktadır. İlişkinin yordanması amacıyla yapılan regresyon analiz sonuçlarına göre: Öğretmenlerin göstermiş oldukları liderlik davranışları öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir yordama gücüne sahip olduğu görülmektedir. Modelin açıklama gücünü ifade eden R^2 değeri: .288 olarak hesaplanmıştır ($R=.525$; $R^2=.288$; $p<.05$). Bu değer öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri değişkeninin (varyansın) %28,8’inin modeldeki bağımsız değişken yani öğretmenlerin liderlik davranışları ile açıklandığını göstermektedir. Regresyon modeline dahil edilen bağımsız değişkenin Beta katsayısı .447’dir ($p<.05$). Buna göre öğretmenlerin liderlik davranışları $p<.05$ olduğu için öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri üzerinde anlamlı bir ilişkiye sahiptir.
- Regresyon değerleri, motivasyon ve okul dışı süreçler değişkenlerinin “Öz Yeterlik” üzerinde anlamlı bir yordama gücüne sahip olduğunu göstermektedir. Beta değerleri motivasyon ($\beta=.293$) ve okul dışı süreçler ($\beta=.156$) değişkenlerinin öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri üzerinde pozitif yönde bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir.

- Öz Yeterliğin alt boyutları üzerinde yapılan değerlendirmede, “Bilişsel Uygulamalar” alt boyutu üzerinde motivasyon değişkeninin anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir. Beta değeri .236 olarak görülmektedir.
- “Sosyal Statü” alt boyutu üzerinde, motivasyon ve okul dışı süreçler değişkenlerinin anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Beta değerleri incelendiğinde öz yeterlik üzerinde motivasyonun ($\beta=.333$) ve okul dışı süreçlerin ($\beta=.148$) olumlu bir ilişkisinin olduğu görülmektedir.
- “Teknik Beceri” alt boyutu üzerinde, motivasyon, sınıf içi süreçler ve okul dışı süreçler değişkenlerinin anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Motivasyonun ($\beta=.247$), sınıf içi süreçlerin ($\beta=.360$) ve okul dışı süreçlerin ($\beta=.249$) öz yeterlik düzeyinde olumlu bir ilişkiye sahip oldukları görülmektedir. Ancak etki-leşim ($\beta=-.275$) arttıkça “Teknik Beceri” nin olumsuz etkilendiği görülmektedir.
- Öğretmenlerin liderlik davranışlarının öğrencilerin öz yeterlik ve alt boyutlarını yordama düzeyi değerlendirildiğinde, öğrencilerin öz yeterlik düzeylerinin ($R^2=0.288$) %28,8’ini, bilişsel uygulamaların ($R^2=0.268$) %26,8’ini, sosyal statünün ($R^2=0.167$) %16,7’sini ve teknik becerinin ($R^2=0.261$) & 26,1’ini yordadığı belirlenmiştir.

5.1.4. Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin sonuçlar

“Öğretmenlerin liderlik davranışları, öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri (a) yaş, (b) not ortalaması, (c) doğduğu yer, (d) mezun olduğu lise türü, (e) mezun olduğu alan, (f) baba mesleği, (g) anne mesleği, (h) kardeş sayısı ve (i) okul tercih nedeni değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ait demografik bulgular aşağıda verilmiştir.

- Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği ve Akademik Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının yaş değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; öğrencilerin öğretmen liderliğine ve öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları yaş değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının not ortalamasına ilişkin bulguları incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine yönelik algıları not ortalaması değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermektedir Not ortalaması 90-100 arasında olan öğrencilerin öğretmen liderliği algıları not ortalaması 59 ve altında olan öğrencilere göre daha fazladır.

- Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının not ortalamasına ilişkin bulguları incelendiğinde; öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları not ortalaması değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermektedir. Not ortalaması 90-100 arasında olan öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri not ortalaması 70-79 ve 60-69 olan öğrencilere göre daha fazladır. Not ortalaması 80-89 arasında olan öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri not ortalaması 60-69 olan öğrencilere göre daha fazladır.
- Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği ve Akademik Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının doğduğu yer değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine ve öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları doğduğu yer değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği puanlarının mezun olduğu okul türü değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; öğrencilerin öğretmen liderliğine yönelik algıları mezun olduğu okul türü değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak Akademik Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının mezun olduğu okul türü değişkenine ilişkin bulgularında Anadolu Lisesi mezunu öğrencilerin Fen Lisesi mezunu öğrencilere kıyasla daha yüksek öz yeterlik algısına sahip oldukları görülmektedir.
- Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği ve Akademik Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının mezun olduğu puan türü değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine ve öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları mezun olduğu puan türü değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği ve Akademik Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının baba mesleği değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine ve öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları baba mesleği değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği ve Akademik Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının anne mesleği değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine ve öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları mezun olduğu okul türü değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği ve Akademik Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının kardeş sayısı değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine ve öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları kardeş sayısı değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

- Öğretmen Sınıf İçi Liderliği Ölçeği ve Akademik Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının okul tercih nedeni değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin öğretmen liderliğine ve öğrencilerin öz yeterlik düzeylerine yönelik algıları okul tercih nedeni değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

5.2. Tartışma

Bu araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde yer alan devlet üniversitesinin hazırlık sınıfında öğrenim görmüş öğrencilerin görüşleri ile sınırlıdır. Yapılan araştırmada öğretmen liderliği düzeyi ilgili değişkenlerin öğrencilerin akademik öz yeterlik düzeyleri üzerindeki ilişkisi incelenmiştir. Öğretmenlerin öğrenciler üzerindeki ilişkisini değerlendirmek için öğretmen liderliği puanları ve öğrencilerin öz yeterlik düzeylerini değerlendirmek için akademik öz yeterlik puanları incelenmiştir. Elde edilen sonuçlarda katılım sağlayan öğrencilerden elde edilen veriler neticesinde; öğretmenlerin göstermiş oldukları liderlik davranışları ile öğrencilerin akademik öz yeterlikleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri değişkeninin %28,8'inin bağımsız değişken olan öğretmenlerin liderlik davranışları tarafından açıklanmaktadır. Öğretmen liderliğinin öğrencilerin akademik başarısına olumlu etkilerini ortaya koyan bu sonuç bu alanda yapılan diğer araştırmaların bulgularını desteklemektedir (Öqvist ve Malmström, 2017; Li ve Liu, 2022). Öqvist ve Malmström (2017) öğretmen liderliğinin öğrencilerin motivasyonunu, ilgisini ve öğrenme süreçlerini etkileyebileceğini ve öğrencilerin başarılarını arttırabileceğini çalışmalarında ortaya koymuşlardır. Benzer bir çalışmada Li ve Liu (2022) lider öğretmenlerin öğrencilerin kişisel gelişimleri ve özgüvenleri üzerinde etkili olabileceğini ve aynı zamanda akademik başarılarını arttırabileceğini ifade etmişlerdir.

Öğretmen liderliğinin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu ilişkiye sahip olduğunu ortaya koyan bulgulardan bir diğeri de not ortalamalarına göre yapılan ANOVA analizi sonucunda elde edilen bulgulardır. Elde edilen bulgulara göre not ortalamaları 90-100 arasında olan öğrencilerin öğretmen liderliği algı düzeyleri not ortalaması 59 ve altında olan öğrencilerin öğretmen liderliği algılarına kıyasla daha yüksektir. Aynı şekilde not ortalaması 90-100 arasında olan öğrencilerin öz yeterlik algı düzeyleri daha düşük not ortalamalara sahip öğrencilere kıyasla daha yüksektir. Öğretmenlerin öğrencilerinden yüksek hedef beklentileri, bu şekilde motive etmeleri öğrencilerin kendilerine güvenini arttırarak akademik başarılarını yükseltmek için teşvik edici olabilir. Bu bulgular, öğretmen liderliğinin öğrencilerin başarısını arttırdığını ortaya koyan

çalışmalardan (O'Connor ve McCartney, 2007; Sugg, 2013) çıkan sonuçlarda açıklandığı gibi yüksek düzeyde olumlu öğretmen-öğrenci ilişkisinin öğrencilerin başarısını arttırdığı düşünülmektedir. Ayrıca Akademik Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının mezun olduğu okul türü değişkenine göre ANOVA analizi bulgularında Anadolu Lisesi mezunu öğrencilerin Fen Lisesi mezunu öğrencilere kıyasla daha yüksek öz yeterlik algısına sahip oldukları görülmektedir. Fen Lisesi öğrencileri kendilerine daha yüksek hedefler koyarak, daha çalışma odaklı bir eğitim sürecinden geldikleri için, daha sosyal bir yapıya sahip olabilen Anadolu Lisesi öğrencilerine göre öğretmenleriyle iletişim konusunda daha az etkileşime sahip olmaları bu sonucun nedenlerinden biri olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda çıkan sonuçlardan da görüleceği üzere öğretmen liderliği ile öğrenci öz yeterliği arasındaki ilişki karmaşık ve çok yönlüdür. Öğretmen liderliği, destekleyici ve güçlendirici bir öğrenme ortamı yaratarak öğrencilerin öz yeterliği üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir. Etkili öğretmen liderler, olumlu davranışlarla örnek olabilirler, öğrenci başarısı için fırsatlar sağlayabilir, teşvik edici olabilir ve destek sunabilirler. Tüm bu unsurlar, öğrencinin öz yeterliliğinin artmasına katkıda bulunabilir.

Öte yandan, yüksek düzeyde öğrenci öz yeterliği de öğretmen liderliğini olumlu yönde etkileyebilir. Öğrenciler kendi yeteneklerine dair güçlü bir inanca sahip olduklarında, daha olumlu bir sınıf ortamı yaratabilirler ve öğretmen stresini ve tükenmişliğini azaltabilirler, bu sayede öğrenme için daha yüksek oranda motive olurlar ve derse katılma oranları daha yüksek olabilir. Ayrıca, yüksek öz-yeterliğe sahip öğrencilerin liderlik rollerini üstlenme olasılıkları daha yüksek olabilir ve bu da sınıfta bir liderlik kültürünü daha çok teşvik edecektir.

Sonuç olarak, öğretmen liderliği ve öğrenci öz-yeterliği birbiriyle ilişkili olup birbiri üzerinde karşılıklı bir etkiye sahiptir. Bu çalışmamızda not ortalaması değişkenine ilişkin ortaya çıkan sonuçlarda öğretmen liderliğinin öğrencilerin eğitim motivasyonunu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Bu durumda, öğretmenlerin liderlik becerilerinin geliştirilmesi ve öğrencilerin öz yeterliklerinin artırılması, öğrencilerin daha yüksek bir eğitim motivasyonu ile öğrenmelerini sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, öğrencilerin öz yeterliklerinin artırılması, öğrencilerin daha iyi bir öğrenme deneyimi yaşamalarına ve öğrenme sürecine daha fazla katılım sağlamasına yardımcı olabilir. Bu nedenle, öğretmen liderliği ve öğrencilerin öz yeterliklerinin artırılması, eğitim sistemlerindeki başarıyı artırmak için önemli bir unsur olarak görülebilir. Öğretmenler etkili liderler olduklarında, öğrencilerin öz yeterliğini arttırmaya yardımcı olabilirler, bunun da daha

fazla öğrenci motivasyonu ve katılımına, daha olumlu bir sınıf ortamına ve artan öğretmen yeterliliği ve akademik başarıya yol açacağı düşünülmektedir

5.3. Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular göz önüne alınarak araştırmacılara ve uygulamacılara öneriler yapılabilir.

5.3.1. Araştırmacılara öneriler

- Bu araştırmada öğretmen liderliği ve akademik öz yeterlik arasındaki ilişki İstanbul ilinde bir devlet üniversitesi hazırlık sınıfı öğrencileri üzerinde incelenmiştir. Farklı kademelerde, nicel ve nitel olarak, bu ilişki incelenerek alanyazına katkıda bulunabilirler.
- Yapılan araştırmada öğretmen liderliğinin ve alt boyutlarının öğrenci öz yeterlik düzeyinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu araştırmada veriler yalnızca öğrenci görüşlerinden elde edildiğinden dolayı yapılacak yeni araştırmalarda öğretmen görüşleri alınabilir ve öğretmen liderliğinin meslek seçimi, okul yaşam kalitesi gibi farklı olgular ile arasındaki ilişki araştırılabilir.
- Öz yeterlik algıları incelenirken öğretmenlerin öz yeterlik algıları ile öğrencilerin öz yeterlik algıları arasındaki ilişki incelenebilir. Bu araştırmalarda farklı dersler ve öğretmenleri ele alınarak karşılaştırılabilirler.

5.3.2. Uygulayıcılara öneriler

- Okul yöneticileri göstermiş oldukları liderlik özellikleri ile okul yönetiminde başarılı bir yöneticilik gösterebilirler de tüm branşlardaki öğrencilerin bilgi ve tecrübesine sahip olamayabilirler. Bu sebeple öğretmenlerin okul içi faaliyetlerde çeşitli görevler almalarını teşvik etmeleri öğretmenlerin liderlik davranışlarına önemli katkıda bulunacaktır.
- Okul yöneticilerinin öğretmenlerin mesleki ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunacak tedbir alınmasında yardımcı olmaları önem arz etmektedir. Mesai saatleri içerisinde öğretmenlere kendilerine ayırabilecekleri zaman verilmesi hem onları mesleki olarak geliştirecek hem de okul başarısına katkıda bulunacaktır.
- Okullarda yönetici ve öğretmenlerin yanı sıra müfredat dışı çalışmalara daha fazla zaman ayrılarak kulüp faaliyetleri, ulusal ve uluslararası yarışmalara hazırlanmak

için ekipler kurulması öğrencilerin kendilerini yeterli ve başarılı gördükleri alanlarda kendilerini geliştirmelerini sağlayacaktır.

- Öğrencilerin ğretmenleri ile daha samimi ve daha fazla vakit harcayabilecekleri rehberlik saatlerinin uygulanması, ğrenci ğretmen iletişiminin gelişmesi açısından önemlidir.
- Özellikle mesleğe yeni başlamış öğretmenlerin liderlik davranışlarının geliştirilmesi için hizmet içi eğitimler düzenleyerek, öğretmenlerin planlı bir şekilde bu eğitimsel katılmaları teşvik edilmelidir.
- Öğrencilerin başarılarını takdir etmek ve kutlamak, onların yeteneklerine daha fazla güvenmelerine ve öğrenmeye devam etmeleri için motive olmalarına yardımcı olabilir.
- Öğretmenlerim hem öğrencilere yönelik hem de öğrencilerle birlikte uygulayabilecekleri liderlik stratejileri kullanmaları öğrencilerin öz yeterliklerini arttırabilir.
- Öğretmenlerin ğrenci merkezli ğretim uygulamalarını kullanmaları, öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerini yönetmelerine ve öz güvenlerini arttırmalarına yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- Akkurt, Z. (2019). *Liselerde öğretmen liderliği öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları ile akademik başarı arasındaki ilişkiler* [Yüksek Lisans Tezi], Kırıkkale Üniversitesi.
- Altunay, E. (2017). Ortaöğretim öğretmenlerinin öğretimsel liderlik rollerine ilişkin görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 473-503.
- Arseven, A. (2016). Öz Yeterlilik: Bir Kavram Analizi. *International Periodical for the Languages. Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(19), 63-80. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.10001>
- Aslan, M. (2011). *Öğretmen liderliği davranışları ve sınıf iklimi: Öğretmen ve öğrenci görüşleri bağlamında bir araştırma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Aşkar, P. ve Umay, A. (2001). İlköğretim matematik öğretmenliği öğrencilerinin bilgisayarla ilgili öz-yeterlilik algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21).
- Atman, R. B. (2010). *Öğretmenlerin liderlik niteliğinin sınıf yönetme becerilerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Marmara Üniversitesi.
- Ayık, A. ve Şayir, G. (2014). Okul müdürlerin öğretimsel liderlik davranışları ile örgüt iklimi arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(49), 253-279. <https://doi.org/10.17755/esosder.39460>
- Balcı, A. (2014). *Etkili okul ve okul geliştirme*. Pegem Akademi
- Balyer, A. (2016). Öğretmen liderler: Öğretmen algıları üzerine nitel bir araştırma. *İlköğretim Online*, 15(2). <https://doi.org/10.17051/io.2016.81764>
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122-147. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.37.2.122>
- Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action. *Englewood Cliffs, NJ*, 1986 (23-28).
- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28(2), 117-148. https://doi.org/10.1207/s15326985ep2802_3
- Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of personality. *Handbook of personality*, 2, 154-196.

- Barth, R. S. (2001). Teacher leader. *Phi Delta Kappan*, 82(6), 443-449. <https://doi.org/10.1177/003172170108200607>
- Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2010). The transformational model of leadership. In: G.R. Hickman (eds.), *Leading organizations: Perspectives for a new era*, (2nd ed.), (s.76-86). Sage Publications.
- Bayrakçeken, S., Oktay, ., Samancı, O. ve Canpolat, N. (2021). Motivasyon kuramları çerçevesinde öğrencilerin öğrenme motivasyonlarının arttırılması: Bir derleme alışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(2), 677-698.
- Beycioğlu, K. (2009). *İlköğretim okullarında öğretmenlerin sergiledikleri liderlik rollerine ilişkin bir değerlendirme (Hatay ili rneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Beycioğlu, K. ve Aslan, B. (2010). Öğretmen liderliği ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik alışması. *İlköğretim Online*, 9(2), 2-13.
- Brown, I. & Inouye, D. K. (1978). Learned helplessness through modeling: The role of perceived similarity in competence. *Journal of personality and Social Psychology*, 36(8), 900-908. <https://doi/10.1037/0022-3514.36.8.900>
- Can, N. (2006). Öğretmen liderliğinin geliştirilmesinde müdürün rol ve stratejileri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(21), 349-363.
- Can, N. (2009). Öğretmenlerin Sınıfta ve Okulda Liderlik Davranışları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 8(2), 385-399.
- Cantez, E. (2018). Üniversite ğrencilerinin mutluluk, psikolojik sağlamlık ve öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 4(2), 61-76.
- Dess, G. G. & Picken, J. C. (2000). Changing roles: Leadership in the 21st century. *Organizational Dynamics*, 28(3), 18 – 24. [https://doi.org/10.1016/S00902616\(00\)88447-8](https://doi.org/10.1016/S00902616(00)88447-8)
- Domino, G., & Domino, M. L. (2006). *Psychological testing: An introduction*. Cambridge University Press.
- Duman, B. (2007). *Lise ğrencilerinin İngilizceye yönelik öz yeterlik algı puanlarının cinsiyete, alanlara ve farklı düzeylere göre İngilizce başarısını yordama gücü*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Durmaz, H. (2019). *Ortaokul ğrencilerinin matematik dersine yönelik algılanan araçsallıkları ve öz yeterlik inancı kaynaklarının öz yeterlik inançları ve tutumlarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bülent Ecevit Üniversitesi.

- Ekici, G. (2012). Akademik öz-yeterlik ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012(43), 174-185.
- Ertesvåg, S. K. (2009). Classroom leadership: The effect of a school development programme. *Educational Psychology*, 29(5), 515-539. <https://doi.org/10.1080/01443410903122194>
- Ewart, C. K. (1992). The role of physical self-efficacy in recovery from heart attack. In R. Schwarzer (Ed) *Self efficacy: Thought Control of Action*, (pp.287-305). Routledge
- George, B. (2003). *Authentic leadership: Rediscovering the secrets to creating lasting value* (Vol. 18). John Wiley & Sons.
- Greenleaf, R. K. (2002). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness*. Paulist Press.
- Gronn, P. (2000). Distributed properties: A new architecture for leadership. *Educational management & administration*, 28(3), 317-338. <https://doi.org/10.1177/0263211X000283006>
- Gümüşeli, A. İ. (2001). Çağdaş okul müdürünün liderlik alanları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 28 (28), 531-548
- Güneri, B. (2018). Öğrencilerin İngilizce dersi öz yeterlik inancı kaynakları, derse katılım düzeyleri ve algılanan araçsallıklarının öz yeterlik inançları ve tutumları üzerindeki etkisi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bülent Ecevit Üniversitesi.
- Harrison, C. & Killion, J. (2007). Ten roles for teacher leaders. *Educational Leadership*, 65(1),74.
- Heslin, P. A. & Klehe, U. C. (2006). Self-efficacy. *Encyclopedia Of Industrial/Organizational Psychology*, SG Rogelberg, ed, 2, 705-708.
- Horng, E. & Loeb, S. (2010). New thinking about instructional leadership. *Phi Delta Kappan*, 92(3), 66-69. <https://doi.org/10.1177/003172171009200319>
- Karabağ-Köse, E. (2019). Öğretmen sınıf liderliği ölçeğinin (ÖSLÖ) geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25(1), 139-168.
- Karasar, N. (2005) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel
- Karataş, K. (2020). Öğretmenlik Mesleğine Kuramsal Bir Bakış. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(17), 39-56.
- Kavanagh, D. J. & Bower, G. H. (1985). Mood and self-efficacy: Impact of joy and sadness on perceived capabilities. *Cognitive Therapy and Research*, 9(5), 507-525. <https://doi.org/10.1007/BF01173005>

- Kaya, N. (2017). *Öğretmenlerin öğretimsel liderlik davranışlarına ilişkin beklenti ve algıları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Düzce Üniversitesi.
- Kılınç, A., Cemaloğlu, N., ve Savaş, G. (2015). The relationship between teacher leadership, teacher professionalism, and perceived stress. *Eurasian Journal of Educational Research*, (58), 1-26. <https://doi.org/10.14689/ejer.2015.58.5>
- Kış, A. ve Konan, N. (2014). Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarını gösterme düzeylerine ilişkin öğretmen görüşlerinin cinsiyetlerine göre meta analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(6), 1-17. <https://doi.org/10.12738/estp.2014.6.2307>
- Korkmaz, İ. (2009). Sosyal Öğrenme Kuramı. B Yeşilyaprak (Ed.), *Eğitim psikolojisi gelişim-öğrenme-öğretim içinde* (s. 218-238). Pegem Akademi.
- Korkmaz, E. (2019). *Öğretmenlerin değişim eğilimleri ile sınıfliderliği düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Köse, E. K. (2019). Öğrenci başarısının okul, öğretmen ve aileyle ilgili değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 1-16. <https://doi.org/10.9779/pauefd.451853>
- LeBlanc, P. R. & Shelton, M. M. (1997). Teacher leadership: The needs of teachers. *Action in Teacher Education*, 19(3), 32-48. <https://doi.org/10.1080/01626620.1997.10462877>
- Li, L. & Liu, Y. (2022). An integrated model of principal transformational leadership and teacher leadership that is related to teacher self-efficacy and student academic performance. *Asia Pacific Journal of Education*, 42(4), 661-678. <https://doi.org/10.1080/02188791.2020.1806036>
- Linnenbrink, E. A. & Pintrich, P.R. (2003), “The role of self-efficacy beliefs in student engagement and learning in the classroom”, *Reading & Writing Quarterly*, 19 (2), 120, 119-137. <https://doi.org/10.1080/10573560308223>
- Litt, M. D. (1988). Self-efficacy and perceived control: cognitive mediators of pain tolerance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(1), 149-160 <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.1.149>
- Lord, B. & Miller, B. (2000). Teacher leadership: An appealing and inescapable force in school reform. *Education Development Center*, 1-11.

- Muijs, D., & Harris, A. (2006). Teacher led school improvement: Teacher leadership in the UK. *Teaching and Teacher Education*, 22(8), 961-972. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2006.04.010>
- Northouse, P. G. (2021). *Leadership: Theory and practice*. Sage.
- O'Connor, E. & McCartney, K. (2007). Examining teacher-child relationships and achievement as part of an ecological model of development. *American Educational Research Journal*, 44(2), 340-369. <https://doi.org/10.3102/0002831207302172>
- Owen, S. V., & Froman, R. D. (1988). *Development of a College Academic Self-Efficacy Scale*. Paper presented at the annual meeting of the national council on measurement in education. New Orleans, LA.
- Öqvist, A. & Malmström, M. (2018). What motivates students? A study on the effects of teacher leadership and students' self-efficacy. *International Journal of Leadership in Education*, 21(2), 155-175. <https://doi.org/10.1080/13603124.2017.1355480>
- Özdoğru, M., ve Güçlü, N. (2020). Okul yöneticilerinin öğretimsel liderlik davranışları ile kurumsal itibar algısı arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(3), 1869-1914. <https://doi.org/10.34056/aujef.648908>
- Pajares, F. (1996), "Self-Efficacy Beliefs in Academic Beliefs", *Review of Educational Research*, 66(4), 544, 543-578. <https://doi.org/10.3102/00346543066004543>
- Pajares, F., & Schunk, D. H. (2001). Self-beliefs and school success: Self-efficacy, self-concept, and school achievement. In R. J. Riding & S. G. Rayner (Eds.), *Self perception* (pp. 239-265). Ablex Publishing.
- Recepoglu, E. ve Özdemir, S. (2013). Okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları ile okulun örgütsel sağlığı arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(4), 629-664.
- Schunk, D. H. (1990). Goal setting and self-efficacy during self-regulated learning. *Educational Psychologist*, 25(1), 71-86. https://doi.org/10.1207/s15326985ep2501_6
- Schunk, D. H. (1995). Self-efficacy and education and instruction. In J. E. Maddux (Ed.), *Self-efficacy, adaptation, and adjustment: Theory, research, and application* (pp. 281-303). Plenum Press. https://doi.org/10.1007/9781-4419-6868-5_10
- Schunk, D. H. (2001). Social cognitive theory and self-regulated learning. In B. J. Zimmerman & D. H. Schunk (Eds.), *Self-regulated learning and academic*

- achievement: Theoretical perspectives* (pp. 125–151). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Spillane, J. P. (2012). *Distributed leadership*. John Wiley & Sons.
- Stewart, J. (2006). Transformational leadership: An evolving concept examined through the works of Burns, Bass, Avolio, and Leithwood. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*, (54). 1-29
- Stogdill, R. M. (1974). *Handbook of leadership: A survey of theory and research*. Free Press.
- Sugg, S. A. (2013). *The relationship between teacher leadership and student achievement* [Doctoral dissertation]. Eastern Kentucky University. Online Theses and Dissertations. 138. <https://encompass.eku.edu/etd/138>
- Süzer, B. (2019). *Fen bilimleri öğretmenlerinin öz-yeterlik inançları ile öz-yeterlik kaynakları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Tokat ili örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Şanlı, S. (2014). Polis Akademisi Öğrencilerinin Genel Öz Yeterlik İnançları ve Sporda Güdülenme Kaynaklarının İncelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 25(4), 172-183.
- Şişman, M. (2002). Öğretim liderliği, Pegem Yayıncılık.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (sixth ed.) Pearson Higher Ed.
- Telef, B., Karaca, R. (2011). Ergenlerin öz-yeterliklerinin ve psikolojik semptomlarının incelenmesi/ Adolescents' self-efficacy and psychological symptoms' investigation. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8 (16), 499-518
- Uhl-Bien, M., Marion, R., & McKelvey, B. (2007). Complexity leadership theory: Shifting leadership from the industrial age to the knowledge era. *The Leadership Quarterly*, 18(4), 298-318. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2007.04.002>
- Ulusoy, K. (2007). Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Wang, Q., Lee, K. C. S. & Hoque, K. E. (2022). The mediating role of classroom climate and student self-efficacy in the relationship between teacher leadership style and student academic motivation: evidence from China. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 1-11.

- Yenice, N. (2012). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik düzeyleri ile problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 36-58.
- York-Barr, J. & Duke, K. (2004). What do we know about teacher leadership? Findings from two decades of scholarship. *Review of Educational Research*, 74(3), 255-316.

EKLER

Ek Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
EK 1	Etik Kurul İzni	76
EK 2	Veri Toplama Araçları	77
EK 3	Veri Toplama Aracı Kullanma İzni	79
EK 4	Öğretmen Sınıf Liderliği Ölçeğine İlişkin Histogram ve Kutu- Çizgi Grafiği	81
EK 5	Öğretmen Sınıf Liderliği Ölçeğine İlişkin Normal ve Detren- ded Normal Q-Q Plot Grafiği	82
EK 6	Akademik Öz Yeterlik Ölçeğine İlişkin Histogram ve Kutu- Çizgi Grafiği	83
EK 7	Ölçeğine İlişkin Normal ve Detrended Normal Q-Q Plot Grafiği	84

EK-1

Milli Savunma Üniversitesi Etik Kurul İzni

HİZMETE ÖZEL

T.C.
MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI
Milli Savunma Üniversitesi
Personel Daire Başkanlığı

Sayı :E-54589112-770-1397959
Konu :Araştırma İzni Talebi

28 Haziran 2022

DENİZ HARP OKULU DEKANLIĞINA

İlgi :Deniz Harp Okulu Dekanlığı (Yabancı Diller Grubu)'nın 18.05.2022 tarihli ve E-49615039-900-669867 sayılı yazısı.

Üniversitemiz Deniz Harp Okulu Dekanlığı Heybeliada Yerleşkesi Hazırlık Sınıfı Öğretim Koordinatörlüğü emrinde görevli Öğ.Yb.Erkan ÖZALP'in (2001-0019) "Öğretmen Liderlik Davranışları ile Öğrencilerin Öz Yeterlik Düzeyleri ve Kariyer Uyum Yetenekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı çalışması kapsamında ilgi ile gönderilen araştırma anketini Heybeliada Yerleşkesi Hazırlık Sınıfı öğrencilerine uygulama talebi incelenmiştir.

Bu kapsamda söz konusu personelin bahse konu bilimsel çalışmayı okul ve öğrenci ismi belirtmeden (hiçbir kişisel ve askeri içerik bulunmadığı) sadece anılan çalışmada kullanılmak üzere yapması uygun görülmüştür.

Rica ederim.

Prof.Dr. Erhan AFYONCU
Rektör

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 50B3048E-FFD6-4AC7-BBE7-7B040F313457

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/ebd>

Milli Savunma Üniversitesi Rektörlüğü - Konaklar Mah.Org.İzzettin Aksakur Cad.
34334 Yenilevent/Beşiktaş/İSTANBUL
Telefon No: 0(212) 398 01 00 İnternet Adresi: www.msu.edu.tr
Kep Adresi: msu@hs01.kep.tr

Bilgi için: Gökhan TEMEL
Akademik Teşvik Ve
Koordinasyon Subayı
Telefon No:(9)-141-2198
E-Posta: gtemel@msu.edu.tr

HİZMETE ÖZEL

EK-2

Veri Toplama Araçları

Öğretmen Sınıf Liderliği Ölçeği

MADDELER		YERİNE GETİRME DERECELERİ				
Lütfen aşağıdaki öğretmen davranışlarını, genel olarak okulunuzda gözlemleme sıklığınızı dikkate alarak, değerlendiriniz.		Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Genellikle	Her zaman
1	Öğrencilere saygı gösterirler.	①	②	③	④	⑤
2	Tüm öğrencilere adil davranırlar.	①	②	③	④	⑤
3	İşlerini seyerek yaparlar.	①	②	③	④	⑤
4	Öğrenciler arasında saygınlığa sahiptirler.	①	②	③	④	⑤
5	Öğrenciler için iyi bir örnektirler	①	②	③	④	⑤
6	Başarı için etkileyici telkinlerde bulunurlar.	①	②	③	④	⑤
7	Büyük hedefler gösterirler.	①	②	③	④	⑤
8	Öğrencilere yeni bakış açıları kazandırır.	①	②	③	④	⑤
9	Öğrencileri akademik başarılarını destekleyecek okul dışı etkinliklere yönlendirirler.	①	②	③	④	⑤
10	Öğrencilerin ders ve okul dışındaki sorunları ile ilgilenirler.	①	②	③	④	⑤
11	Okul dışında öğrencilerle iletişimi güçlendirecek sosyal etkinlikler düzenlerler.	①	②	③	④	⑤
12	Öğrencilerle sosyal medya vb. dijital platformlarda etkileşim kurarlar.	①	②	③	④	⑤
13	Velilerle iyi bir iletişim içerisindeyirler.	①	②	③	④	⑤
14	Öğrencilerle iyi bir iletişim kurarlar.	①	②	③	④	⑤
15	Eleştiriye açıktırlar.	①	②	③	④	⑤
16	Öğrenciye karşı hoşgörülüdürler.	①	②	③	④	⑤
17	Öğrencileri takdir ederler.	①	②	③	④	⑤
18	Öğrencilere güvenirler.	①	②	③	④	⑤
19	Sınıfta ortak değerleri vurgular ve benimsemesini sağlarlar.	①	②	③	④	⑤
20	Öğrencilerin duygu ve düşüncelerine değer verirler.	①	②	③	④	⑤
21	Sınıfla ilgili kararlara öğrencileri ortak ederler.	①	②	③	④	⑤
22	Teknolojiyi iyi kullanırlar.	①	②	③	④	⑤
23	Dersleri öğrencilerin düzeylerine uygun hazırlarlar.	①	②	③	④	⑤
24	Dersleri ilgi çekici hale getirirler.	①	②	③	④	⑤
25	Derslerde kaynak ve materyal çeşitliliğini sağlarlar.	①	②	③	④	⑤

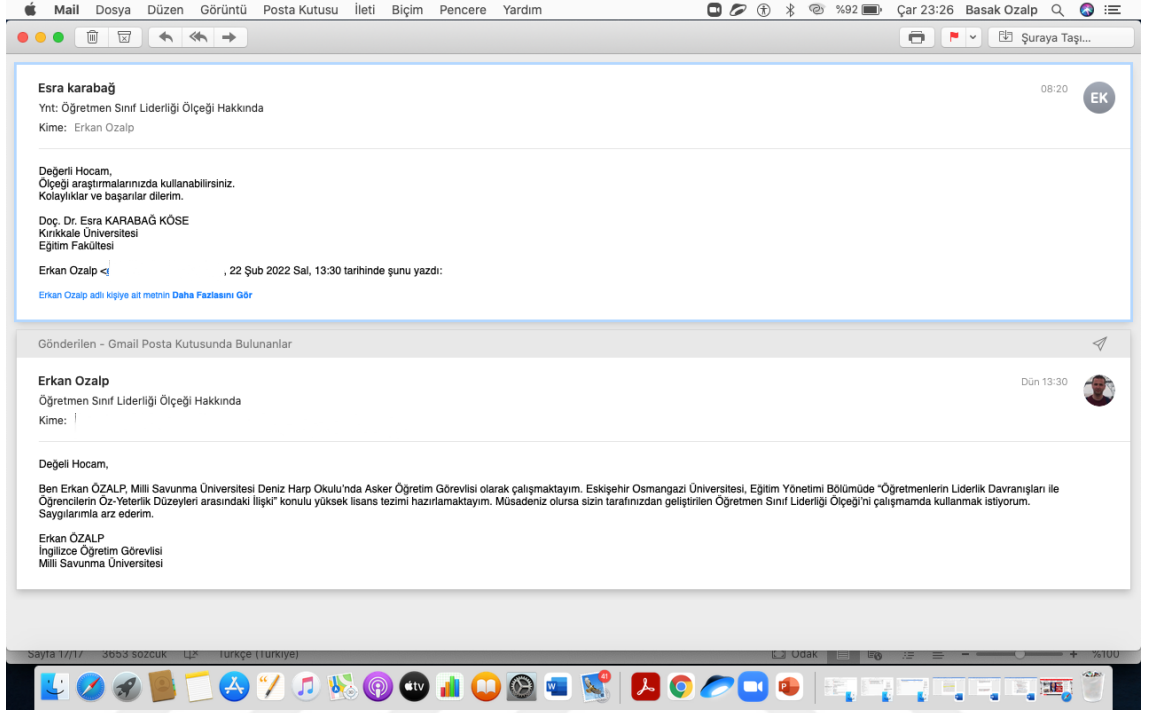
Akademik Öz Yeterlik Ölçeği

MADDELER		YERİNE GETİRME DERECELERİ				
Lütfen aşağıdaki davranışlarınızı, genel olarak okulunuzda gerçekleştirme sıklığınızı dikkate alarak, değerlendiriniz.		Oldukça Az	Az	Kusmen Fazla	Fazla	Oldukça fazla
1	Ders sırasında düzenli notlar tutma	①	②	③	④	⑤
2	Sınıf tartışmasına katılma	①	②	③	④	⑤
3	Kalabalık bir sınıfta bir soruyu cevaplama	①	②	③	④	⑤
4	Az öğrencinin olduğu bir sınıfta bir soruyu cevaplama	①	②	③	④	⑤
5	Objektif testler çözme (çoktan seçmeli, doğru-yanlış, karşılaştırmalı vb)	①	②	③	④	⑤
6	Deneme soruları çözme	①	②	③	④	⑤
7	Yüksek nitelikli bir dönem ödevi yazma	①	②	③	④	⑤
8	Ders esnasında zor bir konuyu dikkatlice dinleme	①	②	③	④	⑤
9	Bir başka öğrenciye ders verme	①	②	③	④	⑤
10	Bir kavramı diğer bir öğrenciye anlatma	①	②	③	④	⑤
11	Sınıfta anlamadığın bir kavramı öğretim elemanından tekrar anlatmasını isteme	①	②	③	④	⑤
12	Birçok dersten çok iyi notlar alma	①	②	③	④	⑤
13	İçeriği tamamen anlamak için yeterince çalışma	①	②	③	④	⑤
14	Öğrenci derneğinde göre alma	①	②	③	④	⑤
15	Ders dışı faaliyetlerde yer alma (spor. klüpler vb...)	①	②	③	④	⑤
16	Öğretim elemanlarının sana saygı duymasını sağlama	①	②	③	④	⑤
17	Derslere düzenli olarak katılma	①	②	③	④	⑤
18	Sıkıcı derslerde sürekli olarak derse katılma	①	②	③	④	⑤
19	Bir öğretim elemanının derse dikkat ettiğinizi düşünmesini sağlama	①	②	③	④	⑤
20	Metinde okuduğun fikirlerin çoğunu anlama	①	②	③	④	⑤
21	Sınıfta sunulan fikirlerin çoğunu anlama	①	②	③	④	⑤
22	Basit matematik hesaplarını kullanma	①	②	③	④	⑤
23	Bilgisayar kullanma	①	②	③	④	⑤
24	Matematik dersinde içeriğin çoğuna hakim olma	①	②	③	④	⑤
25	Bir öğretim elemanını tanımak için onunla özel olarak konuşma	①	②	③	④	⑤
26	Ders içeriğini diğer derslerin materyaliyle ilişkilendirme	①	②	③	④	⑤
27	Sınıfta bir öğretim elemanının düşüncesini yargılama	①	②	③	④	⑤
28	Ders içeriğini laboratuvar-atölye dersinde uygulama	①	②	③	④	⑤
29	Kütüphaneyi güzel kullanma	①	②	③	④	⑤
30	Sınavlardan güzel notlar alma	①	②	③	④	⑤
31	Dersleri yoğun bir şekilde işlemek yerine yayarak çalışma	①	②	③	④	⑤
32	Metin kitaplarındaki zor parçaları anlama	①	②	③	④	⑤
33	İlgilenmediğiniz bir dersin içeriğine hakim olma	①	②	③	④	⑤

EK-3

Veri Toplama Aracı Kullanma İzni

Öğretmen Sınıf Liderliği Ölçeği

Akademik Öz Yeterlik Ölçeği

Gönderilen - erkanozalp@gmail.com Posta Kutusunda Bulunuyor

Erkan Özalp

Akademik Öz-Yeterlik Ölçeği Hakkında

Kime: |

23 Şubat 2022 10:13

Değerli Hocam,

Ben Erkan ÖZALP, Milli Savunma Üniversitesi Deniz Harp Okulu'nda Asker Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktayım. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Yönetimi Bölümünde "Öğretmenlerin Liderlik Davranışları ile Öğrencilerin Öz-Yeterlik Düzeyleri arasındaki ilişki" konulu yüksek lisans tezimi hazırlamaktayım. Müsadeniz olursa sizin tarafınızdan Türkçe'ye uyarlanan Akademik Öz-Yeterlik Ölçeği'ni çalışmamda kullanmak istiyorum. Saygılarımla arz ederim.

Erkan ÖZALP
İngilizce Öğretim Görevlisi
Milli Savunma Üniversitesi

Gulay Ekici

Ynt: Akademik Öz-Yeterlik Ölçeği Hakkında

Kime: Erkan Özalp

23 Şubat 2022 13:10

Erkan hocam merhabalar,
İstemiş olduğunuz ölçme aracını ve makalesini ekte gönderiyorum. Jerusalem ve Schwarzer (1981)'in ölçeğini Miraç hoca gönderecektir. İlk yazar olduğundan o ölçek gönderimini Miraç hoca yapıyor.
Çalışmanızda kolaylıklar dilerim.

Prof. Dr. Gülay Ekici
Gazi University
Gazi Education Faculty
Department of Educational Sciences
06500 Besevler-Teknikokullar Ankara, Türkiye
E-mail:

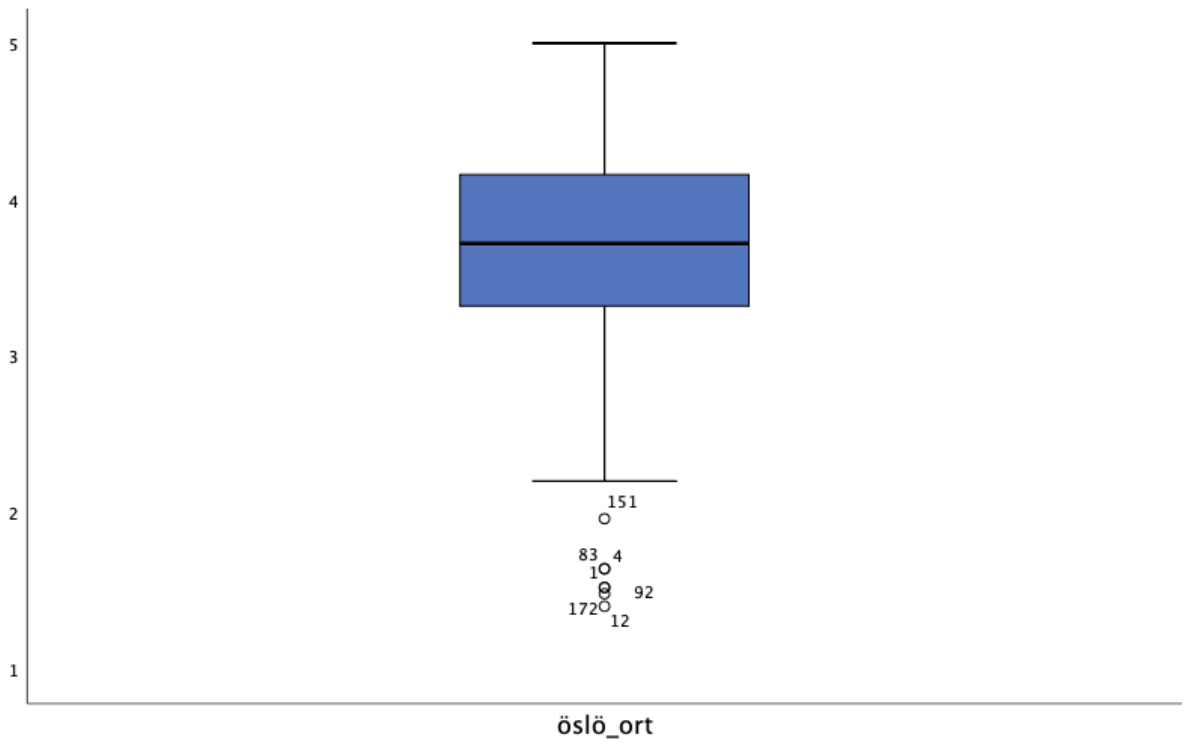
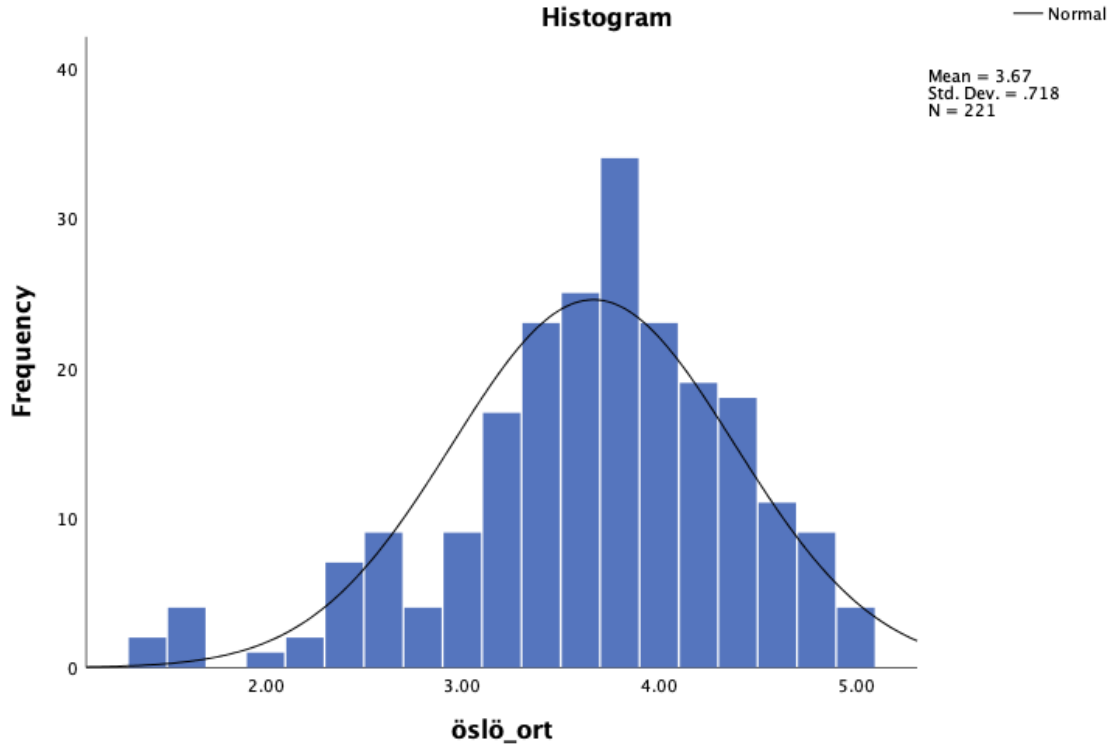
Fax:
Telephone:

[Erkan Özalp adlı kişiye ait metnin Daha Fazlasını Gör](#)

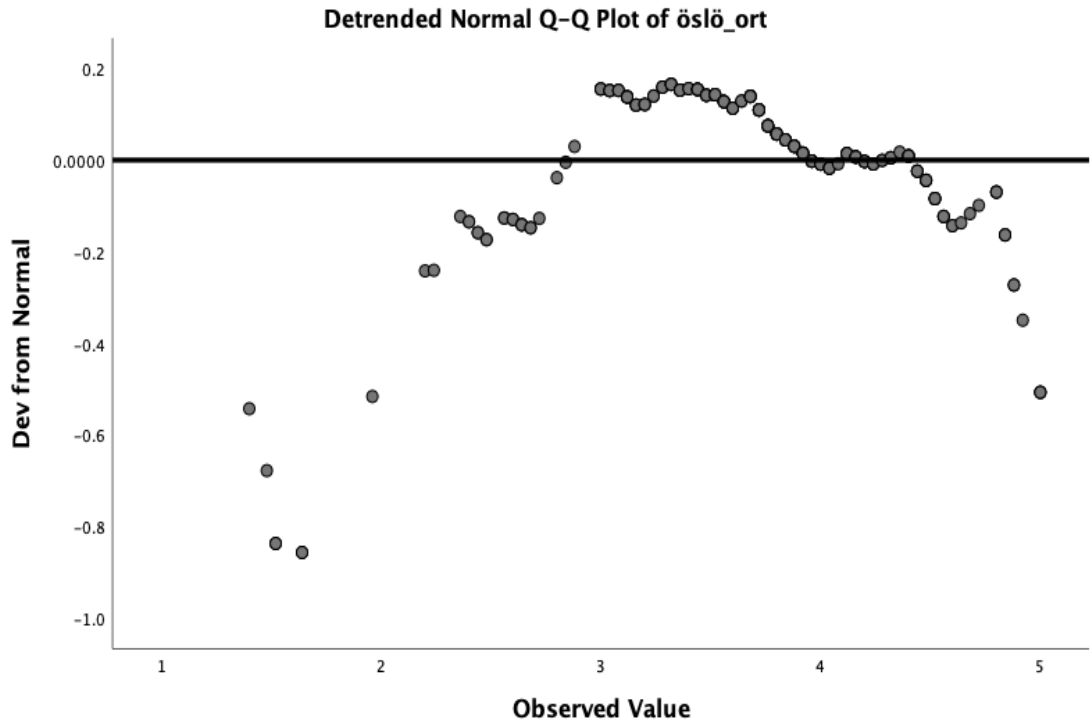
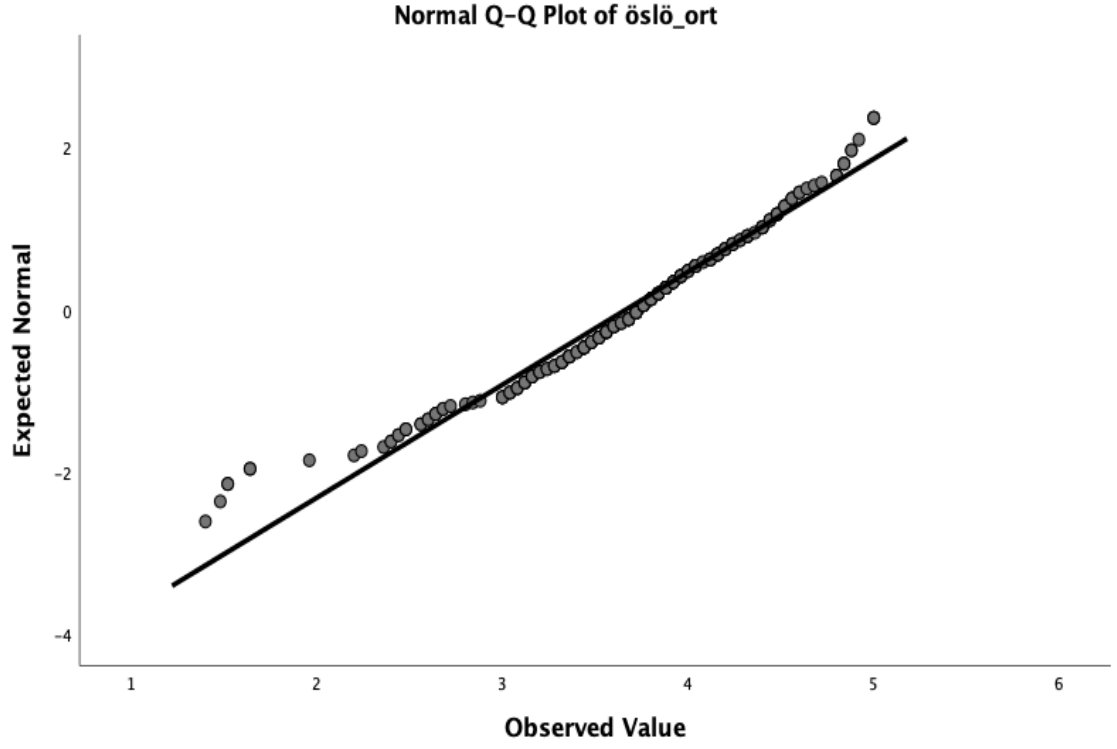
EK-4

Öğretmen Sınıf Liderliği Ölçeğine İlişkin Histogram ve Kutu-Çizgi Grafiği

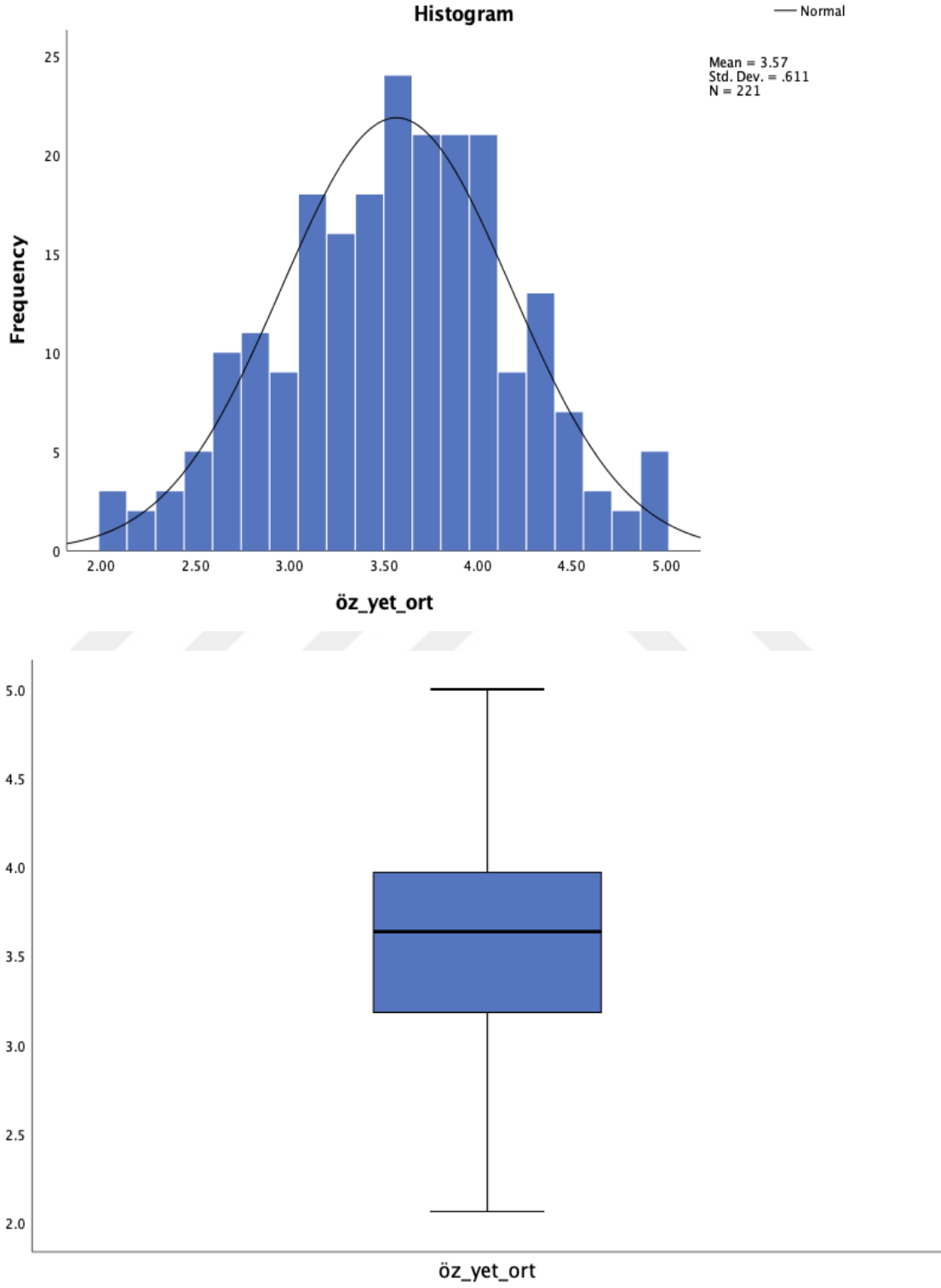
EK-5

Öğretmen Sınıf Liderliği Ölçeğine İlişkin Normal ve Detrended Normal Q-Q Plot Grafiği

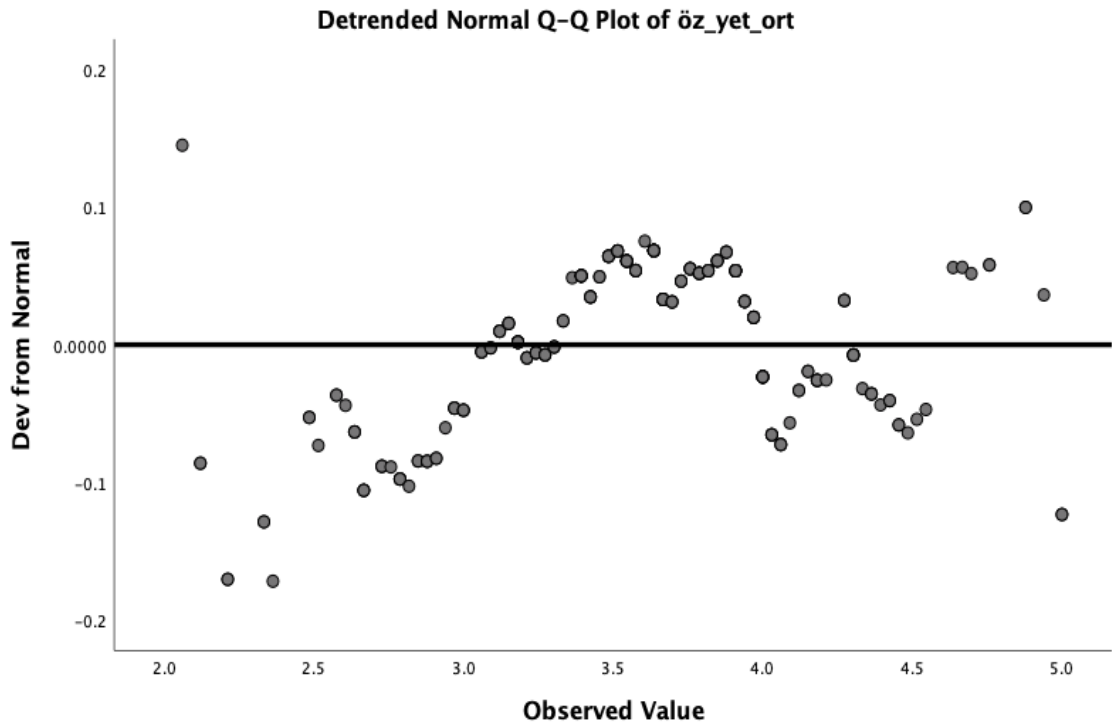
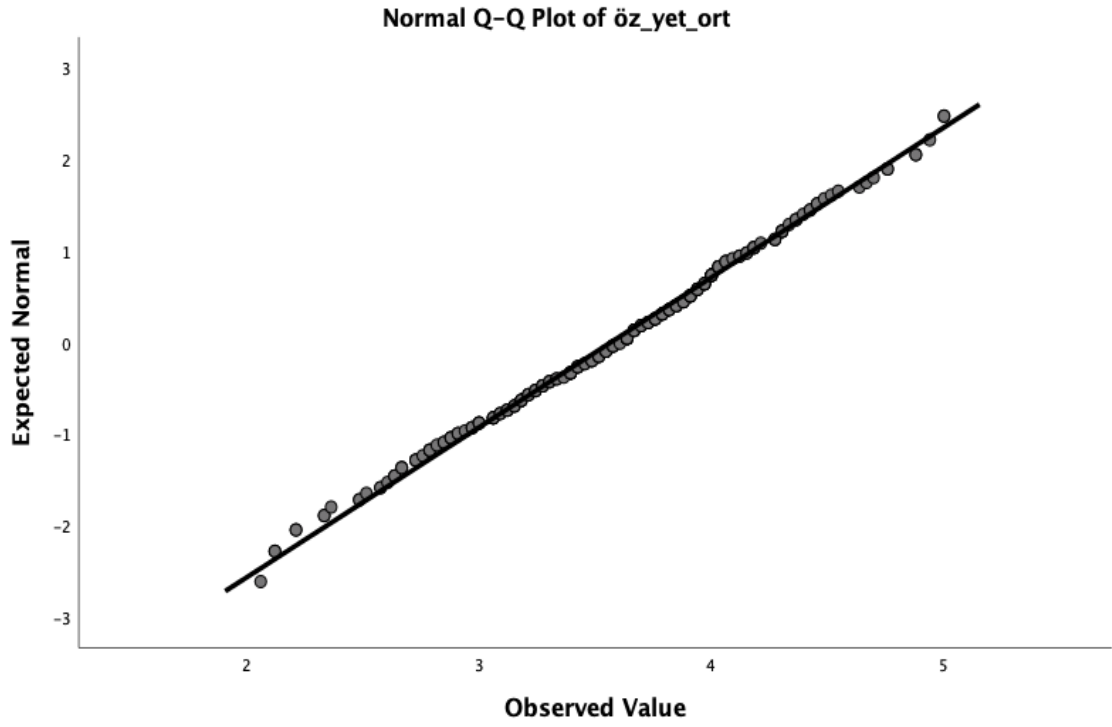
Ek-6

Akademik Öz Yeterlik Ölçeğine İlişkin Histogram ve Kutu-Çizgi Grafiği

Ek-7

Akademik Öz Yeterlik Ölçeğine İlişkin Normal ve Detrended Normal Q-Q Plot Grafığı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı SOYADI : Erkan ÖZALP
Orcid Numarası : (0000-0001-6021-3057)

Eğitim Durumu

Yabancı Dil

İngilizce: Okuma (Çok iyi), Yazma (Çok İyi), Konuşma (Çok İyi)

Mesleki Geçmiş

Görev	Kurum	Çalışma Tarihleri
		-

Akademik Çalışmalar

Seminer ve Çalıştaylar

İletişim

E-posta adresi: